

دانشگاه آزاد اسلامی
واحد یاسوج

دانشکده علوم انسانی، گروه حقوق
پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد حقوق «M.A.»
گرایش: جزا و جرم شناسی

عنوان:

تأثیر مجازات اعدام در بازدارندگی ارتکاب جرائم موادمخدر و روان گردان ها در
استان کهگیلویه و بویراحمد

استاد راهنما:

دکتر ابوالفضل علیشاهی

نگارش:

مجتبی سیادت نسب

دی ماه ۱۳۹۵

این پایان نامه توسط دفتر تحقیقات و آموزش ستاد مبارزه با مواد مخدر ریاست جمهوری حمایت مالی شده است.

تاریخ برگزاری جلسه: ۱۳۹۵/۱۱/۲۸

نام و نام خانوادگی دانشجو: مجتبی سیادت نسب رشته: حقوق جزا و جرم شناسی شماره دانشجویی: ۹۱۱۱۰۲۲۴۹

موضوع: تاثیر مجازات اعدام در بازدارندگی جرایم مواد مخدر و روان گردان ها در استان کهگیلویه و بویراحمد

نام و نام خانوادگی اعضاء هیأت داوری سمت اعضاء

۱- دکتر ابولفضل علیشا هی استاد راهنما مرتبه علمی: دانشیار پایه: ۱۳ شماره حساب: ۳۰۱۸۵۴۸۱۲۰۰۱ امضاء ع

۲- دکتر ذوالفقار طاعت نژاد استاد داور مرتبه علمی: پایه: شماره حساب:

۳- دکتر داریوش بابایی استاد داور مرتبه علمی: پایه: ۱ شماره حساب:

۴- بهمن هدایتی ناظر (نماینده تحصیلات تکمیلی)

الف) دفاع از پایان نامه در تاریخ ۱۳۹۵/۱۱/۲۸ (با نمره اعضاء هیأت داوری (از ۱۸ نمره) با عدد ۱۸ با حروف هجده به تصویب رسید.

مدیر تحصیلات تکمیلی

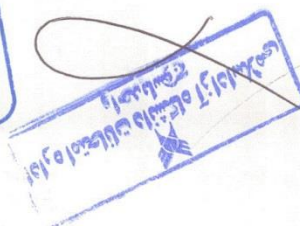
این قسمت توسط پژوهش دانشگاه تکمیل می گردد:

ب) نمره حاصل از ارزشیابی مقاله/مقالات دانشجو برابر ضوابط (تا سقف ۲ نمره) محاسبه و نمره نهایی دفاع از پایان نامه (مجموع نمره دفاع و مقاله) با درجه بیرطوب و با عدد ۱۸ و با حروف هجده تعیین گردید.

مدیر امور پژوهش / معاون پژوهشی

این فرم در ۳ نسخه :

- امور مالی
- پژوهش
- آموزش

یا سبج

بسمتعالی

تعهد نامه اصالت رساله یا پایان نامه

اینجانب **مجتبی سیادت نسب** دانش آموخته مقطع کارشناسی ارشد ناپیوسته/ دکترای حرفه ای/ دکترای تخصصی در رشته **حقوق جزا و جرم شناسی** که در تاریخ **۱۳۹۵/۱۰/۱۶** از پایان نامه/ رساله خود تحت عنوان:

" تأثیر مجازات اعدام در بازدارندگی ارتکاب جرائم موادمخدر و روان گردان ها در استان کهگیلویه و بویراحمد "

با کسب نمره **۱۸** درجه **خیلی خوب** دفاع نموده ام بدینوسیله متعهد می شوم:

۱- این پایان نامه/ رساله حاصل تحقیق و پژوهش انجام شده توسط اینجانب بوده و در مواردی که از دستاوردهای علمی و پژوهشی دیگران (اعم از پایان نامه ، کتاب، مقاله و.....) استفاده نموده ام، مطابق ضوابط و رویه موجود ، نام منبع مورد استفاده و سایر مشخصات آن را در فهرست مربوطه ذکر و درج کرده ام.

۲- این پایان نامه/ رساله قبلاً برای دریافت هیچ مدرک تحصیلی (هم سطح ، پایین تر یا بالاتر) در سایر دانشگاه ها و موسسات آموزش عالی ارائه نشده است.

۳- چنانچه بعد فراغت از تحصیل، قصد استفاده و هرگونه بهره برداری اعم از چاپ کتاب، ثبت اختراع و..... از این پایان نامه داشته باشم، از حوزه معاونت پژوهشی واحد، مجوزهای مربوطه را اخذ نمایم.

۴- چنانچه در هر مقطعی زمانی خلاف موارد فوق ثابت شود، عواقب ناشی از آن را می پذیرم و واحد دانشگاهی مجاز است با اینجانب مطابق ضوابط و مقررات رفتار نموده و در صورت ابطال مدرک تحصیلی ام هیچگونه ادعایی نخواهم داشت . پ. ۱۰/۱۱

نام و نام خانوادگی: **مجتبی سیادت نسب**

تاریخ و امضاء:

معاونت پژوهش و فناوری

دانشگاه آزاد اسلامی

بنام خدا

مشور اخلاق پژوهش

بیاری از خداوند سبحان و اعتقاد به این که عالم محضر خداست و به‌ویژه ناظر بر اعمال انسان و به منظور پاس داشتن مقام بلند دانش و پژوهش و نظریه‌ایست جایگاه دانشگاه در اعلامی فرهنگ و تمدن

بشری، مادی‌انگیزان و اعضاء هیأت علمی واحد های دانشگاه آزاد اسلامی متعهد می‌گردیم اصول زیر را در انجام فعالیت های پژوهشی مدنظر قرار داده و از آن تخطی نکنیم:

۱- اصل برات: التزام به برات جویی از هرگونه رفتار غیر حرفه‌ای و اعلام موضع نسبت به کسانی که حوزه علم و پژوهش را به سلبه های غیر علمی می‌آلیند.

۲- اصل رعایت انصاف و امانت: تعهد به اجتناب از هرگونه جانب داری غیر علمی و حفاظت از اموال، تجهیزات و منابع در اختیار.

۳- اصل ترویج: تعهد به رواج دانش و اشاعه نتایج تحقیقات و انتقال آن به بکاران علمی و دانشجویان به غیر از مواردی که منع قانونی دارد.

۴- اصل احترام: تعهد به رعایت حریم ها و حرمت ها در انجام تحقیقات و رعایت جانب تقد و خودداری از هرگونه حرمت شکنی.

۵- اصل رعایت حقوق: التزام به رعایت حقوق پژوهشگران و پژوهیدگان (انسان، حیوان و نبات) و سایر صاحبان حق.

۶- اصل رازداری: تعهد به صیانت از اسرار و اطلاعات محرمانه افراد، سازمان ها و کشورهای و کلیه افراد و نهاد های مرتبط با تحقیق.

۷- اصل حقیقت جویی: تلاش در راستای پی جویی حقیقت و وفاداری به آن و دوری از هرگونه پنهان سازی حقیقت.

۸- اصل مالکیت مادی و معنوی: تعهد به رعایت کامل حقوق مادی و معنوی دانشگاه و کلیه بکاران پژوهش.

۹- اصل منافع ملی: تعهد به رعایت مصالح ملی و در نظر داشتن پیشبرد و توسعه کشور در کلیه مراحل پژوهش.

تقدیم به :

پدرم که بزرگترین انگیزه و بهترین الگوی کامل در مسیر زندگی و تحصیل بوده و تقدیم به مادر عزیزم که مأمّن امن و تکیه گاه همه ی خلاء ها و خستگی های زندگییم بوده و هست.

سپاسگزاری

با تقدیر و تشکر از حجت الاسلام والمسلمین علیشاهی استاد راهنمای بنده که در طول انجام این پژوهش در کمال سعه صدر، با حسن خلق و فروتنی از هیچ کمکی در این زمینه دریغ ننمودند و سپاس از اداره کل زندان های استان که موجبات تحقیق از جامعه آماری مورد نظر را فراهم ساخت و همچنین از ستاد مواد مخدر به عنوان حمایت کننده مالی این پایان نامه کمال احترام و قدردانی را دارم.

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱.....	چکیده.....
۲.....	فصل اول: کلیات تحقیق.....
۳.....	۱-۱- مقدمه.....
۳.....	۲-۱- بیان مسئله.....
۶.....	۳-۱- پیشینه تحقیق.....
۹.....	۴-۱- اهداف.....
۹.....	۱-۴-۱- اهداف اصلی.....
۱۰.....	۲-۴-۱- اهداف فرعی.....
۱۰.....	۵-۱- سؤالات.....
۱۰.....	۱-۵-۱- سؤال اصلی.....
۱۰.....	۲-۵-۱- سؤالات فرعی.....
۱۱.....	۶-۱- فرضیات.....
۱۱.....	۱-۶-۱- فرضیه اصلی.....
۱۱.....	۲-۶-۱- فرضیات فرعی.....
۱۱.....	۷-۱- روش تحقیق.....
۱۵.....	۸-۱- مفهوم بازدارندگی.....
۱۶.....	۹-۱- گفتار دوم: مفهوم پیشگیری.....
۱۶.....	۱۰-۱- مفهوم و اهداف مجازات.....
۱۷.....	۱-۱۰-۱- مفهوم مجازات.....
۱۸.....	۲-۱۰-۱- اهداف مجازات.....
۲۱.....	فصل دوم: مجازات اعدام و بازدارندگی.....
۲۲.....	۱-۲- مجازات اعدام.....
۲۲.....	۱-۱-۲- بررسی مشروعیت کیفر اعدام.....
۲۲.....	۱-۱-۲- دلایل طرفداران مجازات اعدام.....

۲۳ دلایل مخالفین مجازات اعدام
۲۶ ۲-۱-۲- موقعیت قانون‌گذاران و مراجع قضائی در قبال کیفر اعدام
۲۹ ۲-۲- بازدارندگی
۲۹ ۳-۱-۲- نظریه بازدارندگی مجازات‌ها
۳۱ ۴-۱-۲- خاستگاه نظریه بازدارندگی
۳۱ ۵-۱-۲- شرایط لازم برای بازدارندگی مجازات
۳۲ ۶-۱-۲- انتقادات ناظر به کارکردهای الگوی کیفری
۳۴ ۷-۱-۲- احتمال، شدت و قطعیت از دیدگاه بازدارندگی
۳۶ ۱-۷-۱-۲- احتمال مجازات
۳۹ ۲-۷-۱-۲- شدت مجازات
۴۱ ۳-۷-۱-۲- قطعیت مجازات
۴۵ فصل سوم: موادمخدر در حقوق ایران و فقه اسلامی
۴۶ ۱-۳- موادمخدر در حقوق ایران
۴۶ ۱-۱-۳- جرم انگاری
۵۵ ۱-۱-۱-۳- جرم انگاری تولید موادمخدر
۵۷ ۲-۱-۱-۳- جرم انگاری کشت موادمخدر
۶۰ ۳-۱-۱-۳- جرم انگاری استعمال موادمخدر
۶۱ ۴-۱-۱-۳- جرم انگاری قاچاق موادمخدر
۶۳ ۲-۱-۳- سیاست جنایی حاکم بر موادمخدر
۶۵ ۱-۲-۱-۳- سیاست جنایی تقنینی در زمینه جرائم موادمخدر
۶۷ ۲-۲-۱-۳- سیاست جنایی مشارکتی در زمینه جرائم موادمخدر
۶۹ ۳-۲-۱-۳- سیاست جنایی قضایی در زمینه موادمخدر
۷۱ ۳-۱-۳- جرائم موادمخدر و روان‌گردان
۷۵ ۴-۱-۳- معضل موادمخدر و روان‌گردان
۷۷ ۲-۳- جرم انگاری در فقه اسلامی
۷۸ ۱-۲-۳- حرمت دماء در فقه اسلامی
۸۰ ۲-۲-۳- اعدام در حقوق اسلامی
۸۴ فصل چهارم: استان کهگیلویه و بویراحمد و جرائم موادمخدر و روان‌گردان

۸۵	۱-۴- کلیات.....
۸۵	۱-۱-۴- وضعیت جغرافیایی استان.....
۸۶	۱-۴-۲- گرایش به اعتیاد در استان.....
۸۷	۱-۴-۳- گزارشی از پرونده های موادمخدر استان.....
۸۸	۲-۴- آمار توصیفی.....
۱۰۷	۳-۴- آمار استنباطی.....
۱۱۲	۴-۴- بررسی و تحلیل فرضیات پژوهش.....
۱۱۴	۴-۵- مقایسه ی یافته ها با پژوهشهای پیشین.....
۱۱۶	۴-۶- نتیجه گیری.....
۱۲۵	۴-۷- پیشنهادات.....
۱۲۶	منابع.....

فهرست جدول‌ها

عنوان	صفحه
جدول ۱-۴: توزیع فراوانی بر حسب سن.....	۸۹
جدول ۲-۴: توزیع فراوانی بر حسب سطح تحصیلات.....	۹۰
جدول ۳-۴: توزیع فراوانی بر حسب مدت سوء پیشینه.....	۹۱
جدول ۴-۴: توزیع فراوانی بر حسب سؤال: مجازات اعدام در کم شدن حمل و مصرف موادمخدر و روان‌گردان‌ها تأثیر زیادی دارد.....	۹۲
جدول ۵-۴: توزیع فراوانی بر حسب سؤال: زندانی کردن فرد مجرم موادمخدر تأثیرگذارتر از اعدام وی می‌باشد.....	۹۳
جدول ۶-۴: توزیع فراوانی بر حسب سؤال: شناسایی مناطق کشت و ساخت غیر قانونی موادمخدر نقشی مؤثرتر از اعدام مجرم دارد.....	۹۴
جدول ۷-۴: توزیع فراوانی بر حسب سؤال: ترس از اعدام در پیشگیری از جرم موادمخدر تأثیرگذارتر است.....	۹۵
جدول ۸-۴: توزیع فراوانی بر حسب سؤال: با اعدام مجرم موادمخدر ترس از این مجازات از بین می‌رود.....	۹۶
جدول ۹-۴: توزیع فراوانی بر حسب سؤال: مجازات اعدام مرتکبین جرم موادمخدر را به انجام جرائم سنگین‌تر و میدارد.....	۹۷
جدول ۱۰-۴: توزیع فراوانی بر حسب سؤال: اعدام فرد در جرائم موادمخدر هیچ تأثیری ندارد.....	۹۸
جدول ۱۱-۴: توزیع فراوانی بر حسب سؤال: اعدام مجرم موادمخدر نقش زیادی بر فرهنگ حاکم بر منطقه زندگی آن‌ها دارد و جرم را کاهش می‌دهد.....	۹۹

- جدول ۴-۱۲: توزیع فراوانی بر حسب سؤال: وجود سابقه اعدام در خانواده فرزندان را از انجام جرم دور می کند. ۱۰۰
- جدول ۴-۱۳: توزیع فراوانی بر حسب سؤال: اعدام اتباع بیگانه در قاچاق، ترانزیت و توزیع موادمخدر نقش زیادی دارند. ۱۰۱
- جدول ۴-۱۴: توزیع فراوانی بر حسب سؤال: اعدام مجرم موادمخدر حس انتقامجویی را در خانواده او نسبت به جامعه بیشتر میکند. ۱۰۲
- جدول ۴-۱۵: توزیع فراوانی بر حسب سؤال: اعدام در ملاء عام نقش بیشتری در پیشگیری از جرم دارد. ۱۰۳
- جدول ۴-۱۶: توزیع فراوانی بر حسب سؤال: انتشار مجازات اعدام مجرم موادمخدر در تلویزیون و رسانه ها در کمتر شدن جرم موادمخدر مؤثر است. ۱۰۴
- جدول ۴-۱۷: توزیع فراوانی بر حسب سؤال: به خاطر ورود موادمخدر به زندان ، اعدام مجازات بهتری از حبس است. ۱۰۵
- جدول ۴-۱۸: توزیع فراوانی بر حسب سؤال: اعدام مجرمین موادمخدر بهترین مجازات برای آنها است. ۱۰۶
- جدول ۴-۱۹: فراوانی های مشاهده شده و مقدار آزمون X^2 ۱۰۸
- جدول ۴-۲۰: فراوانی های مشاهده شده و مقدار آزمون X^2 ۱۰۹
- جدول ۴-۲۱: فراوانی های مشاهده شده و مقدار آزمون X^2 ۱۱۰
- جدول ۴-۲۲: فراوانی های مشاهده شده و مقدار آزمون X^2 ۱۱۲

فهرست نمودارها

صفحه	عنوان
۹۰	نمودار ۱-۴: توزیع فراوانی بر حسب سن
۹۱	نمودار ۲-۴: توزیع فراوانی بر حسب سطح تحصیلات
۹۲	نمودار ۳-۴: توزیع فراوانی بر حسب مدت سوء پیشینه
۹۳	نمودار ۴-۴: توزیع فراوانی بر حسب سؤال: مجازات اعدام در کم شدن حمل و مصرف مواد مخدر و روان گردان ها تأثیر زیادی دارد.
۹۴	نمودار ۵-۴: توزیع فراوانی بر حسب سؤال: زندانی کردن فرد مجرم مواد مخدر تاثیرگذارتر از اعدام وی می باشد.
۹۵	نمودار ۶-۴: توزیع فراوانی بر حسب سؤال: شناسایی مناطق کشت و ساخت غیر قانونی مواد مخدر نقشی مؤثر تر از اعدام مجرم دارد.
۹۶	نمودار ۷-۴: توزیع فراوانی بر حسب سؤال: ترس از اعدام در پیشگیری از جرم مواد مخدر تاثیرگذارتر است.
۹۷	نمودار ۸-۴: توزیع فراوانی بر حسب سؤال: با اعدام مجرم مواد مخدر ترس از این مجازات از بین می رود.
۹۸	نمودار ۹-۴: توزیع فراوانی بر حسب سؤال: مجازات اعدام مرتکبین جرم مواد مخدر را به انجام جرائم سنگین وا میدارد.
۹۹	شکل ۱۰-۴: توزیع فراوانی بر حسب سؤال: اعدام فرد در جرائم مواد مخدر هیچ تأثیری ندارد
۱۰۰	نمودار ۱۱-۴: توزیع فراوانی بر حسب سؤال: اعدام مجرم مواد مخدر نقش زیادی بر فرهنگ حاکم بر منطقه زندگی آنها دارد و جرم را کاهش می دهد.

- نمودار ۴-۱۰: توزیع فراوانی بر حسب سؤال: وجود سابقه اعدام در خانواده فرزندان را از انجام جرم دور می کند. ۱۰۱
- نمودار ۴-۱۳: توزیع فراوانی بر حسب سؤال: اعدام اتباع بیگانه در قاچاق، ترانزیت و توزیع موادمخدر نقش زیادی دارند. ۱۰۲
- نمودار ۴-۱۴: توزیع فراوانی بر حسب سؤال: اعدام مجرم موادمخدر حس انتقامجویی را در خانواده او نسبت به جامعه بیشتر میکند. ۱۰۳
- نمودار ۴-۱۱: توزیع فراوانی بر حسب سؤال: اعدام در ملاء عام نقش بیشتری در پیشگیری از جرم دارد. ۱۰۴
- نمودار ۴-۱۶: توزیع فراوانی بر حسب سؤال: انتشار مجازات اعدام مجرم موادمخدر در تلویزیون و رسانه ها در کمتر شدن جرم موادمخدر مؤثر است. ۱۰۵
- نمودار ۴-۱۷: توزیع فراوانی بر حسب سؤال: به خاطر ورود موادمخدر به زندان ، اعدام مجازات بهتری از حبس است. ۱۰۶
- نمودار ۴-۱۸: توزیع فراوانی بر حسب سؤال: اعدام مجرمین موادمخدر بهترین مجازات برای آنها است. ۱۰۷

عنوان:

تأثیر مجازات اعدام در بازدارندگی ارتکاب جرائم موادمخدر و روان‌گردان‌ها در استان کهگیلویه و بویراحمد

نگارش:

مجتبی سیادت نسب

چکیده

یکی از مشکلات رایج در عصر حاضر، ازدیاد جرائم مربوط به موادمخدر است که در این رابطه، در نظام حقوقی ایران، مجازات بسیاری برای این افراد در نظر گرفته شده است، که شدیدترین پاسخ کیفری به قاچاق موادمخدر در ایران و برخی کشورها، مجازات اعدام هست. بر اساس نظریه‌ی بازدارندگی، مجازات اعدام، نه فقط مرتکب را از ارتکاب جرم باز می‌دارد، بلکه دیگران نیز با گرفتن درس عبرت، از ارتکاب مستوجب اعدام، خودداری می‌کنند. پژوهش حاضر، ماهیت این مجازات را در جرائم موادمخدر و روان‌گردان‌ها مورد بررسی قرارداد و از سوی دیگر معین می‌کند که به‌کارگیری این مجازات در جرائم مذکور چه تأثیری بر بازدارندگی این جرائم دارد. بدین ترتیب، جامعه آماری مورد پژوهش، شامل کلیه‌ی قاچاقچیان و معتادین به موادمخدر و روان‌گردان‌ها در استان کهگیلویه و بویراحمد بودند. که جمع‌آوری داده‌ها از افراد نمونه، ترکیبی از روش‌های کتابخانه‌ای و میدانی بود که در این راستا از روش پژوهش پیمایشی استفاده شد، بدین معنا که اطلاعات مورد نیاز در این پژوهش به‌وسیله‌ی ابزار پرسشنامه‌ی محقق ساخته گردآوری شد و در نهایت، داده‌های گردآوری شده در این پژوهش با استفاده از بسته نرم‌افزاری SPSS مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. نتایج حاصل از این پژوهش نشان داد که: به‌کارگیری مجازات اعدام در بازدارندگی ارتکاب جرائم موادمخدر و روان‌گردان‌ها تأثیرگذار است، بدین صورت که اگر بتوان گامی اساسی در جهت کاهش و در نهایت پیشگیری از گرایش به موادمخدر برداشت به تبع، جرائمی که مرتبط با این مواد به وقوع می‌پیوندد به‌طور محسوس و ملموسی کاهش خواهند یافت.

کلیدواژه‌ها: مجازات اعدام، بازدارندگی، جرائم موادمخدر، روان‌گردان‌ها.

فصل اول: کلیات تحقیق

۱-۱- مقدمه

مضرات و آسیب‌هایی که اعتیاد به موادمخدر و روان‌گردان و جرائم وابسته به آن در ابعاد اجتماعی، سیاسی، اقتصادی و امنیتی بر جامعه و کشور ایران تحمیل کرده‌اند، لزوم پیشگیری و مقابله با جرائم مرتبط با آن را بیش‌ازپیش نشان می‌دهد، پدیده اعتیاد دارای پیامدهای ثانوی بسیاری است که هرکدام به‌تنهایی می‌تواند ضرورت بررسی موضوعات مرتبط با آن را توجیه نماید. ازهم‌پاشیدگی خانواده‌ها و طلاق، فرزندان بی‌سرپرست و آینده آنان، درگیر شدن نسل جوان در این رابطه و به هدر رفتن منابع مالی و اقتصادی کشور، پریشان زندان‌ها و افزایش انواع انحرافات و بزهکاری‌های مرتبط در جامعه، همگی مؤید اهمیت پردازش ابعاد مختلف برخورد با این مشکل و ارزیابی وضعیت فعلی در جامعه است. لذا ما نیز در این پژوهش درصدد آنیم که به سهم خود گامی در جهت مبارزه و پیشگیری با این پدیده شوم که گریبان‌گیر ملت ایران نیز شده برداریم به امید آنکه بتوان از این تحقیق به نحوی مطلوب مورد استفاده پژوهشگران و دیگر افراد جامعه قرار گیرد.

۱-۲- بیان مسئله

«موادمخدر به دارویی اطلاق می‌شود که سبب بی‌حسی، رخوت و سستی گردیده و مصرف غالب آن‌ها موجب اعتیاد و دوام استعمال مخدرها موجب بروز نوعی جنون و اختلالات عصبی گردد» (دهخدا، ۱۳۵۲: ۶۴۴). با توجه به این تعریف می‌توان گفت، موادمخدر به موادی اطلاق می‌شود که مصرف آن در انسان حالت غیرعادی ایجاد نماید. موادمخدر به‌عنوان اصطلاحی که از سال ۱۳۳۸ شمسی در ادبیات حقوق ایران مورد استفاده قرار گرفته به‌تمامی موادی گفته می‌شود که بر انسان اثر گذاشته و وابستگی جسمی و روانی به وجود می‌آورد (مرتضوی،

۱۳۸۸: ۵۴) که در سال‌های اخیر مصرف آن به یکی از جدی‌ترین معضلات بشری و یکی از پیچیده‌ترین پدیده‌های انسانی تبدیل شده است. از این رو پایه‌ها و بنیان‌های جامعه‌ی انسانی را به تحلیل برده است. از این رو باید گفت، قانون‌گذار ایران از آغاز قانون‌گذاری در خصوص مواد مخدر و مبارزه با جرائم وابسته به آن، رویکرد واکنشی و سرکوب‌گرانه را پیش گرفت و در این راستا از نهادهای نظام عدالت کیفری در قالب پیشگیری در مفهوم موسع آن استفاده کرد. در قانون مبارزه با مواد مخدر"، مصوب ۱۳۶۷/۸/۳ مجمع تشخیص مصلحت نظام با اصلاحیه‌های بعدی، همان‌طور که از عنوان آن پیدا است قانون‌گذاران ایران در رابطه با مواد مخدر به قانون‌گذاری پرداخته‌اند.

در برخی مواد این قانون به مجازات اعدام برای افراد مرتکب جرم مواد مخدر اشاره شده است. حال سؤالی که در اینجا به ذهن می‌رسد، این است که آیا مجازات اعدام در بازدارندگی به ارتکاب جرائم مواد مخدر و روان‌گردان‌ها مؤثر بوده؟

در پاسخ این سؤال برخی از نظریه‌پردازان معتقدند یکی از متغیرهایی که می‌تواند در ایجاد ارعاب و بازدارندگی جرم مؤثر باشد، شدت مجازات است. شدت معمولاً عاملی است که در مرتبه اول به ذهن متبادر می‌شود. به همین دلیل است که در طول تاریخ، مدیران نظام کیفری بر شدت مجازات تأکید بیشتری داشتند و همچنین بنیان‌گذاران نظریه بازدارندگی (بکاریا و بنتام)، مجازات شدید را امری ضروری در تحقق بازدارندگی می‌دانستند.

برخی دیگر اعتقاد بر این دارند که تحولات کیفر در طول تاریخ، به‌خوبی نشان داده است که اعمال کیفرهای سنگین، همواره نتیجه معکوس در امر پیشگیری از جرم و ارعاب انگیزی کیفر داشته است و خود به‌نوعی باعث اشاعه و ازدیاد جرائم شده است در حالی که استفاده از راه‌های نوین اعمال کیفر در تعقیب هدف اصلاح، درمان و بازپروری آنان صورت پذیرد و نتایج

مؤثرتری را به بار آورده است. در اکثر نظام‌های جزایی دنیا نه تنها از اعمال خشونت و کیفرهای هراس‌انگیز تا حد زیادی فاصله گرفته‌اند. بلکه به سمت کیفر زدایی نیز حرکت کرده‌اند که علت آن حصول نتیجه معکوس از مجازات شدید گذشته است. بررسی دوره‌های مختلف قانون‌گذاری در زمینه جرائم موادمخدر و ارزیابی سیاست سخت‌گیرانه در قبال این دسته از جرائم به‌خوبی نشان از تأثیر اندیشه ساده‌ی و بازدارندگی در تدوین قوانین دارد. بروز و ظهور این سیاست‌ها به‌خوبی در قانون مبارزه با موادمخدر سال ۱۳۶۷ و اصلاحی سال ۱۳۷۹ بیش‌ازپیش به چشم می‌آید. لذا در زمینه‌ی پیشگیری در خصوص جرائم موادمخدر پیشنهادهایی ارائه گردیده است که یکی از آن‌ها حذف مجازات اعدام از زمره جرائم موادمخدر، هست که هرچند پاسخ مناسبی به انتقادات داخلی و بین‌المللی در مورد این مجازات باشد ولی به دلیل نتیجه معکوس آن روش مناسب و صحیحی به نظر نمی‌رسد. با توجه به مباحث گفته‌شده در این پژوهش بر آنیم که به تأثیر مجازات اعدام در بازدارندگی ارتکاب به جرائم موادمخدر و روان‌پاسگان به دیدی منطقی و استدلالی پردازیم و همچنین بررسی کنیم جرم موادمخدر تا چه حد در داخل کشور پیشرفت داشته است بررسی کنیم چه سیاست‌ها و نهادهایی برای مقابله و پیشگیری با این جرم در نظر گرفته‌شده است، در قانون جرم‌انگاری شده‌اند یا خیر، بررسی نظریات مختلف و همچنین پس از بیان و بررسی کلیات، به‌صورت خاص به بررسی جرائم موادمخدر و روان‌گردان در استان کهگیلویه و بویر احمد و تأثیر مجازات اعدام در بازدارندگی این موارد می‌پردازیم و درنهایت با توصیف و تحلیل مباحث و دغدغه‌های ذکرشده در بالا، به یک نتیجه‌گیری کلی در این رابطه پرداخته، سپس پیشنهادهایی را در این رابطه ارائه دهیم. باشد که مؤثر واقع‌شده و باعث پر کردن برخی از خلأهای موجود در این رابطه گردد.

۱-۳- پیشینه تحقیق

استفاده بشر از گیاهان منبع موادمخدر، محرک و توهم‌زا با تاریخ مدون بشر همراه و هم‌زاد است چنانکه سابقه تاریخی استفاده از شیره گرز خشخاش که منبع ماده مخدر مرفین است به شش هزار سال پیش بر می‌گردد و در لوحه‌های سومری‌ها که در حدود چهار هزار سال پیش از میلاد می‌زیسته‌اند از خشخاش بانام " گیاه شادی‌بخش " یاد شده است. سابقه تاریخی مصرف برگ کاکا که منبع ماده محرک کوکائین است به پنج هزار سال پیش بر می‌گردد که سرخ‌پوستان منطقه آندین امریکای جنوبی برای ایجاد نیروی غیرطبیعی و رفع کاذب گرسنگی آنان را می‌جویدند. هندوها از برگ‌ها و رزین شاهدانه ماده که منبع حشیش و ماده مؤثر آن THC است متجاوز از چهار هزار و پانصد سال پیش در مراسم مذهبی استفاده می‌کرده‌اند. پیشینه استعمال برخی قارچ‌های منبع مواد توهم‌زا به هزاران سال قبل برمی‌گردد که بخصوص بومیان قاره امریکای جنوبی در مراسم خاصی از آن‌ها استفاده می‌کرده و هنوز در برخی قبایل آن‌ها استعمال آن معمول است. اگرچه شماری از مردم برخی کشورها در قرون وسطی به تریاک معتاد بودند ولی شیوع اعتیاد مزمن به این ماده مخدر افیونی در سده هجدهم میلادی در بسیاری از کشورها به صورت مشکل درآمد و در قرن نوزدهم گرفتارترین کشورهای پرجمعیت کشور چین بود که معتادان آن در اواخر قرن نوزدهم به چهل میلیون نفر تخمین زده می‌شد. در کشورهای دیگری مانند ایران، انگلستان، هند، فیلیپین، مالزی، ژاپن و تعدادی از کشورهای اروپایی، آمریکایی، عربی و ... اعتیاد به تریاک در قرن هجدهم وجود داشت، ولی در سده نوزدهم فراگیر و مشکل‌آفرین شد (اسعدی، ۱۳۸۸: ۱۳).

شدت و قطعیت کیفرها که از راهبردهای پیشگیری کیفری از جرم هستند، ذهن اندیشمندان و قانون‌گذاران بسیاری را تحت تأثیر خود قرارداد است. این تأثیرگذاری در این جهت بوده که هرچه بر شدت کیفر از طریق بالا بردن میزان درد و رنج حاصل از اجرای آن و

نیز بر قطعیت اجرای آن از طریق حذف یا به حداقل رساندن موانع اجرای کیفرها بیفزاییم، از شمار جرائم کاسته‌ایم.

میرزایی مقدم (۱۳۸۹) طی پژوهشی درباره "ارزیابی تأثیر شدت و قطعیت کیفرها در پیشگیری از جرم" به این نتیجه رسیده است که در مورد اصل تأثیرگذاری دو عنصر شدت و کیفیت در بازداری از جرم، اختلاف است. به طوری که در برهه‌ای شدت کیفرها در جایگاه والاتری قرار گرفته است و در برهه‌ای دیگر این قطعیت است که توجه بیشتری را معطوف خودساخته است. عده‌ای نیز جایگاه این دو عنصر را برابر دانسته و حکم به تأثیر یکسان آن‌ها در بازداشتن و پیشگیری از جرم داده‌اند و سرانجام این که برخی دیگر، بررسی کلی این موضوع را بدون تمایز گذاری بین جرائم مختلف و مجرمان متفاوت، نادرست دانسته و نسبت اثرگذاری این دو عنصر را در موارد گوناگون متفاوت یافته‌اند (میرزایی مقدم، ۱۳۸۹). در این پژوهش، پژوهشگر به دنبال بیان کلیات و بیان شدت و کیفیت مجازات بوده ولی ما به‌طور خاص و مفصل به بررسی مجازات اعدام در بازدارندگی جرائم موادمخدر در استان کهگیلویه و بویراحمد پرداخته‌ایم.

خادمیان و قناعتیان (۱۳۸۷) طی پژوهشی به "بررسی عوامل اجتماعی مؤثر بر اعتیاد زنان معتاد به موادمخدر مراکز بازپروری و کاهش آسیب زنان شهر تهران" پرداخته‌اند آن‌ها طی پژوهش خود به این نتیجه رسیده‌اند که بین بعضی از عوامل اجتماعی با شدت اعتیاد، نوع ماده مصرفی و نحوه استعمال مواد رابطه معناداری وجود دارد. نتایج تحقیق آن‌ها نشان می‌دهد که عوامل اجتماعی مؤثر بر اعتیاد بین زنان و مردان متفاوت است در مردان نتایج حاکی از آن است که گروه همسالان بیشترین تأثیر را می‌گذارند اما در بین زنان نابسامانی‌های خانواده زن‌وشوهری و از هم گسستگی خانوادگی بیشترین تأثیر را دارند. «طلاق و جدایی به‌عنوان آسیبی اجتماعی، آثار روانی نامطلوب بر روی زوجین و فرزندان آن‌ها می‌گذارد پژوهش‌ها نشان

می‌دهد که تعداد قابل توجهی از زنان بعد از طلاق نسبت به آینده ناامید و احساس اضطراب، دل‌تنگی و اندوه می‌نمایند. طلاق و جدایی از همسر همچنین اثرات سوء ناگواری را بر زوجین به‌ویژه زن بر جای می‌گذارد به حدی که زن مطلقه برای رفع مشکلات روحی ناشی از طلاق به اعتیاد گرایش پیدا می‌کند» (خادمیان و قناعتیان، ۱۳۸۷) ایشان در این پژوهش به‌طور کلی به بررسی همه عوامل مؤثر بر اعتیاد زنان معتاد به موادمخدر مراکز بازپروری و کاهش آسیب زنان شهر تهران پرداخته ولی وجه اشتراک این پژوهش با پژوهش ما در این است که هر دو پژوهش به بیان عوامل مؤثر بر اعتیاد پرداخته‌اند ولی در پژوهش حاضر به بررسی بازدارندگی مجازات اعدام بر موادمخدر در استان کهگیلویه و بویراحمد پرداخته است.

صارمی و همکارانش (۱۳۹۲) به " بررسی دو دهه تحقیقات شیوع شناسی مصرف مواد در بین دانشجویان دانشگاه‌های ایران " پرداخته‌اند و به نتیجه رسیده‌اند که روند رو به رشد سوءمصرف مواد در سطح جوامع ناشی از عصر فرا مدرنیته و ترویج باورها و نگرش‌های غلط برای جذب مشتریان جدید، ابراز نگرانی بیش از ۹۰ درصد مردم ایران درباره مصرف مواد در جامعه، دغدغه بیش از ده میلیون نفر از همسران و فرزندان معتادان در سطح کشور هست، آن‌ها در ادامه پژوهش خود می‌گویند، در پژوهش‌های مختلف شیوع شناسی در بین دانشجویان کشور می‌توان نتیجه گرفت بعد از سیگار و قلیان، بیشترین ماده مصرفی در بین دانشجویان الکل بوده است و پس از آن به ترتیب تریاک، حشیش، هرویین و سایر مواد رتبه‌های بعدی را به خود اختصاص داده‌اند (صارمی و همکارانش، ۱۳۹۲) ایشان نیز در این پژوهش همانند پژوهش حاضر به بحث و بررسی عوامل مؤثر بر شیوع موادمخدر پرداخته ولی علاوه بر آن در پژوهش حاضر به بررسی بازدارندگی مجازات اعدام بر موادمخدر در استان کهگیلویه و بویراحمد پرداخته است.

مهدوی (۱۳۹۴) پژوهشی تحت عنوان " نقد و بررسی مجازات اعدام در جرائم موادمخدر در حقوق کیفری ایران " ارائه داده‌اند که در این پژوهش به بررسی قوانین مربوط به جرائم موادمخدر پرداخته است و سپس به بحث مجازات اعدام و بازدارندگی آن پرداخته است و درنهایت با زیر سؤال بردن مجازات اعدام و ناکارآمدی این مجازات در بازدارندگی جرائم مربوط به موادمخدر به این نتیجه رسیده‌اند که باید به صورت اساسی به معالجه و تربیت معتاد پرداخت زیرا معتاد مجرم نیست که برای آن مجازات تعیین کنیم بلکه بیمار است (مهدوی، ۱۳۹۴). همان‌طور که از عنوان پژوهش پیداست ایشان به صورت کلی به بررسی مجازات اعدام در جرائم موادمخدر در حقوق کیفری ایران پرداخته است ولی ما به صورت جزئی به بحث و بررسی بازدارندگی این مجازات در استان کهگیلویه و بویر احمد پرداخته‌ایم.

کاظمی (۱۳۹۳) در پژوهشی تحت عنوان " تأثیر مجازات اعدام بر بازدارندگی از جرائم موادمخدر و روان‌گردان " به بیان ماهیت مجازات اعدام در جرائم موادمخدر و روان‌گردان‌ها از بعد شرعی و قانونی پرداخته و از سوی دیگر مشخص می‌سازد که اعمال این جرائم چه تأثیری بر بازدارندگی در نظام حقوقی ایران دارد. و درنهایت به این نتیجه دست می‌یابد که مجازات اعدام در رابطه با این جرائم از کارآمدی لازم برخوردار است ولی از بازدارندگی لازم در این جرائم برخوردار نیست (کاظمی، ۱۳۹۳). این پژوهش نیز به صورت کلی به این موضوع پرداخته است ولی ما به صورت خاص آن را در استان کهگیلویه و بویر احمد بررسی می‌کنیم.

۴-۱- اهداف

۱-۴-۱- اهداف اصلی

۱- بررسی و تبیین تأثیر مجازات اعدام در بازدارندگی ارتکاب جرائم موادمخدر و

روان‌گردان‌ها

۱-۴-۲- اهداف فرعی

۱- بررسی و تبیین ابعاد مختلف معضل موادمخدر

۲- بررسی و تبیین شیوه مقابله با معضل موادمخدر در ایران و در صحنه‌ی بین‌الملل

۳- بررسی و تبیین شرح وظایف مختلف دستگاه‌ها و ارگان‌ها در مبارزه با موادمخدر و

روان‌گردان‌ها

۴- بررسی و تبیین علل ناکارآمدی تشدید مجازات و از جمله اعدام و لزوم پیشگیری‌های

اجتماعی و پیشگیری‌های نوین و توجه به علت‌ها و شاخص‌ها اصلی پدیده اعتیاد

۱-۵- سوالات

۱-۵-۱- سؤال اصلی

۱ - چگونه مجازات اعدام در بازدارندگی ارتکاب جرائم موادمخدر و روان‌گردان‌ها می‌توانند

تأثیر چشم‌گیری داشته باشند؟

۱-۵-۲- سوالات فرعی

۱- فعالیت‌های نهادها در پیشگیری از جرائم موادمخدر و روان‌گردان در ایران چگونه

محاسبه می‌شود؟

۲- چه برنامه‌هایی در تدوین سیاست جنایی، برای پیشگیری از جرائم موادمخدر و

روان‌گردان‌ها لازم است؟

۳- سرعت انتشار و دامنه آسیب‌رسانی پدیده شوم موادمخدر و روان‌گردان‌ها در ایران چگونه

هست؟

۱-۶-۱- فرضیات

۱-۶-۱- فرضیه اصلی

۱ - به نظر می‌رسد مجازات اعدام در بازدارندگی ارتکاب جرائم موادمخدر و روان‌گردان‌ها تأثیر چشم‌گیری دارد.

۱-۶-۲- فرضیات فرعی

۱ - به نظر می‌رسد نهادهایی که موضوع فعالیت آن‌ها بیشتر آموزشی و تعلیمی باشد بیشترین فعالیت را در پیشگیری از جرائم موادمخدر و روان‌گردان در ایران دارند.

۲- برنامه‌ریزی در زمینه جلوگیری از تولید، ورود، ترانزیت موادمخدر از مرزهای شرقی کشور، از مهم‌ترین راه‌های مقابله با پیشگیری موادمخدر در ایران هست.

۳- سرعت انتشار و دامنه آسیب‌رسانی موادمخدر به حدی است که پیش‌بینی می‌شود در صورت عدم مهار این معضل در کشور، خیلی سریع‌تر از آنچه تصور می‌شد، جامعه ایران را با یک بحران اجتماعی و تهدید جدی در حوزه امنیت اعم از انسانی و ملی روبه‌رو کند.

۱-۷- روش تحقیق

روش تحقیق در قسمتی از پژوهش به صورت توصیفی-تحلیلی است به این صورت که در ابتدا مباحث موجود را توصیف و در نهایت به تحلیل مباحث توصیف‌شده پرداخته‌ایم و در قسمت دیگر از پژوهش با بررسی آماری به یک نتیجه‌گیری کلی رسیده‌ایم و با مطالعه کتابها و فیش برداری از آن‌ها وهم چنین استفاده از سایت‌های اینترنتی و مجلات هست و در قسمت بررسی استانی به وسیله تکمیل پرسشنامه‌ای است.

به‌طور کلی روش‌های تحقیق از سه منظر هدف، میزان کنترل متغیرها و روش گردآوری داده‌ها مورد بررسی قرار می‌گیرد. می‌توان گفت از منظر هدف، این پژوهش از نوع کاربردی می‌باشد.

از نظر میزان کنترل متغیرها، این پژوهش از نوع توصیفی می‌باشد. به این معنی که متغیرها همان‌گونه که هستند بدون هیچ دخالت و دست‌کاری در آن‌ها موردسنجش قرار می‌گیرند. در واقع، اگر هیچ‌گونه مشاهده یا تحلیلی نیز انجام نمی‌گرفت، وقایعی که مشاهده و توصیف می‌شوند اتفاق می‌افتادند. از لحاظ روش گردآوری اطلاعات این پژوهش از نوع پیمایشی بود. به این معنا که اطلاعات به‌وسیله پرسشنامه جمع‌آوری شدند.

از جهت انجام مراحل تحقیق می‌توان گفت که ابتدا با مطالعه کتابخانه‌ای اطلاعات لازم در مورد پیشینه تحقیق از منابع مرتبط جمع‌آوری گردید. در ادامه، بعد از جمع‌آوری اطلاعات لازم و نمونه‌گیری از جامعه آماری، بخش عملی پژوهش آغاز شد که در آن متغیرها موردسنجش قرار گرفته و روابط بین آن‌ها از لحاظ معناداری مورد آزمون قرار گرفتند.

- جامعه آماری

جامعه آماری به کل گروه افرادی اشاره دارد که محقق می‌خواهد به تحقیق درباره آن‌ها بپردازد. معمولاً در هر پژوهش، جامعه موردبررسی مجموعه‌ای است که پژوهشگر مایل است درباره صفت‌های متغیر واحدهای آن به مطالعه بپردازد (حافظ نیا، ۱۳۸۹). جامعه آماری موردبررسی در این پژوهش، جامعه آماری شامل قاچاقچیان و معتادین به موادمخدر و روان‌گردان‌ها در استان کهگیلویه و بویراحمد می‌باشد.

- قلمرو تحقیق

- قلمرو موضوعی

این تحقیق در زمره مطالعات مجازات اعدام قرار دارد.

- قلمرو زمانی

از جهت قلمرو زمانی، این پژوهش در دوره ۶ ماهه انجام گرفته است.

- قلمرو مکانی

از جهت قلمرو مکانی، این پژوهش در استان کهگیلویه و بویراحمد انجام گرفت.

- روش نمونه‌گیری و تعیین حجم نمونه

از آنجاکه مطالعه کل جامعه آماری برای پژوهشگر امکان‌پذیر نیست، معمولاً از طریق مطالعه نمونه و پیدا کردن خصوصیات آن و تعمیم این خصوصیات به جامعه آماری می‌توان خصوصیات و روابط پدیده‌ها را در جامعه پیدا کرد (خاکی، ۱۳۹۱). بر طبق این تعریف، در پژوهش حاضر، از روش نمونه‌گیری تصادفی کمک گرفته شد و نمونه‌گیری از میان قاچاقچیان و معتادین به مواد مخدر و روان‌گردان‌ها در استان کهگیلویه و بویراحمد انتخاب می‌شود که با استفاده از جدول مورگان ۷۰ نفر را به‌عنوان نمونه انتخاب شد.

- روش‌های جمع‌آوری اطلاعات

یکی از ضرورت‌های انجام هر مطالعه و تحقیقی، وجود اطلاعات قابل‌اتکا و سرعت و سهولت دسترسی به آن می‌باشد. با داشتن این اطلاعات، فرصتی برای محقق فراهم می‌شود که جریان مطالعه و تجزیه و تحلیل داده‌ها را برای ارزیابی اهداف و فرضیه‌های تحقیق پیگیری نماید (حافظ نیا، ۱۳۸۹). جمع‌آوری داده‌ها در این تحقیق ترکیبی از روش‌های کتابخانه‌ای و میدانی بود که به شرح زیر توضیح داده می‌شوند:

- کتابخانه‌ای

منظور از مطالعات کتابخانه‌ای یا اسنادی مطالعاتی است که موضوعات مورد مطالعه در اختیار و دسترس محقق قرار نداشته و غالباً مربوط به گذشته‌ای دور یا نزدیک می‌گردد. در این تحقیق

نیز برای جمع‌آوری ادبیات و سوابق موضوع از منابع فارسی و لاتین کتابخانه‌ای، مقالات، کتب و نیز پایگاه‌های معتبر علمی در شبکه جهانی اینترنت استفاده شد و نتایج مطالعات در ابزار مناسب اعم از فیش، جدول و فرم، ثبت و نگهداری و در پایان کار نسبت به طبقه‌بندی و بهره‌برداری از آن‌ها اقدام شد.

- میدانی

روش‌های میدانی به روش‌هایی اطلاق می‌گردد که محقق برای گردآوری داده ناگزیر است به محیط بیرون برود و با مراجعه به افراد شرکت‌کننده در پژوهش اطلاعات موردنیاز خود را جمع‌آوری کند. در این پژوهش، به دلیل اهداف و ماهیت پژوهش، داده‌ها به روش میدانی از افراد شرکت‌کننده جمع‌آوری شده است (حافظ نیا، ۱۳۸۹).

- ابزار گردآوری اطلاعات

در این تحقیق برای جمع‌آوری اطلاعات از پرسشنامه محقق ساخته به منظور بررسی تأثیر مجازات اعدام در بازدارندگی ارتکاب جرائم موادمخدر و روان‌گردان‌ها در استان کهگیلویه و بویراحمد پرداخته شد که دارای ۱۵ سؤال می‌باشد که توسط طیف لیکرت سنجیده می‌شود.

- روش تجزیه و تحلیل داده‌ها

داده‌های جمع‌آوری شده اعداد و ارقامی بدون معنی می‌باشند که از آمار برای معنی‌دار کردن آن‌ها به منظور تحقق اهداف تحقیقات کمک گرفته می‌شود. پردازش داده‌ها بین دو مرحله جمع‌آوری داده‌ها و تحلیل داده‌ها جای می‌گیرد و هدف از آن آماده‌سازی داده‌ها برای تحلیل است. در پردازش داده‌ها قبل از همه باید به کار ویرایش داده‌ها پرداخت (حافظ نیا، ۱۳۸۹). داده‌ها در این پژوهش با استفاده از بسته نرم‌افزاری SPSS مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

۱-۸- مفهوم بازدارندگی

بازدارندگی به معنای اصلاح، بازپروری، ناتوان‌سازی و حذف مجرمان است. بنابراین، بازدارندگی یکی از اهداف مجازات است، هدفی است که باعث کاهش ارتکاب جرم می‌شود و از دیرباز و در قالب یک نظریه توانمند و در بطن مدل تنبیهی و در چهارچوب کارکرد فایده‌مند کیفر تکوین یافته و با نگرستن به افق‌های پیش رو، اعمال مجازات را نه باهدف جبران گذشته‌ای تاریک و انتقام از مجرم (آن‌چنان‌که در رویکرد سزاده مطرح است) بلکه باهدف ساختن آینده‌ای روشن لازم می‌انگارد، به این ترتیب سیاست اصلی دیدگاه بازدارندگی، تهدید به مجازات کیفری یا اجرای آن برای کاهش انگیزه‌ی جرم است، یعنی استفاده از مجازات به‌عنوان بازدارنده‌ای که مانع تکرار جرم از سوی مجرم شده و نیز به شکل کلی انگیزه‌ی دیگران را برای ارتکاب همان جرم کاهش دهد (تبیث، ۱۳۸۴: ۲۵۲) بدین معنا که بازدارندگی در رویکردی هنجار محور خواستار تقویت ارزش‌هایی معین است و در همین راستا در یک بخش به مجازات متوسل شده و در بخش دیگر دست به دامان تهدید به مجازات متخلف است (فریدمن، ۱۳۸۶: ۱۶). بازدارندگی از لحاظ لغوی برگرفته از مصدر بازداشتن و به معنای منع کردن و جلوی کسی یا چیزی یا کاری را گرفتن (عمید، ۱۳۶۳: ۲۷۱) می‌باشد و معادل آن در زبان انگلیسی، واژه (Deterrence) است که در معنای بازداشت، منع، و ایجاد تردید از طریق ترس و تهدید (حییم، ۱۳۷۶: ۱۳۵) تعریف شده است. این کلمه، در معنای اصطلاحی خود در عرصه جرم‌شناسی عبارت است از هراس برآمده از مجازات که سبب می‌گردد، مجرم بالفعلی که تحت مجازات واقع می‌شود و مجرمان بالقوه‌ای که شاهد اجرای آن نسبت به مرتکب هستند، از جرم دوری کنند، چراکه با سنجش بخردانه‌ی موقعیت، نتایج ناخوشایند حاصل از جرم را بر ثمرات مطلوب آن برتر می‌بینند.

۹-۱- گفتار دوم: مفهوم پیشگیری

پیشگیری^۱ از نظر لغوی به معنای جلوگیری است (عمید، ۱۳۶۴: ۵۱۰) و پیش گیر یا پیش گیرنده، یعنی آنکه جلوی کسی را بگیرد یا مانع کاری یا چیزی بشود (همان: ۵۱۰). موضوع پیشگیری از جرم و گناه در حقوق اسلامی نیز مورد توجه و تأکید قرار گرفته است. در اجتماع هم پیشگیری از جرم به عنوان یک رویه و عرف مورد قبول واقع گردیده زیرا ارتکاب جرم باعث بر هم زدن آرامش و امنیت مردم، به خطر انداختن امنیت عمومی جوامع انسانی و جریحه دار کردن احساسات عمومی شهروندان و همچنین در برخی موارد به سرمایه های ملی و حیثیت بین المللی کشور نیز آسیب های جبران ناپذیری وارد می کند. به همین دلیل نیازمند راهکارهایی برای پیشگیری از ارتکاب جرم هستیم. پیشگیری خود انوعی دارد که می توان به پیشگیری کیفری و پیشگیری غیر کیفری اشاره کرد. در رابطه با پیشگیری غیر کیفری باید گفت که از بحث ما خارج است ولی در رابطه با پیشگیری کیفری که یکی از مصادیق آن اعدام است می توانیم بگوییم که از طریق وضع کیفر و ویژگی های اربعی و بازدارنده آن می کوشد تا از یک سو نسبت به مجرم امکان تکرار جرم را از بین ببرد و از سوی دیگر با تأکید بر ویژگی های اربعی کیفر، انگیزه مجرمان احتمالی را برای ارتکاب جرم کاهش دهد (دفتر تحقیقات کاربردی پلیس پیشگیری ناجا، ۱۳۸۹: ۳).

۱۰-۱- مفهوم و اهداف مجازات

کیفر یا مجازات دارای سابقه طولانی در تاریخ است و حتی گفته اند که "به قدمت عمر بشر می توان از آن گفتگو کرد." شناخت مجازات ها و اهدافی که مجازات ها برای آن به وجود آمده اند به ما کمک می کند که فلسفه به وجود آمدن مجازات را درک کنیم. به همین خاطر در ابتدا به شناخت مفهوم مجازات، سپس به بررسی اهداف آن می پردازیم.

^۱ . Prevention

۱-۱۰-۱- مفهوم مجازات

از دیدگاه حقوق جزایی مجازات عبارت است از تحمیل واکنش اجتماعی به صورت رنج و تعب بر بزهکار (گلدوزیان، ۱۳۸۰: ۲۹۱). باید گفت که مجازات‌ها با ویژگی‌ها و اهداف آن امروز نظر حقوقدانان و جرم‌شناسان را به خود جلب کرده است بدین دقت و تعمق مطلقاً مورد توجه قدما نبوده و لذا تحول نسبی کیفر و وجود اقدامات تأمینی در کنار آن که نشانه‌ای از چرخش تفکر انسان در جهت شناخت بیشتر فلسفه مجازات‌ها و نتایج حاصله از آنهاست منجر به قبول تدابیری غالباً در کنار مجازات و تحت عنوان " اقدامات تأمینی " شده است.

مجازات عبارت است از آزاری که قاضی به علت ارتکاب جرم و به نشانه‌های نفرت جامعه از عمل مجرمانه و مرتکب آن، و برای شخصی که مقصر است بر طبق قانون تعیین می‌کند. و آزار عبارت است از صدمه‌ای که متوجه حقی از حقوق مجرم مثل حیات، آزادی، مال و حیثیت می‌شود (یاهری، ۱۳۸۸: ۲۷۸).

برخی از علمای حقوق مجازات را مشقتی دانسته‌اند که مقنن تحمیل به مجرم می‌کند (لنگرودی، ۱۳۹۲: ۵۵۸).

برای شناخت بهتر مجازات چند نمونه دیگر از آن عنوان می‌کنیم:

۱) مجازات، آزاری است که قاضی به علت ارتکاب جرم و به نشانه نفرت جامعه از عمل مجرمانه و مرتکب آن برای شخصی که مقصر است بر طبق قانون تعیین می‌کند (<http://tehranprisons.ir>).

۲) مجازات، مجموعه قواعد مورد تأیید جامعه است که ضامن اجرای عدالت واقعی است و سعی در هدایت مجرم اصلی یا احتمالی، بازدارندگی دیگران از ارتکاب جرم، ارضای فطرت

عدالت‌خواهی مجنی علیه و حمایت از جامعه را دارد که توسط قوه مقننه وضع و به‌وسیله قوه قضاییه به مورد اجرا گذارده می‌شود (ولیدی، ۱۳۷۵: ۱۶).

۳) مجازات عبارت است از هر نوع صدمه یا محدودیتی که بر طبق قانون و به‌منظور تحقق بخشیدن به هدف‌های خاصی از طرف دادگاه نسبت به جسم و جان، حیثیت، آزادی، مال و دارایی مجرم تحمیل می‌شود (همان: ۲۵).

۴) مجازات عبارت است از عکس‌العمل اجتماعی به‌صورت رنج و تعبی که بر بزهکار اعمال می‌شود (زراعت، ۱۳۷۹: ۱۴۱).

۱-۱۰-۲-اهداف مجازات

آزار را، که صدمه‌ای به حقی از حقوق مجرم وارد می‌آورد نباید هدف مجازات تلقی کرد، بلکه هدف مجازات اصلاح مجرم، دفاع اجتماعی و اجرای عدالت است. آزار وسیله نیل به این هدف‌های عالی است (یاهری، ۱۳۸۸: ۲۷۷). مقصود از کیفر، هم پیشگیری از وقوع جرم و هم تنبیه بزهکار است. کیفری مانند حبس، مجازات تهریبی بود. به‌عبارت‌دیگر هدف آن بود که آزار بسیار از مجازات، برای مرتکب حاصل شود؛ اصولاً مجازات‌های تهریبی مجازات‌های بدنی هستند. مانند اعدام، قطع عضو، شلاق و... این‌ها تهریبی ترین مجازات‌ها هستند (آزمایش، ۱۳۸۲: ۱۳۱).

درگذشته، هدف عمومی و اصلی از مجازات، مبارزه علیه بزهکاری و حفظ نظم و امنیت در جامعه است. به دلیل اینکه سایر اهداف مجازات خارج از بحث ما هستند ما فقط به نقش ارعابی مجازات به‌عنوان یکی از اهداف اختصاصی کیفر با توجه به نقش مجازات می‌پردازیم:

۱-۱۰-۲-۱- نقش اربعابی مجازات

کیفر دارای نقش اربعابی فردی و اجتماعی است یعنی معمولاً هم موجب ارباب فرد بزهکار و هم ارباب دیگران می‌شود (گلدوزیان، ۱۳۸۰: ۲۹۲).

مجازات باید برای دو گروه، ارباب و ترس ایجاد کند. یک گروه عموم مردم هستند که با دیدن مجازات‌ها که بر مجرم اعمال می‌شود تحت تأثیر قرار گرفته و اقدام به ارتکاب جرم نمی‌کنند که البته این ارباب هنگامی عملی می‌شود که جرائم ارتکابی بر ضد ارزش‌های مورد قبول عامه مردم باشد و گرنه مردم از راه حيله جرائم را مرتکب می‌شوند و اعمال مجازات‌های سنگین نیز تأثیری بر آنها ندارد مانند فرار از مالیات غیر عادلانه که مردم آن را بد نمی‌دانند بنابراین از راه حيله، مالیات نمی‌پردازند و از جرائم مالیاتی نیز باکی ندارند. گروه دوم؛ مجرمان هستند تا با تحمل مجازات از تکرار جرم خودداری کنند. این هدف نیز در صورتی کارساز است که مجازات به صورت صحیحی اعمال شود و گرنه زندان، مکانی جز کارخانه جنایت نخواهد بود و قبح جرم و ترس از مجازات نیز در مجرم فرومی‌ریزد. هدف مذکور را اصطلاحاً هدف سودمندی مجازات نیز نامیده‌اند.

می‌توان گفت که اگر کیفر دارای اثر ترسانندگی است فقط مختص به امروز نیست بلکه دارای ریشه‌ای بسیار عمیق در اضطراب‌ها و دلهره‌های بشری است که مدام با آنها سروکار داشته و این دلهره‌ها را به دیگران در قبال اعمال ضد اجتماعی آنها انتقال داده است.

عامل ترس قدرت ترساننده مجازات بدین دلیل توانسته است قرن‌ها دوام پیدا کند که اصولاً بشر نسبت به حیات، آزادی، مال و آبروی خود علاقه‌مند است و تخطی نسبت به این ارزش‌های پذیرفته شده را نگران‌کننده و غیرقابل گذشت می‌داند. لذا بشر در اعمال مجازات از همین احساس عمیق و علاقه انسانی نسبت به حیات، آزادی، مال و آبروی خود برای ترساندن الهام گرفته و مجازات چاره‌امالی دانسته که تجاوز به ارزش‌های انسانی را مشخص می‌کنند.

وانگهی ، ترس یک عامل بازدارنده نیز محسوب می‌شود، چراکه بشر به دلیل حفظ امنیت خود و تمایل به آرامش و آسایش خیال ، میل ندارد زندگی‌اش دچار دلهره و اضطراب گردد، لذا ترس از نوسانات زندگی و گرفتاری‌های آن ، شخص را از ارتکاب اعمالی که می‌داند در آینده برای او ایجاد چنین ناآرامی و دلهره‌هایی خواهد کرد بازمی‌دارد (نور بها، ۱۳۷۸: ۳۵۲).

فصل دوم:

مجازات اعدام و بازدارندگی

۲-۱- مجازات اعدام

از سخت‌ترین مجازات‌ها، کیفر سلب حیات است که مواد مختلفی از قوانین جزائی ایران، در اجرای مقررات حدود و قصاص (و در موارد محدودی تعزیری) به آن اختصاص داده شده است و اغلب در موارد جرائم علیه مقدسات مذهبی ، قتل عمدی ، افساد فی الارض و امنیت کشور مورد استناد قرار می‌گیرد. در حقوق فرانسه، کیفر اعدام، از سال ۱۹۸۱ ملغی شده است.

یکی از مواردی که در مورد کیفر اعدام باید بررسی گردد بررسی مشروعیت کیفر اعدام در فقه اسلامی و حقوق است که در ادامه به بررسی آن می‌پردازیم:

۲-۱-۱- بررسی مشروعیت کیفر اعدام

موضوعی که همیشه نظریات موافق و مخالف داشته حفظ کیفر اعدام و یا القای آن می‌باشد. مع‌ذلک تا اواسط قرن نوزدهم نسبت به مجازات اعدام هیچ‌گونه ایرادی وجود نداشته به‌طوری‌که ژان ژاک روسو ، کیفر اعدام را برای جامعه ضروری دانسته است. متعاقباً فلاسفه و حقوقدانانی چون منتسکیو و سزار بکاریا مجازات اعدام را مورد بحث و انتقاد قرار داده‌اند و اصولاً قائل به القای مجازات در بیشتر موارد بوده‌اند (گلدوزیان، ۱۳۸۰: ۳۱۴).

۲-۱-۱-۱- دلایل طرفداران مجازات اعدام

۱- استغفار و مکافات عمل با اعدام : کیفر اعدام تنها وسیله استغفار و مکافات عمل ارتكابی بزهکار است. به‌طوری‌که زندان قادر به تأمین این نظریات نیست (خمینی: ۴۶۴).

۲- سرعت اجرای مجازات اعدام نسبت به تداوم شدت حبس دائم : در صورتی‌که مجازات شدید متناسب با اهمیت قبح جرم ارتكابی ، مورد نظر باشد ؛ مجازات اعدام به‌شدت و سختی حبس دائم نیست و اگر شدت مجازات موجب تسکین حس انتقام‌جویی می‌گردد، حبس دائم

به مراتب شدیدتر از اعدام است. زیرا معمولاً تأثیر کیفر بر روح انسان؛ تابع سنگینی و شدت مجازات نیست بلکه تأثیر کیفر بستگی به طول مدت تحمیل مجازات دارد. در واقع آنچه موجب انصراف افراد از ارتکاب جرم می‌گردد، اعمال مجازات علنی و وحشتناک ولی زودگذر و قابل فراموشی سریع از طریق اعدام یک محکوم نیست بلکه برعکس، محروم نمودن تدریجی و مستمر انسان از موهبت آزادی یعنی حبس است که به جبران زبانی که بزهکار بر جامعه وارد کرده، با محرومیت از نعمت آزادی، محکوم‌علیه تاوان زیان جامعه را پس می‌دهد و نتیجتاً مجازات ملایم و معتدل ولی متداوم، بیشتر موجب ترس از کیفر و انصراف عموم از ارتکاب جرم می‌گردد (گارسن، ۲۰۰۸: ۵۲).

۳- نقش مجازات اعدام در نفی حالت خطرناک متجاوزین: کیفر اعدام موجب طرد و نابودی بزهکاران خطرناک گردیده و جامعه را از وجود بزهکاران مصون نگه می‌دارد (مجله پگاه حوزه، ۱۳۸۸: ۲۲).

۴- ارباب و تسلیم افراد در جامعه: مجازات اعدام به خاطر قدرت اربابی خود، موجب تقویت حمایت بیشتر جامعه در آرامش می‌شود و لذا با انصراف بزهکاران در جامعه، نظم و امنیت برقرار می‌گردد (<http://hormoz.blogfa.com/post-۶.aspx>).

۲-۱-۱-۲- دلایل مخالفین مجازات اعدام

۱- غیرقابل جبران بودن اشتباه قضائی از اجرای اعدام: کیفر اعدام وقتی به مورد اجرا گذارده شد، دیگر اشتباهات قضائی کاملاً غیرقابل جبران می‌گردد. تاریخ بشر در تمامی جوامع، شاهد قتل‌عام‌ها و صدور احکام اعدام و حبس و غل و زنجیر افرادی بوده که بعدها ثابت شده است، بی‌گناه بوده و هیچ ضرورتی به اعمال آن‌همه خشونت نسبت به قربانیان آن جماعت نبوده است. تنها گناه قربانیان این بوده است که ناخواسته به طبقه‌ای دیگر تعلق داشته‌اند و یا طرز تفکر و عقایدشان با عقاید طبقه حاکم در یک جهت نبوده است (اسدی، ۱۳۸۸: ۲۵)

۲- نقض اصول محاکمه: در جرائم مستوجب کیفر اعدام، اغلب محاکمه عادلانه متهم تبدیل به یک رقابت ناسالم غیراصولی بین طرفین محاکمه پیرامون حیات و ممات شخص متهم می‌گردد و لذا رسیدگی به دلایل و کشف حقیقت به مخاطره افتاده و عدالت به دست فراموشی سپرده می‌شود (همان).

۳- فقدان حق جامعه در سلب حیات محکوم‌علیه: مجازات اعدام ماهیتاً غیرمنطقی است. زیرا حیات افراد متعلق به جامعه نیست تا جامعه حق سلب آن را داشته باشد؛ بلکه برعکس، جامعه موظف به حفظ و حمایت افراد در جامعه است. حیات انسان، عطیه خداوندی است و فقط در دست خالق یکتا و متعلق به اوست نه جامعه و لذا جامعه که خود حیات را به بشر نداده حق باز پس گرفتن آن را نیز ندارد. در یک سیستم مذهبی، قصاص قتل و جرح عمدی مرتکب، تحول مسئولیت مشترک و جمعی و گروهی به مسئولیت فردی و سپس امکان تبدیل آن به دیه و توصیه بر عفو و گذشت است، در نظامی که اعتقاد افراد الهی بودن منشاحیات و ممات انسان است (پیرانی و پیرانی، ۱۳۹۲: ۲۱).

کیفرهای بدنی هدف نیست بلکه پیشگیری از ارتکاب گناه مستلزم کیفر با ارباب فردی و عمومی و برقراری قسط و عدل در روابط صحیح و عادلانه مردم در کلیه شئون زندگی اجتماعی است. به همین جهت هراندازه قبح اجتماعی گناه (یا جرم) ارتکابی شدیدتر اشد کیفر آن نیز شدیدتر است و هراندازه کیفر شدیدتر باشد اثبات جرم تابع شرایطی سنگین و دقیق است که با رعایت آن شرایط امکان اعمال کیفرهای بدنی مهم غیرممکن می‌گردد. در واقع عقوبت‌های دنیوی و اخروی بیش از هر چیز جنبه پیشگیری از ارتکاب گناه (یا جرم) داشته و وسیله‌ای هستند برای برقراری قسط و عدل در روابط مردم.

در مورد جوامعی که نظام قانونی آن جوامع الزاماً مذهبی نیست حاکمیت و قوانین از جمع و الحاق اراده افراد در هر جامعه با واگذاری قسمتی از آزادی هریک از شهروندان پدید آمده و

درواقع کسی اختیار تصمیم‌گیری درباره مرگ خود را به سایر انسان‌ها نسپرده است. گذشت از قسمتی از آزادی، گذشت از نعمت حیات نیست (گلدوزیان، ۱۳۸۰: ۳۱۶).

کیفر اعدام حق جامعه نیست بلکه نتیجه مبارزه و تعارضی است بین یک جامعه و شهروند که نهایتاً جامعه نابودی متهم را ضروری و مفید می‌داند. زیرا؛ سعادت جامعه در این است که حق حیات و حق آزادی محدود به حفظ و رعایت حیات و آزادی دیگران باشد. ولی کیفر اعدام همیشه ضروری نیست و تنها وقتی قابل توجیه است که مانند مورد سارق مسلح و قطاع الطريق وجود متهم برای نظم و امنیت جامعه خیلی خطرناک باشد لذا وقتی جامعه در صدد تحصیل آزادی مشروع یا در معرض از دست دادن آن باشد و یا برای پایان دادن به هرج و مرج که حاکمیت قانون به خطر می‌افتد ممکن است جامعه کیفر اعدام را ضروری تلقی نماید.

۴- عدم امکان اصلاح بزهکار با مجازات اعدام: یکی از مسائل مهم در علوم کیفری اجرای برنامه‌های اصلاح بزهکار و اجتماعی کردن مجدد وی با توجه به قصوری است که در یک جامعه جرم‌زا نسبت به بزهکار وجود داشته است. با اجرای مجازات اعدام و سلب حیات از محکوم‌علیه؛ دیگر انجام چنین برنامه‌هایی علمی منتفی است (همان).

۵- فقدان جنبه ارعابی مجازات اعدام نسبت به بزهکاران حرفه‌ای و به عادت: مجازات اعدام، انزجار انگیز، بی‌فایده و فاقد جنبه ارعابی نسبت به بزهکاران حرفه‌ای و به عادت است ولی هیچ‌گونه تأثیری نسبت به بزهکاران اتفاقی و افراد با مشکلات روحی و روانی و غریزی ندارد.

۶- فقدان حق سلب حیات برای جامعه جرم‌زا: جامعه‌ای که در تأمین نیازهای اولیه فرهنگی و اجتماعی و اقتصادی و رفاه و آسایش یک جامعه قصور داشته و مقصر و عامل اصلی وقوع جرم در جامعه جرم‌زا باشد، حق اعدام بزهکاری را ندارد که خود معلول نظم حاکم بر آن جامعه است.

در پاسخ به دلایل مخالفان کیفر اعدام باید گفت که دلایل مخالفان هم تا حدودی صحیح است ولی با توجه به خفیف بودن سایر مجازات‌ها و همچنین اشباع شدن زندان‌ها و همچنین اینکه بعضی از مجرمان از زندان ترس و هراسی نداشته و به راحتی در زندان برای خود زندگی می‌کنند و تأثیرات مخربی که زندان بر روی مجرمان دارد و بعضاً باعث اصلاح مجرم نمی‌شود بلکه باعث تأثیرات منفی شدیدتری بر مجرم می‌شود به نظر دلایل موافقان کیفر اعدام قابل قبول تر است.

۲-۱-۲- موقعیت قانون‌گذاران و مراجع قضائی در قبال کیفر اعدام

در تصویب قوانین کیفری و تعیین مجازات و اجرای آن توسط مراجع قضائی، باید نفع همگان از جهت برقراری نظم و امنیت در جامعه و اجرای عدالت و تسکین زبان‌دیده از جرم و همچنین ارباب فردی و عمومی برای انصراف بزهکار از ارتکاب جرم و در نتیجه پیشگیری از وقوع جرم در آینده و اصلاح بزهکار مورد توجه قرار گیرد (همان: ۳۱۷). سنگینی کیفر هرگز در امر ایجاد مانع برای افزایش جرائم و انصراف دائمی بزهکار از ارتکاب جرم مؤثر نبوده است. سیستم حقوق ایران مبتنی بر شریعت مقدس اسلام است. کیفر اعدام و مجازات‌های بدنی دیگر مثل قطع عضو، شلاق در مورد جرائم مستلزم حد و قتل و جرح عمدی و جرائم تعزیری پیش‌بینی شده است که به علت، خصوصیت مذهبی بودن قوانین مربوط به جرائم مستلزم حد و قصاص القای آن خلاف شرع و امکان‌پذیر نیست لکن در صورتی که ضوابط شرعی احراز جرم، دقیقاً به مورد اجرا گذارده شود کمتر مورد اجرایی پیدا می‌کند به هر حال قانون‌گذار می‌تواند با استفاده از مفاهیم علوم کیفری جدید، به اتخاذ تدابیری در زمینه پیش‌گیری از جرائم و اصلاح بزهکاران و دوباره اجتماعی کردن محکومین و یا استفاده از تعلیق مراقبتی، اجرای مجازات و آزادی مشروط محکومین بپردازد و از این طریق به اهداف اصلی کیفر که حفظ نظم و امنیت در

جامعه و اجرای عدالت در جامعه است دست یابد، بی‌آنکه نیازی به استمداد از کیفرهای ارعابی شدید بدنی چون اعدام داشته باشد (پیرانی و پیرانی، ۱۳۹۲: ۲۳).

اعدام به‌عنوان مهم‌ترین کیفری که به حیات بزهکار خاتمه می‌دهد، از دیرباز مورد بحث و گفتگوی نه‌تنها متخصصان علم حقوق بلکه مردم دیگر نیز بوده است. نویسندگان در زمینه آن بسیار نوشته‌اند و شاعران شعرهای فراوان سروده‌اند. جامعه‌شناسان، روانشناسان، علمای اخلاق و ادیان و حتی مردم عادی نیز هریک به‌نوعی در این قلمرو وارد شده‌اند.

صرف‌نظر از مردم عادی که به جنبه‌های انسانی مجازات اعدام به نظر موافق یا مخالف می‌نگرند، متخصصان غالباً الهام گرفته از مکاتبی که بدان‌ها معتقدند سعی در ارائه دلیل له یا علیه این کیفر دارند. طرفداران مجازات اعدام که نباید آن‌ها را به‌صرف موافقت با این مجازات سخت‌دل و تهی از عواطف بشری دانست- زیرا بسیاری از فلاسفه رقیق‌القلب، دین‌باوران معتقد به عدالت و متخصصان موافق با علم با آن موافقت- اعتقاد به مشروعیت کیفر اعدام و انسانی و عادلانه بودن آن دارند. به عقیده این گروه مجازات اعدام، هم عادلانه و هم پاسخگوی تخطی به‌نظام جامعه است و می‌تواند سدی محکم در قبال تجاوزات دیگران باشد و آن‌ها را از ارتکاب جرم یا تکرار آن (توجه به وجود مجازات اعدام و ترس از آن) دور سازد و به‌علاوه کیفر اعدام موجب تشفی زیان‌دیده از جرم و تسکین دردها و رنج‌های او خواهد بود.

مخالفتان مجازات اعدام به مفید و عادلانه بودن این کیفر اعتقادی ندارند و به این مسئله که مجازات اعدام می‌تواند از جرائم و تکرار آن‌ها پیشگیری کند نیز معتقد نیستند و می‌گویند علی‌رغم کثرت این مجازات همیشه با مجرمانی مواجهیم که جرائم مستحق مجازات اعدام را بی‌محابا و بدون ترس از این کیفر انجام می‌دهند، و بالاخره به نکته مهمی که شاید اقوی دلیل این گروه است اشاره می‌کنند و آن برگشت‌ناپذیر بودن کیفر اعدام است که به‌مجرد حصول، راهی برای جبران آن در صورت کشف اشتباه یا غرض‌ورزی و یا جهات دیگر وجود ندارد. این

گروه به اعدام‌های متعددی استناد می‌کنند که بر مبنای اشتباه اجرا شده و راهی برای جبران آن وجود نداشته است. در حالی که در مجازات‌های دیگر طرق جبران اگرچه نه به‌طور کامل اما به شکل نسبی وجود دارد (نوربها، ۱۳۷۸: ۳۷۴).

دلایل موافقان و مخالفان باعث شده تا در برخی از کشورها مجازات اعدام در قوانین جزایی آن‌ها فراوان دیده شود و اجرای این کیفر نیز به میزان قابل توجهی بالا است، بعضی دیگر هرچند از کثرت کیفر مرگ در قوانین خود بهره گرفته‌اند اما در عمل با امساک با آن برخورد می‌کنند و بالاخره عده‌ای نیز مطلق اعدام را از زرادخانه خود زدوده‌اند و مجازات‌های دیگری را جانشین آن کرده‌اند (همان: ۳۷۵). حکم اعدام از طریق به دار آویختن و تیرباران اجرا می‌شود و نحوه دوم در مورد محکومان نظامی است. به‌موجب ماده ۲۹۳ قانون آیین دادرسی دادگاه‌های عمومی و انقلاب در امور کیفری: " قبل از اجرای حکم اعدام و یا قصاص و یا رجم و یا صلب، مراسم مذهبی توسط اشخاصی که صلاحیت دارند نسبت به محکوم‌علیه انجام می‌گیرد. هنگام اجرای حکم اعدام، باید رئیس دادگاه صادرکننده حکم یا نماینده او، رئیس نیروی انتظامی محل یا نماینده وی، رئیس زندان، پزشک قانونی یا پزشک معتمد محل و منشی دادگاه حاضر باشند. وکیل محکوم‌علیه نیز می‌تواند حضور یابد، پس از حاضر کردن محکوم‌علیه در محل، رئیس دادگاه یا نماینده او دستور اجرای حکم را صادر و منشی دادگاه حکم را با صدای رسا قرائت می‌نماید و سپس حکم اجرا و صورت‌مجلس تنظیمی به امضای حاضران می‌رسد." انتخاب محل اجرای حکم اعدام بر عهده دادگاه است و اگر دادگاه آن را مشخص نکرده باشد در زندان صورت می‌گیرد. انتخاب روز اجرای حکم بر عهده دادگاه یا دادستان است و در هنگام طلوع آفتاب صورت می‌گیرد. جنازه مصلوب یک ساعت در بالای دار باقی می‌ماند سپس توسط پزشک معاینه و تحویل اقوام او می‌شود و اگر اقوامی نداشت مدفون می‌شود. از مراسم اجرای حکم

اعدام عکس برداری و در پرونده محکوم علیه بایگانی می شود و خبر اجرای حکم با ذکر کیفیت جرم و خلاصه رأی دادگاه در همان روز منتشر می شود (زرعت، ۱۳۷۹: ۱۷۸).

در حقوق ایران به نظر می رسد با قدرت بازدارندگی که مجازات اعدام دارد و باعث ترس و هراس اشخاص از ارتکاب جرم می شود و با توجه به دلایلی که موافقان کیفر اعدام ارائه دادند می توانیم بگوییم که کیفر اعدام برای جرائم موادمخدر و روان گردان کیفر مناسبی بوده و از قدرت بازدارندگی قوی برخوردار است.

۲-۲- بازدارندگی

در فصل قبل به صورت کلی به تعریف و تفهیم بازدارندگی پرداختیم. در ادامه به بررسی نظریه، خواستگاه و شرایط لازم برای بازدارندگی و تأثیر آن بر مجازات می پردازیم.

۲-۱-۳- نظریه بازدارندگی مجازات ها

نظریه بازدارندگی را در قالب «الگوی عدالت کیفری» و در نتیجه آرا و اندیشه های بسیاری از نویسندگان و در رأس آن ها داوید فوگل می شناسیم. نظریه عدالت کیفری که در واقع تقریباً پس از هفتادسال سلطه اندیشه بازپروری بزهکاران ارائه شده است، واکنشی است نسبت به شکست اقدامات ناظر به بازپروری بزهکاران. در اینجا امکان بررسی چگونگی تجدید حیات نظریه بازدارندگی وجود ندارد و بنابراین به بیان رئوس نکات مورد توجه در آرای داوید فوگل که در واقع مبانی «نظریه عدالت کیفری» را تشکیل می دهند، اکتفا می گردد. مدل عدالت کیفری که خصوصاً به وسیله «فوگل» توسعه یافت، دارای رویکردی مبتنی بر اندیشه مجازات های استحقاقی و سزا دهی است. در این مدل در حالی که بر «عدالت به عنوان جلوه ای منصفانه» تأکید می شود، تغییر رویکرد جامعه با تحمیل مجازات و تعیین کیفرهای معین و دوری از رویکردهای بازپروری نیز توصیه می گردد.

مهم‌ترین پیشنهادها و نکات موردنظر این الگو را می‌توان به ترتیب زیر خلاصه کرد:

- ۱- عدالت، هدفی فوق‌العاده اساسی‌تر و حیاتی‌تر از بازپروری است.
- ۲- با در نظر گرفتن اراده آزاد، مرتکبان جرم نسبت به پیامدهای رفتارهای خلاف قانون خویش مسؤول می‌باشند.
- ۳- بزهکاران مستحق مجازات اند و هدف از مجازات نفع اجتماعی نیست.
- ۴- دولت دارای قدرت زیادی است و بنابراین می‌تواند مزاحم شود. روند تصمیم‌گیری در سیستم کیفری باید تغییر کند.
- ۵- مفهوم بازپروری از عدالت، امری واقعی نیست و اعتباری ندارد.
- ۶- همه کسانی که در نظام عدالت کیفری درگیرند (بزه‌دیدگان، هیأت منصفه، شاهدان، مجرمان) باید مورد حمایت قرار گیرند و از سوء استفاده موجود از قدرت در نظام کیفری در امان باشند.
- ۷- با مجرمان باید با احترام و با توجه به کرامت انسانی آن‌ها و به‌عنوان افراد مسؤول رفتار کرد. برنامه‌های اصلاح و تربیت باید در دسترس باشند تا بزهکاران آزادانه در آن مشارکت کنند. زندانیان باید از درجاتی از خودمختاری برخوردار بوده، فرایند رسیدگی به شکایت آنان مهیا و در دسترس باشد.
- ۸- دژها (منظور زندانهای بسیار بزرگ) که اداره شدنی نیستند، باید از بین رفته و مراکز نگه داری کوچک جای نشین شوند. (Fogel, ۱۹۷۹)

۲-۱-۴- خاستگاه نظریه بازدارندگی

بازدارندگی دید آدمی به مجرمان و به تبع آن اهداف مجازات، در طول تاریخ دستخوش تحولاتی چند بوده است، به نحوی که به تناسب ذهنیت تصویری خاص از شخص مرتکب جرم، شاهد رقم خوردن دلایلی چند برای مجازات‌ها بوده و هستیم، اهدافی که در زمینه گسترده‌ی سزادهی و انتقام‌جویی، ارباب و بازدارندگی، اصلاح و بازپروری، ناتوان‌سازی و حذف مجرمان قرار دارند. بنابراین، بازدارندگی یکی از اهداف مجازات است. هدف کم‌کننده‌ای که از دیرباز و در قالب یک نظریه توان‌مند و در بطن مدل تنبیهی و در چهارچوب کارکرد فایده‌مند کیفر تکوین یافته و با نگرستن به افق‌های پیش‌رو، اعمال مجازات را نه با هدف جبران گذشته‌ای تاریک و انتقام از مجرم (آن‌چنان‌که در رویکرد سزاده مطرح است) بلکه با هدف ساختن آینده‌ای روشن لازم می‌انگارد، به این ترتیب سیاست اصلی دیدگاه بازدارندگی، تهدید به مجازات کیفری یا اجرای آن برای کاهش انگیزه‌ی جرم است. یعنی استفاده از مجازات به‌عنوان بازدارنده‌ای که مانع تکرار جرم از سوی مجرم شده و نیز به شکل کلی انگیزه‌ی دیگران را برای ارتکاب همان جرم کاهش دهد (تبیث، ۱۳۸۴: ۲۵۲)

بازدارندگی خود انواعی دارد که شامل موارد زیر است:

۱- بازدارندگی در عرصه‌ی تقنین

۲- بازدارندگی در عرصه‌ی قضا

۳- بازدارندگی در سطح پلیسی (اجرائی و انتظامی)

۲-۱-۵- شرایط لازم برای بازدارندگی مجازات

از مکانیزم‌های موثر در مجازات، بازدارندگی یا همان ارباب است. اعتقاد بر این است که با ترساندن می‌توان انسان را به‌عنوان یک موجود حسابگر از نتایج برخی از اعمالش برحذر داشت. این نتیجه محتمل در حقوق کیفری، مجازات است. اما آیا مجازات آن‌گونه که وصفش می‌

کنند بازدارنده است؟ مجازات چه کسانی را می ترساند و فرایند ترساندن آن چگونه است؟ این شرایط شامل آگاهی از وجود قانون، امکان پیاده کردن این آگاهی در عمل و بالاخره برتری زیان حاصل از مجازات بر نفع حاصل از جرم است. نتیجه حاصل آن است که مجازات ها برای بازدارندگی نیاز به شرایط متعددی دارند که اجتماع آن ها در بسیاری از موارد با مشکل مواجه است. بنابر این، اتکای مقامات امنیتی و قضایی بر اثر بازدارنده مجازات ها باید با در نظر گرفتن کلیه این موانع و محدودیت ها باشد. اگر بپذیریم کارکرد ارعایی مجازات به دلیل وجود حساسگری در انسان است، به طور منطقی برای این که مجازات اثر بازدارنده خود را بر گروه مخاطب باقی گذارد، سه شرط لازم است:

۱- این که آن افراد از ممنوعیت عمل و داشتن ضمانت اجرای کیفری مطلع باشند؛

۲- این که امکان وارد کردن این آگاهی را به رفتار داشته باشند؛

۳- این که در ارزش گذاری نهایی زیان حاصل از مجازات را بیش از سود حاصل از جرم

بدانند. (رابینسون و دارلی، ۱۴۵:۲۰۰۴)

اما این تئوری تا عمل فاصله زیادی دارد.

۲-۱-۶- انتقادات ناظر به کارکردهای الگوی کیفری

«جفری» معتقد است که مجازات هرگز نمی تواند رفتار جنایی را تغییر داده یا کنترل کند.

او برای توجیه نظر خویش ۱۲ دلیل ذکر می کند:

۱- فاصله زمانی میان ارتکاب فعل مجرمانه و مجازات آن خیلی طولانی است.

۲- مجازات قطعی نیست. کمتر از ۱٪ کسانی که مرتکب جرم می شوند (به عنوان مثال)، به

مجازات زندان محکوم می شوند. تدابیر بسیاری میان جرم ارتكابی و مجازات می توانند حایل

شوند که قطعیت آن را از بین می برند.

- ۳- معمولاً مجازات، شدید نیست. به دلیل تعلیق مجازات، تعلیق مراقبتی و... آنگاه که مجازات به ویژه حبس طولانی است، به‌انبوهی جمعیت زندان و وحشیگری می‌انجامد.
- ۴- رفتار جنایی همیشه با یک نظام کیفر و پاداش و همچنین ترس از مجازات همراه شده است. مجرمان بالقوه باید میان احتمال پاداش (منافع) اکتسابی و مجازات رفتار مجرمانه تصمیم بگیرند.
- ۵- مجازات تنها وقتی موفق است که پاسخهای جانشین برای همان پاداش (منفعت ناشی از جرم) در دسترس باشد.
- ۶- مجازات چونان تقویت‌کننده‌ای مشروط عمل می‌کند و می‌تواند واکنشهای معین را تقویت نماید. بدین ترتیب، مجازات بیشتر به ارتکاب افزون‌تر رفتارهای مجرمانه منجر می‌شود نه غیر آن.
- ۷- مجازات واکنشهای گریز از قانون ایجاد می‌کند. مردم اطاعت از قانون را با مجازات فرا نمی‌گیرند؛ بلکه آن‌ها می‌آموزند چگونه از توقیف و بازداشت و محکومیت و مجازات بگریزند. در نتیجه همین اجتناب از بازداشت و محکومیت و مجازات است که زندانیان زندان کمتر از ۱٪ جمعیت مجرمانی است که بزه‌دیدگان گزارش کرده‌اند.
- ۸- مجازات، کسانی را که متحمل آن شده‌اند، خشن‌تر می‌کند. درد و رنج واکنش خشونت‌بار ایجاد می‌کند.
- ۹- مجازات احساس بدی نسبت به آنانی ایجاد می‌کند که به تحمیل مشروع آن اقدام می‌کنند؛ مانند والدین، معلم و پلیس. این افراد در نظر مجازات‌شوندگان به‌عنوان سمبل‌های مجازات شناخته می‌شوند.
- ۱۰- مجازات می‌آموزد که نباید به دیگران کمک کرد.

۱۱- مجازات به تقویت مجازات‌کننده می‌پردازد. مردم می‌آموزند که باید یکدیگر را مجازات کنند. به این دلیل است که ما دیگران را مجازات می‌کنیم، در حالی که می‌دانیم مطالعات نشان می‌دهند که مجازات تأثیری ندارد.

۱۲- بیمار روانی از مجازات چیزی نمی‌آموزد. (Jefry, ۱۹۹۰)

۲-۱-۷- احتمال، شدت و قطعیت از دیدگاه بازدارندگی

ماهیت نظریه بازدارندگی مجازات که به لحاظ تحقق نتیجه‌ی مطلوب کاهش جرم، «کاهش گرا یا تقلیل‌گرا» نیز عنوان می‌گیرد و ریشه‌ای بس کهن در اندیشه فلاسفه یونان-هم چون سقراط و افلاطون- دارد، برآمده از تفکرات اندیشمندانی نظیر فویر باخ، بکاریا و به ویژه بنتام است، هرچند که در طول تاریخ متفکران و حقوقدانان دیگری مانند ژان مبیون، توماس هابز، جان لاک، دما، فیلانژی نیز کم و بیش به بحث بازدارندگی مجازات‌ها توجه نشان داده‌اند (پرادل، ۱۳۸۱: ۳۶)، اما به‌رحال تولد نظریه مزبور در قالبی تکامل یافته را باید از تراوشات ذهن روشن این سه تن و به‌طور خاص «جرمی بنتام» انگلیسی دانست.

این نظریه که بر پایه مکتب کلاسیک پدید آمده و بنابراین اعتقادی راسخ به وجود آزادی اراده در افراد داشته و حکمرانی عقل و منطق و حسابگری را بر آدمیان می‌پذیرد، مجرمان را برخوردار از کمال مسوولیت قلمداد می‌نماید و کیفر را بر بنیاد تهدید استوار می‌سازد، به‌طوری که فویر باخ می‌گوید: «هرگاه کسی به‌رغم تهدید، مرتکب جرمی شد باید کیفر ببیند زیرا مجرم پیش از ارتکاب جرم از آن آگاه بوده است» بنابراین، در این دیدگاه تهدید به مجازات یک واقعیت درک‌شدنی و لمس پذیر است. (تبییت، ۱۳۸۴: ۱۶۰) و از طرفی در این رویکرد، جامعه حق تنبیه مجرمان را دارا است، زیرا مجازات برای دفاع از نظم اجتماعی سودمند و ضروری است (لازرز، ۱۳۸۲: ۴۷) بدین شکل است که در این دیدگاه بزهکاری عمدتاً به چشم برگزیدن گزینه‌ی نادرست نقض قانون نگریسته می‌شود، این دیدگاه هم‌چنین به وجود

قابلیت‌های همسان تعقل در میان افراد اعتقاد داشته و محافظت عملی از قرارداد اجتماعی را با به کار بستن مجازات ممکن می‌داند، مجازات‌هایی که با تکیه بر اصل لذت - رنج اعمال می‌شوند، اصلی که بر اساس آن میزان محکومیت باید بیشتر از هر نوع لذتی باشد که ممکن است از جرم حاصل آید (وایت و هینز، ۱۳۸۳: ۸۵) بنابراین طبق این نظریه که سلطنت دو خداوندگار لذت و آلام بر رفتار تمامی افراد و سکان‌داری فایده‌جویی در اعمال آن‌ها امری انکارپذیر است (کاپلستون، ۱۳۸۲: ۲۴) مجرمان به سنجش سود و زیان می‌پردازند و در صورت سنگینی کفهی سود بر زیان، مقاصد مجرمانه‌ی خویش را عملی می‌کنند و بدین‌سان اعمال مجازات به منظور تأمین سنگینی کفهی زیان عمل مجرمانه صورت می‌گیرد. به این شکل بن‌تام با طرح روشن مفهوم سودمندی در قالب نهضت اصالت فایده و در چهارچوب مکتب فایده اجتماعی، خواستار بهره‌جویی از روحیه‌ی اقتصاد مآبانه‌ی مرتکبان جرم است و به همین دلیل متمایل به فزونی رنج حاصله در قیاس با سود برآمده از جرم می‌باشد، تا با توسل به اصل حسابگری جزایی، موجبات زیان بیشتر مجرم و درنهایت کاهش نرخ جرم را فراهم آورد. در این رهگذر بکاریا نیز که پیشگیری از جرم را مهم‌تر از خود مجازات دانسته (وایت و هینز، ۱۳۸۳، ص ۸۸) و آگاهی تمامی افراد از قوانین را یک ضرورت مهم می‌انگارد، به اثر ارعایی کیفرها در پیشگیری از جرائم اطمینان دارد (بکاریا، ۱۳۸۰، ص ۱۶) و در همین راستا، بر اهرم افزایش جنبه‌ی زیان‌بار جرم در مسیر مقابله با بزهکاری ایمان دارد. به همین سبب است که این نظریه به صفات شدت، حتمیت و قطعیت اجرای مجازات دل‌بستگی فراوان دارد، چراکه این عوامل در پی زیان‌بار ساختن بزه، اسباب ترسیم‌کننده‌ی تصویر ارعایی مجازات‌ها هستند، تصویری که جایگاهی برجسته در پیشگیری از جرائم دارد. مقصود از ضرر حاصل از جرم، همان مجازات است. منتها ارزیابی مقدار این ضرر از سه عامل تأثیر می‌پذیرد: احتمال مجازات، شدت مجازات و قطعیت مجازات. . اکنون به‌صورتی گذرا پیرامون این موارد خواهیم گفت:

۲-۱-۷-۱-احتمال مجازات

اگرچه افراد زیادی به صرف این که به آن‌ها گفته شود ممنوعیتی وجود دارد از رفتار ناقص قانون پرهیز می‌کنند، مانند افراد تازه‌وارد به گروه‌ها و محیط‌های جدید مثل مدارس یا محل کار که این افراد احتیاجی به تهدید ندارند و کافی است به آن‌ها گفته شود فلان رفتار ممنوع است، با این‌همه، بسیاری دیگر از مجازات می‌هراسند. احتمال مجازات رابطه مستقیمی با درصد کشف جرم و دستگیری مجرم دارد. زمانی که احتمال دستگیری کاهش می‌یابد، اثر بازدارنده مجازات نیز کاهش می‌یابد، زیرا ترس فقط در صورتی ایجاد خواهد شد که مردم فکر کنند یک احتمال منطقی در مورد دستگیری آن‌ها وجود دارد. برای مثال، بسیار بعید است مردی که می‌خواهد با همسر خود دبر نزدیکی کند و زن هم به این امر راضی است از حداکثر مجازات حبس ابد که برای این جرم وجود دارد بترسد، زیرا او می‌داند دستگیر نخواهد شد. در این زمینه برخی تحقیقات نشان می‌دهد که افزایش خطر کشف جرم مقدار آن را کاهش می‌دهد. تجربه شهر نیویورک در سال ۱۹۵۴ حاکی از آن است زمانی که حوزه ۲۵ این شهر برای آزمایش انتخاب شد از اول سپتامبر ۱۹۵۴ به مدت ۴ ماه تعداد افراد پلیس از ۲۵ نفر به ۹۹ نفر افزایش یافت. به علاوه، گشت‌زنی‌های شبانه نیز در نظر گرفته شد. آمار به دست آمده جالب بود؛ تعداد تجاوز به عنف از ۱۲ مورد به ۹ مورد، ضرب و جرح از ۱۸۵ به ۱۳۲ مورد، غارت اموال از ۱۶۶ به ۵۰ مورد، سرقت اتومبیل از ۷۸ به ۲۴ مورد کاهش یافت. البته در مقابل، موارد حمل سلاح خطرناک از ۱۳ به ۲۷ مورد، حمل یا فروش موادمخدر از ۷۸ به ۱۸۶ و قماربازی از ۲۵ به ۱۷۰ مورد افزایش یافت. شاید بتوان علت برخی افزایش‌ها را حدس زد. مشاهدات تاریخی نشان می‌دهد که فقدان هرگونه خطر مجازات باعث افزایش جرائم می‌شود. معمولاً در این زمینه به اعتصاب پلیس شهر ملبورن و لیورپول در سال‌های ۱۹۱۸ و ۱۹۱۹ و نیز دستگیری نیروی پلیس دانمارک به دست آلمان نازی در سال ۱۹۴۴ اشاره می‌شود. در این موارد از کارافتادن نیروی پلیس به افزایش اشکال خاصی از رفتارهای مجرمانه انجامیده

است و این حکایت از آن دارد که خطر دستگیری و مجازات اجمالاً اثر بازدارنده دارد (اشورث، ۱۱: ۱۹۹۲) گاهی نیز تفاوت در آمار کشف جرائم مختلف به وضعیت مجرم در زمان ارتکاب جرم مربوط می‌شود. در جرائمی که اغلب به‌طور هیجانی رخ می‌دهد یا افرادی که نمی‌توان آن‌ها را ترساند مرتکب آن‌ها می‌شوند. احتمال دستگیری مجرم بیشتر است، در حالی که میزان کشف جرائمی که احتمال ارتکاب منطقی آن‌ها بیشتر است از معدل کلی کشف جرائم پایین‌تر است. در صورت دستگیری، درصد پایین محکومیت برای جرائم کشف‌شده نیز در اینجا مهم است. عوامل مختلفی بر احتمال محکومیت تأثیر می‌گذارند. در مرحله تعقیب، وجود نهاد تعلیق تعقیب یا بایگانی کردن پرونده در مرحله رسیدگی نهاد تعلیق صدور حکم یا تعلیق مجازات و در مرحله اجرای مجازات آزادی مشروط از جمله تأسیسات حقوق کیفری است که با عفو مجرم بر حتمیت مجازات تأثیری می‌گذارند. با این تفاسیر، شخص بزهکار پیش خود فکر می‌کند از کجا معلوم که وی دستگیر شود و از کجا معلوم که محکوم شود؛ تازه به فرض محکومیت تا چه حد احتمال دارد که حکم شدیدی درباره وی صادر شود و بالاخره مشخص نیست که وی نتواند قبل از مدت تعیین‌شده از مجازات خلاصی یابد. کلیه این احتمالات، جنبه بازدارندگی احکام کیفری را تضعیف می‌کند (پرفیت، ۱۴۲: ۱۳۷۸). گفته می‌شود که یکی از اهداف عمده در مجازات‌های ثابت اسلامی (حدود و قصاص) ارباب است. در مورد حدود اگرچه قرآینی نیز در این زمینه وجود دارد مثل نوع مجازات (بدنی)، مقدار ثابت آن و نیز حتمیت در اجرا، اما همه این‌ها مربوط به زمانی است که اولاً جرم کشف و ثانیاً اثبات شود، در حالی که خیلی از این جرائم از نوع جرائم جنسی، توأم با رضایت هستند که احتمال کشف آن‌ها بسیار کم است. تازه پس از کشف نیز وجود نهاد توبه اثر قابل توجهی بر عدم محکومیت به این جرائم دارد. در مجازات قصاص نیز اگرچه به جهت وجود عفو و خشونت احتمال کشف و دستگیری بیشتر و از طرفی مجازات نیز شدید است، اما وجود شرایط

متعدد و پیچیده برای اجرای مجازات به‌ویژه در قصاص عضو، احتمال محکومیت را کم کرده است. بیهوده نیست که خداوند در قرآن کریم (آیه ۱۷۷ سوره بقره) در خصوص ارباب با حکم قصاص از قید شاید (لعل) برای اثر بازدارنده آن (پرهیز از قتل) استفاده کرده است که این خود نشانه عدم قطعیت بازدارندگی قصاص است. در سطح گسترده، جای بسی خوشبختی است که مردم این احتمال را بیشتر از مقدار واقعی آن تخمین می‌زنند؛ زیرا مردم معمولاً تمایل دارند وقوع حوادث نادر را بیشتر از حد واقعی آن تخمین بزنند و این خطای در محاسبه مفید است. در مقابل در مواردی که تهدید به مجازات از قواعدی ناشی می‌شود که مردم آن‌ها را غیرعادلانه می‌دانند، تهدید به مجازات و احتمال آن را کمتر محاسبه می‌کنند، زیرا معتقدند مقامات قضایی آن قدر منصف هستند که قواعد مکتوب غیرعادلانه را اجرا نکنند و اگر بپذیریم که مقامات قضایی نیز از همین مردم‌اند، این اعتقاد چندان هم موهوم نیست. آن‌ها معتقدند قانون‌گذار در این موارد مرتکب خطا شده است، پس این تهدید رسمی نباید در نظر گرفته شود. در سطح کوچک، همه چیز به اعتقاد مجرم بستگی دارد. از طرفی مجرمان حرفه‌ای یعنی دقیقاً افرادی که می‌خواهیم هدف تهدید مجازات قرار گیرند به علت تجربه قبلی بیشتر از افراد معمولی مقدار پایین محکومیت را درک کرده‌اند و بنابراین کمتر مرعوب می‌شوند. همچنین افراد خوش‌بینی وجود دارند که مثلاً به دلیل اعتماد بی‌جهت به وکلای مدافع احتمال محکومیت خود را کمتر از آنچه هست می‌پندارند. در مقابل، افراد دلوپس و نگرانی وجود دارند که با احتمالات کاملاً بعید نیز می‌توان آن‌ها را از ارتکاب به جرم بازداشت. سرانجام آخرین نکته اینکه گاهی احتمال دستگیری اثر بازدارنده خود را تنها به صورت انتقال یا جابه‌جایی بزهکاری اعمال می‌کند. برای مثال به دلیل افزایش گشت‌زنی‌های پلیس ممکن است سارق سارقش را به خیابان دیگری که فاقد آن مقدار نظارت است، منتقل کند. در اینجا به واقع احتمال دستگیری، نقش بازدارندگی خود را ایفا

نکرده، زیرا جرم در موقعیت مناسب‌تری واقع شده است جابه‌جایی بزهکاری عبارت است از وقوع مجدد اعمال مجرمانه پس از اعمال تدابیر پیشگیرانه که دشواری ارتکاب یک جرم خاص یا ریسک دستگیر شدن را افزایش می‌دهد. جابه‌جایی می‌تواند به صورت زمانی، مکانی یا در روش ارتکاب جرم یا حتی روی آوردن به سایر اعمال مجرمانه باشد (نجفی ابرندآبادی و هاشم بیگی، ۱۳۷۷: ۱۳۹)

۲-۱-۷-۲- شدت مجازات

لازم به توضیح است آن هنگام که در دیدگاه بازدارندگی از مقوله‌ی شدت مجازات سخن می‌گوییم، به هیچ‌عنوان سخن بر سر مجازات‌های شدید غیرانسانی و به‌دوراز عدل و ضابطه نیست، به طوری که خود بکارها، یکی از طرفداران ملایمت کیفرها بوده و به‌عنوان نخستین شخصی که در باب القای مجازات اعدام قلم‌فرسایی کرده است (بکاریا، ۱۳۸۰: ۷۰) جز در شرایط استثنایی مجازات مرگ را نمی‌پذیرد، نکته‌ای که در افکار بن‌تام نیز به چشم می‌آید و بدین‌سان با سنت دیرینه‌ی شکنجه‌های زجرآور و مجازات‌های وحشتناک و انتقام که جز طبیعی‌ی بیشتر نظام‌های کیفری بوده است (روت، ۱۳۸۵: ۲۴) به‌شدت مخالفت می‌شود. کلیه این اوصاف اینان در موقعیتی که رنج‌آور ساختن بزه و کاستن از لذات آن را تنها با شدت کیفر محقق می‌بینند، از این اهرم به نحوی عاقلانه و در حد لازم برای ایجاد تأثیر مطلوب بهره برده و حسب مورد به مجازات‌های رسواکننده و تحقیرگر نیز متوسل می‌شوند، به طوری که بن‌تام تا حدودی بر هولناک بودن و درعین حال مردمی بودن کیفرها اصرار دارد، هرچند که در این وضعیت نیز به علت شر و فتنه دانستن کیفر (ظفری، ۱۳۷۷: ۸۵) خواهان کاربرد فناوری ظواهر بوده و متمایل به فزونی رنج ظاهری کیفر در اذهان مردم بر رنج واقعی تحمیلی بر پیکر بزهکار است، رنج ظاهری که سبب برانگیختن حس واهمه در افکار عمومی و خشکاندن ریشه‌ی تمایلات مجرمانه می‌شود، چراکه در باور ایشان انواع

مجازات‌ها و شیوه‌های اجرای آن‌ها باید کاری‌ترین اثر را در ذهن مردمان و کم‌ترین اثر درد را بر جسم بزه‌کار به‌جای گذارد، زیرا به اعتقاد این اندیشمندان، قوای حسی انسان‌ها از تأثیرات ضعیف ولی پیاپی بیش از برخوردهای شدید ولی زودگذر متأثر می‌شود، زیرا وقتی مجازات، ملایم ولی مداوم باشد، احساس غالب، همان ترس است (بکاریا، ۱۳۸۰: ۷۲ - ۷۳). خلاصه آنکه نظریه‌ی بازدارندگی که اقبال بسیاری به کیفر سلب آزادی دارد، بر این باور است که آن هنگام که می‌توان به‌وسیله‌ی کیفرهای خفیف به هدف ارباب انگیزی نائل شد، باید از هرگونه کیفر شدیدی تبری جست (پرادل، ۱۳۸۱: ۵۹) یک نظام کیفری بازدارنده باید مقدار متناسب مجازات را برای اعمال بازدارنده‌ی خودتنظیم و تعیین کند. بنابراین این‌گونه نیست که هر چه مجازات شدیدتر باشد بازدارنده‌تر هم باشد. گاهی شدت مجازات نه‌تنها بازدارندگی بیشتری ندارد، بلکه برعکس اثر معکوس برجا می‌گذارد، زیرا وقتی مجازات بسیار شدید و سخت باشد مقامات قضایی حاضر به اعمال آن نیستند که اثر نهایی آن به دلیل پایین آوردن احتمال مجازات، تضعیف آن است. با این اوصاف، تغییر ضریب شدت مجازات به‌مراتب کم اثرتر از تقویت یکی از دلایل اطمینان و یقین فرد به حتمیت مجازات است. از موضوعات همیشگی در خصوص شدت مجازات، طول مدت آن است. مطالعات نشان می‌دهد که مجازات طولانی‌تر نمی‌تواند اثر بازدارنده‌ای را که به آن نسبت داده می‌شود، داشته باشد. در حمایت از این نظر می‌توان به این یافته‌ی آماری توجه کرد که ۵۰ درصد خودکشی‌های داخل زندان در همان ۲۴ ساعت اول بوده است. یعنی پس‌ازاین مدت، عامل تطبیق و سازگاری با محیط، شدت فشار آن را کم می‌کند. بنابراین با افزایش طول مدت زندان، شدت آن به همان نسبت افزایش نمی‌یابد. شاید به همین علت است که گفته می‌شود مجازات‌های کوتاه و سریع شبیه یک شوک، اثر بازدارنده‌ی بیشتری نسبت به بسیاری از حبس‌های طولانی‌مدت دارند. ممکن است در مخالفت با این ادعا استدلال شود این اثر تنها در ارباب خاص یعنی کسانی که سابقه

محکومیت به زندان رادارند صادق است؛ زیرا تنها آن‌ها می‌دانند که زندان آن قدر هم که مردم فکر می‌کنند بد نیست. بنابراین در مورد مجرمان بالقوه تصور تجربه زندان طولانی مصون از مسئله خو کردن به محیط آن است. در مقابل باید گفت چون بسیاری از تجربه و تحلیل‌های آماری نشان می‌دهد که بخش وسیعی از جرائم را تکرارکنندگان جرم انجام می‌دهند، نمی‌توان اهمیت بازدارندگی خاص را نادیده گرفت. از این گذشته، اطلاعات مربوط به مجازات از طریق مجرمان سابقه‌دار به سایر افرادی که در معرض ارتکاب جرم هستند، منتقل می‌شود، به‌ویژه آنکه مطابق با نظریات جرم‌شناختی، محیط اجتماعی شدن افراد روی ارتکاب جرم آن‌ها تأثیر می‌گذارد. در مجموع می‌توان گفت نظارت اجتماعی (سرزنش حاصل از قضاوت افکار عمومی) هم تأثیر بازدارنده دارد و هم تأثیر تشدیدکننده. از یک طرف بسیاری از افراد به دلیل وجود نظام نظارت اجتماعی و ترس از دستگیری یا برچسب خوردن و مجازات شدن کج رو نمی‌شوند و در مقابل، در مورد برخی دیگر، برچسب خوردن تحت عنوان کج‌رفتار و جدا افتادن از جامعه بزرگ‌تر می‌تواند کج‌رفتاری را تشدد و آن را به یک حرفه دائمی برای فرد تبدیل کند (ممتاز، ۱۳۸۱: ۱۱۶).

۲-۱-۷-۳- قطعیت مجازات

از بعد تاریخی، اولین اعتقادات مخالف با مجازات‌های شدید و لزوم قطعیت یافتن کیفرها را باید در آثار منتسکیو جستجو کرد. منتسکیو معتقد است که نظام مجازات‌های شدید و متداول در اروپا، از جمله اعدام و اشکال مختلف اجرای آن، بعضاً مجازات‌های وحشت‌انگیزی محسوب می‌شده و باید برچیده شود و در عوض قضاوت باید در امر قضاوت و کشف جرم دقت بیشتری به خرج دهند و سعی کنند با قطعیت بخشیدن بیشتر به مجازات‌ها و حذف مجازات‌های خشن و استفاده از مجازات‌های ملایم، از ارتکاب جرائم توسط مجرمان بالقوه جلوگیری به عمل آورند (منتسکیو، ۱۳۴۳: ۲۰۰) بعد از منتسکیو در سال ۱۷۶۴ بکاریا با انتشار

رساله جرائم و مجازات‌ها، اندیشه راجع به قطعیت مجازات‌ها را با شرح و تأکید بیشتری مطرح کرد. از نقطه نظر او یکی از مهم‌ترین موانع ارتکاب جرم، خطاناپذیری مجازات‌ها است، نه بی‌رحمانه بودن آن‌ها. قطعیت یک مجازات، حتی اگر معتدل باشد، نسبت به ترس از مجازاتی که هولناک‌تر بوده، ولی با امید به رهایی از مجازات درآمیخته است، تأثیری عمیق‌تر به جای می‌گذارد، حتی حداقل رنج زمانی که قطعی است، همیشه ذهن انسان را به وحشت می‌اندازد. پس، اجازه دهید قوانین و مجریان آن‌ها در پرونده‌های معینی، سنگدل باشند؛ ولی اجازه دهید که قانون‌گذار رؤوف، مهربان و انسان‌دوست باشد (بکاریا، ۱۳۷۷: ۶۱) بدین ترتیب، بازدارندگی و ارعاب که تاکنون بر شدت و وحشت‌زا بودن مجازات‌ها اصرار داشت، تحت تأثیر افکار این دانشمندان، حتمیت و قطعیت اعمال مجازات‌ها را نیز مورد توجه قرارداد و پذیرفت که مجرمان در محاسبه نفع و زیان خود، علاوه بر شدت مجازات‌ها، درجه احتمال اجرای مجازات‌ها را مدنظر قرار می‌دهند؛ به طوری که اگر مجازاتی، هرچند شدید، از قطعیت کمتری برخوردار باشد، ممکن است مجرم در محاسبات خود آن مجازات را مدنظر قرار ندهد و جرم را مرتکب شود. منظور از قطعیت، احتمالی است که طبق آن مجازات به دنبال ارتکاب جرم بر مجرم اعمال خواهد شد (مایر، ۲۳۳، ۱۹۷۸). همان‌طور که در این تعریف مشخص است، عنصر اصلی و عمده در توضیح قطعیت، اعمال مجازات است. ملاحظه می‌شود که عناصر دستگیری و محکومیت نیز در تعریف قطعیت لحاظ شده‌اند، اما به نظر نگارنده، همان‌طور که نظریه بازدارندگی به اثر مجازات‌ها می‌پردازد، منظور از قطعیت نیز، قطعیت مجازات است، یعنی اجرای حتمی و گریزناپذیر مجازات. بنابراین مفاهیم دستگیری و محکومیت که فقط در کنار سایر عوامل، قطعیت را تحت تأثیر قرار می‌دهند، در تعریف آن جایگاهی ندارند. علاوه بر آن، هر دستگیری لزوماً به مجازات منجر نخواهد شد، چراکه ممکن است ادله کافی در اثبات مجرمیت یافت نشود و یا در صورت محکومیت، عفو جاری

شود. همچنین دستگیری، هنگامی که به مجازاتی سبک منتهی شود، اثری در بازدارندگی نخواهد داشت. باین حال، دستگیری اثر مثبتی بر قطعیت دارد، یعنی چون دستگیری مجرم او را به مجازات و درد و رنج آن نزدیک می‌کند، پس هرچه احتمال دستگیری افزایش یابد، اجرای مجازات هم قطعی‌تر خواهد بود و افزایش احتمال دستگیری نیز منوط به افزایش قدرت و پراکندگی پلیس و ضابطان دادگستری است. گفته شده است که اگر افسران پلیس فعال باشند، متجاوزان و مجرمان بالقوه باید بپذیرند که خطر دستگیری در صورت ارتکاب جرم، هزینه‌ای بیشتر از فواید حاصل از آن دارد (بایلی، ۱۲۸، ۱۹۹۴) از نقطه نظر بازدارندگی مجازات، آنچه ضامن نقش پیشگیرانه‌ی کیفرهاست، همانا حتمیت و قطعیت یا به عبارتی اطمینان جامعه از اجرای مجازات‌ها است، یعنی باور به این مطلب که احساس ترس از ارتکاب جرم را می‌توان با حتمی جلوه دادن مجازات، بیش از برپا کردن نمایش‌های مخوف ولی زودگذر در اذهان مردم برانگیخت (اردبیلی، ۱۳۸۶: ۳۹) به طوری که بکار یا با پیروی از اندیشه مونتسکیو در روح القوانین می‌نویسد: «این شدت کیفر نیست که از جرم پیشگیری می‌کند، بلکه حتمی و قطعی بودن مجازات است که می‌تواند از جرم‌های آینده جلوگیری کند» (مونتسکیو، ۱۳۷۰: ۲۹۶) و در همین رهگذر وی به مخالفت جدی با نهاد عفو پرداخته و القای آن را عاملی بس تأثیرگذار در رنج‌آور ساختن مجازات می‌داند، در همین راستا بنام نیز با گسترش دیالکتیک «امنیت حتمیت» پیشگیری از جرائم را در گروهی افزایش درجه حتمی بودن مجازات‌ها می‌داند (پرادل، ۱۳۸۱: ۶۲) و به همین خاطر است که بکار یا به دنبال عدم اعتماد به قضات، اعتقاد به تعیین مجازات‌های ثابت و یکسان دارد (وایت و هینز، ۱۳۸۳: ۸۹) وی نظام مجازات‌های ثابت را اکسیری بازدارنده می‌داند، یعنی بر این باور است که مجازات باید با جرم و نه با فرد تناسب داشته باشد (والک لیت، ۱۳۸۶: ۳۷) اما بعدها بنام به مخالفت با مقوله‌ی ثبات مجازات‌ها پرداخته و رویه‌ی فردی

ساختن کیفرها را در پیش گرفته است (پرادل، ۱۳۸۱: ۶۴) شیوه‌ای که به‌عنوان سنگ بنای یک سیاست جنایی مؤثر، دارای دیدی همه‌جانبه نسبت به مجرم و لحاظ شرایط و میزان مسوولیت و خطر وی می‌باشد، چراکه در واقع مبتنی کردن یک نظام بر آزادی اراده، به معنای برابری درجه مسوولیت اخلاقی افراد با یکدیگر نیست. (لازرژ، ۱۳۸۲: ۴۷)

با توجه به مباحث بالا به این نتیجه می‌رسیم که استفاده از نظریه قطعیت یا شدت در زمان‌ها و مکان‌های مختلف، متفاوت است و بستگی به نیاز جامعه، شرایط و اوضاع و احوال و همچنین میزان تأثیر شدت یا قطعیت در آن زمان و مکان دارد. بدین معنا که ممکن است در یک‌زمانی برای بازدارندگی از جرم نیازمند شدت مجازات‌ها و در زمان دیگری نیازمند قطعیت مجازات‌ها باشیم. که هرکدام از این دو نظریه مخالفین و موافقینی دارد در تحلیل نظرات موافقان و مخالفان باید گفت که تقریباً نظر هر دو گروه صحیح است ولی به نظر می‌رسد با توجه به نیاز امروزه جامعه ما شدت مجازات کارسازتر از قطعیت مجازات باشد.

فصل سوم:
موادمخدر در حقوق ایران و فقه
اسلامی

۳-۱- مواد مخدر در حقوق ایران

۳-۱-۱- جرم انگاری

موادمخدر در دوران ما به‌عنوان یکی از جدی‌ترین آسیب‌هایی اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی و حتی سیاسی و به‌مثابه یکی از رفتارهایی پرخطر در سطح ملی، منطقه‌ای و بین‌المللی مطرح است. جامعه بین‌المللی از دیرباز کشت، تولید، سوءمصرف، قاچاق، فروش، خرید، نگهداری، حمل‌ونقل و... موادمخدر را جرم انگاری نموده، شیوه‌ها و راهکارهای مبارزه با آن را در جهت پیشگیری و درمان این پدیده در کنوانسیون‌های مختلف موردتوجه قرارداد است (نوحی، ۱۳۸۷).

تفاوت آشکاری که بین اسناد بین‌المللی در زمینه موادمخدر و روان‌گردان با حقوق داخلی نهفته است این است که جرم انگاری در کنوانسیون‌ها، منوط به شرط «ارتکاب عمدی» است در حالی که در قوانین داخلی کشورها جرائم موادمخدر از قبیل تولید، توزیع، فروش، حمل‌ونقل و دیگر جرائم موادمخدر مشروط به چنین شرطی نیست و به تعبیر دیگر رکن معنوی جرم که همان قصد و عمد باشد امر مفروض است (رایجیان اصلی، ۱۳۸۴: ۳۸). قانون مبارزه با موادمخدر مصوب ۱۳۶۷ به‌رغم اصلاحاتی که در سالهای ۷۶ و ۸۹ داشته است، اما به عقیده برخی از حقوقدانان از این ضعف رنج می‌برد که بر کیفر بیش از اصلاح و درمان تأکید می‌کند. آنان چنین بیان می‌کنند مجازات‌های سنگین برای جرائم مربوط به موادمخدر عامل مؤثری برای پیشگیری از قاچاق موادمخدر و مصرف آن نخواهد بود؛ چراکه با تکیه بر آمار رسمی و اذعان مسئولین مربوطه بعد از گذشت چندین سال از تصویب این قانون و صدور احکام قضایی سنگین نه‌تنها از شدت و شیوع جرائم ارتكابی کاسته نشده، بلکه بر گستره و تنوع آن‌ها در حوزه موادمخدر و روان‌گردان افزوده شده است. در این میان حقوقدانان دیگری بر این

عقیده‌اند همان‌طور که شدت مجازات در مورد قاچاق موادمخدر و مصرف آن تأثیر لازم را ندارد تخفیف مجازات و استفاده از جایگزین‌ها نیز نمی‌تواند آن‌چنان مؤثر باشد؛ زیرا عوامل اجتماعی و فردی قاچاق موادمخدر باید ریشه‌کن شوند. جرائم مربوط به موادمخدر جزء جرائم محسوب می‌شوند که با ناهنجاری‌های اجتماعی در ارتباط است و باید با رویکردهای روان‌شناختی و آسیب‌شناختی اجتماعی مورد بررسی و مطالعه قرار گیرد.

قانون اصلاح قانون مبارزه با موادمخدر و الحاق موادی به آن (مصوب ۱۳۶۷/۸/۳مجمع تشخیص مصلحت نظام) در ماده یک جرم تولید موادمخدر را جرم انگاری کرده است.

ماده ۱ - اعمال زیر جرم است و مرتکب به مجازات‌های مقرر در این قانون محکوم می‌شود:

۱ - کشت خشخاش و کوکا مطلقاً و کشت شاهدانه به‌منظور تولید موادمخدر.

۲-واردکردن، ارسال، صادر کردن و تولید و ساخت انواع موادمخدر.

همچنین در ماده ۲میزان مجازات کشت گیاهان به‌منظور تولید موادمخدر را مشخص نموده است.

این جریان‌ها باعث شد که مجلس شورای اسلامی دی‌ماه سال ۹۴ یعنی در دوره نهم خود طرح تک‌ماده‌ای اصلاح مجازات اعدام در قانون مبارزه با موادمخدر را اعلام وصول کند و با مطرح‌شدن این موضوع تاکنون نقطه نظرات و دیدگاه‌های فراوانی در خصوص مثبت یا منفی بودن این طرح عنوان شده؛ از بازدارنده نبودن اعدام‌ها تا اینکه اگر این مجازات نیز برداشته شود دیگر نمی‌توان با اسب سرکش قاچاق موادمخدر و سوداگران مرگ مقابله کرد. در زیر به بیان نظرات مثبت و منفی در ارتباط با حذف مجازات اعدام قاچاقچیان موادمخدر در بین حقوق‌دانان، فقها و نمایندگان مردم در مجلس می‌پردازیم:

بحث‌ها درباره مجازات اعدام در جرائم موادمخدر به دلیل پایان یافتن مجلس نهم فروکش کرده بود که محمدجواد لاریجانی دبیر ستاد حقوق بشر قوه قضائیه اواسط بهار در نشست هم‌اندیشی نقش دادسرا در حفظ حقوق متهمان و حقوق شهروندی، تأکید کرد: متأسفانه امروز حکم قصاص که یک حکم نورانی است زیر تعداد بهمن‌وار اعدام محکومان موادمخدر زیر سؤال رفته و این برای نظام ما مناسب نیست و باید قانون را بازنگری کنیم (www.isna.ir). بنا بر اعلام دبیر ستاد حقوق بشر قوه قضائیه، ۹۳ درصد اعدام‌ها در ایران مربوط به جرائم موادمخدر است و جمهوری اسلامی ایران سالانه ۲۰۰ میلیون دلار برای مبارزه با قاچاق موادمخدر هزینه می‌کند (www.tasnimnews.com). قانون فعلی مبارزه با موادمخدر تحت عنوان «اصلاح قانون مبارزه با موادمخدر» سوم آبان سال ۶۷ در مجمع تشخیص مصلحت نظام به تصویب رسیده است، این قانون دو بار در سال‌های ۷۶ و ۸۹ مورد بازنگری و اصلاح قرار گرفت و انتظار می‌رفت سیستم مبارزه با موادمخدر و قاچاقچیان، به بازدارندگی لازم برسد و تا حدودی از آسیب‌های مستقیم و غیرمستقیم این معضل اجتماعی بکاهد اما بعد از گذشت حدود ۶ سال از انجام آخرین اصلاحات، بازهم کارشناسان و مسئولان مختلف به این نتیجه رسیدند که این قانون همچنان دارای ایراداتی است که نه تنها در بازدارندگی مبارزه با موادمخدر تأثیر لازم را نداشته بلکه باعث تشدید آسیب‌های اجتماعی در برخی حوزه‌ها نیز شده است. این موضوع باعث شد که بار دیگر موضوع مجازات اعدام در جرائم موادمخدر بر زبان‌ها بیفتد و کارشناسان و مسئولان قوه قضائیه درباره آن سخن بگویند که در این میان برخی موافق حذف مجازات اعدام، برخی مخالف حذف اعدام و برخی نیز خواستار تعدیل در مجازات اعدام در جرائم موادمخدر و لحاظ این مجازات برای قاچاقچیان بزرگ شدند. یکی از راه‌ها و مجازات‌های پیشنهاد داده شده برای جایگزینی اعدام قاچاقچیان موادمخدر، حبس‌های طولانی‌مدت و حتی حبس ابد است، اما این سؤال مطرح است که در حال حاضر احکام حبس طولانی‌مدت برای دیگر جرائم،

بازدارندگی کافی رادارند؟ صادق آملی لاریجانی رئیس قوه قضائیه هشتم مهرماه در سیزدهمین همایش دادستان‌های عمومی و انقلاب و نظامی سراسر کشور با تکذیب برخی گفته‌ها مبنی بر اینکه سیاست جدید قوه قضائیه حذف اعدام است، تصریح کرد: ما چه زمانی چنین گرایشی داشتیم، ما معتقدیم قوانین مربوط به قاچاق موادمخدر وحی منزل نیست، بلکه اهداف نهایی که مدنظر قانون‌گذار بوده به کمال حاصل نشده و اینکه می‌گویند اعدام فایده نداشت بی‌مورد است و اگر سختگیری قوه قضائیه نبود وضع بسیار بدتری به وجود می‌آمد و موادمخدر در عطاری‌ها هم وجود داشت. آملی لاریجانی افزود: اعدام‌ها فی حد ذاته مطلوب نیست، ولی مسئله این است که در کنار آن ضرر عظیمی که به جامعه می‌زند و خانواده‌هایی را متلاشی می‌کند ناچار به برخورد سریع و صریح و آشکار و قاطع با موادمخدر هستیم و از دادستان‌های کل کشور می‌خواهم در اجرای احکام تعلل نکنند و پس از صدور حکم آن را اجرا کنند، چراکه اجازه نداریم ۳ سال اجرای حکم را به تعویق بیندازیم تا مجرم در زندان نمازخوان شود و به علت نمازخواندن او اعدام را منتفی کرد. وی با تأکید بر اینکه باید به‌جای اعدام تا جای که ممکن است مجازات‌های مؤثر وجود داشته باشد، گفت: نمی‌توان اعدام را به‌طور کلی منتفی کرد چراکه بازدارندگی دستگاه قضا را تضعیف می‌کند، فلذا دادستان‌ها در اجرای احکام دقت و تأمل کنند و کار دادستان‌ها در تأمین امنیت بسیار مهم است و باید با نظارت امنیت را تشدید کنند. کاظمی: مجازات اعدام قاچاقچیان موادمخدر را باید محدود کنیم/مجازات اعدام باید برای باندهای حرفه‌ای باشد.

محمدکاظمی نایب‌رئیس گروه قضایی و حقوقی مجلس در گفت‌وگو با خبرنگار خانه ملت در خصوص پیشنهاد حذف قانون اعدام قاچاقچیان گفت: درحالی‌که ایران بیشترین و مناسب‌ترین برخورد را در جهت مبارزه با موادمخدر داشته، کشورهای همسایه کمترین مشارکت را در این بخش داشته‌اند و حجم کمی جابجایی موادمخدر افزایش پیدا کرده است. وی بایبان اینکه با

اجرای قانون فعلی مبارزه با موادمخدر، مطمئناً آمار اعدام قاچاقچیان افزایش خواهد یافت، افزود: باید مجازات اعدام را محدود کنیم به طوری که این امر معطوف به باندهای بزرگ و قاچاقچیان حرفه‌ای باشد. وی با اشاره به اینکه می‌توان مجازات‌های مانند حبس‌های طولانی‌مدت، تبعید و حبس باکار را جایگزین اعدام کرد، گفت: مبارزه با موادمخدر واقعاً لازم و ضروری است ولی باید معلول‌هایی مانند مشکلات اقتصادی و معیشتی را هم در جامعه پیدا کرد و در جهت پیشگیری از آن قدم برداشت (<http://www.icana.ir>). نماینده مردم ملایر در مجلس دهم، افزود: همگام با مبارزه با موادمخدر باید در جهت برطرف کردن مشکلات و معضلات مادی و اقتصادی نیز حرکت کرد زیرا با اعدام قاچاقچیان، خانواده‌های آن‌ها بی‌سرپرست شده و با مشکلات اجتماعی فراوانی روبرو می‌شوند. نایب‌رئیس گروه قضایی و حقوقی مجلس شورای اسلامی با اشاره به اینکه مسئولان قوه قضائیه نیز با این طرح تا حدودی موافق هستند، تصریح کرد: به طور حتم اعدام قاچاقچیان تأثیر قابل‌قبولی در مبارزه با موادمخدر نداشته و باید راهکار مناسب‌تری برای آن جایگزین کرد. زاهدیان: بیان داشت که تأثیرات مثبت اعدام قاچاقچیان موادمخدر ثابت شده است. محمد مسعود زاهدیان رئیس پلیس مبارزه با موادمخدر ناجا نیز در خصوص برخی اظهارنظرها مبنی بر عدم موفقیت سیاست‌ها و راهکارها برای مبارزه با موادمخدر طی سال‌های گذشته، گفت: باید تأکید کرد که سیاست‌ها و راهکارهای به کار گرفته شده برای مبارزه با موادمخدر موفقیت‌آمیز بوده زیرا چنانچه این سیاست‌ها موفق نبود شرایط امروز جامعه در حوزه مبارزه با موادمخدر به مراتب در وضعیت نامناسب‌تری از گذشته قرار داشت. زاهدیان با اشاره به اینکه در بخش درمان معتادان در حال حاضر مشکلات بسیاری وجود دارد، تصریح کرد: به دلیل کمبود اعتبارات، بسیاری از معتادان را نمی‌توان به مراکز درمانی منتقل کرد بنابراین انتظار می‌رود که در حوزه افزایش اعتبارات مجلس شورای اسلامی به دستگاه‌ها و نهادهای ذی‌ربط در حوزه مبارزه با موادمخدر و

پیشگیری از آسیب توجه کند. وی در خصوص اصلاح قانون مبارزه با موادمخدر و پیشنهاد حذف اعدام از مجازات قاچاقچیان واسطه موادمخدر در مجلس، گفت: به طور حتم اجرای اعدام در کاهش مصرف موادمخدر و جلوگیری از قاچاق آن تأثیر مهمی دارد، ضمن اینکه طبق بررسی‌ها و پژوهش‌های صورت گرفته توسط کارشناسان تأثیرات مثبت اعدام‌ها مشخص شده است، منتها برای تأثیرگذاری بیشتر اعدام‌ها باید به موقع اجرا شود؛ یعنی اعدامی که پس از چند سال از ارتکاب جرم اجرا می‌شود، به طور حتم تأثیرگذاری کافی را بر سایر قاچاقچیان ندارد. رئیس پلیس مبارزه با موادمخدر ناجا بابیان اینکه مخالف حذف اعدام از مجازات قاچاقچیان موادمخدر هستیم، افزود: تا زمانی که شرایط کشور فوق‌العاده است و در همسایگی ما کشور افغانستان وجود دارد که حجم بسیاری از موادمخدر را وارد کشور می‌شود بحث اعدام باید همچنان اجرا شود، البته برای انتقال و قاچاق حجم خاصی از موادمخدر بحث اعدام اجرایی می‌شود. رحیمی جهان‌آبادی: باید آسیب‌های اجتماعی اعدام‌های موادمخدر را مورد توجه قرارداد. جلیل رحیمی جهان‌آبادی عضو هیئت رئیسه گروه قضایی و حقوقی مجلس نیز در گفت‌وگو با خبرنگار خانه ملت، در خصوص پیشنهاد حذف مجازات اعدام قاچاقچیان گفت: پیشنهاد ارائه شده در این خصوص مبتنی بر حذف کامل اعدام از مجازات قاچاقچیان موادمخدر نیست بلکه اعدام متوجه باندهای سازمان‌یافته، مسلحانه و حرفه‌ای همچنان برجای خود باقی خواهد ماند. وی افزود: اعدام برای افرادی که به دلایل مختلف موادمخدر را به صورت غیر سازمان‌دهی و مقدار پایین جابجا می‌کنند در این قانون حذف و حبس‌های سنگین و طولانی مدت جایگزین آن خواهد شد. رحیمی بابیان اینکه باید آسیب‌های اعدام و اثرات آن بر خانواده این افراد را کاهش داد، گفت: باید بعد از ۴ دهه از انقلاب اسلامی در قانون مبارزه با موادمخدر بازنگری صورت گیرد. وی بابیان اینکه مطالعات نشان می‌دهد که قانون فعلی اثرات لازم را نداشته و باید راهکارهای جدید را برای مبارزه با موادمخدر در نظر گرفت و این کار نیاز

به کارشناسی دقیق دارد، تصریح کرد: درواقع عنوان اصلی این طرح الحاق یک ماده به قانون مبارزه با موادمخدر است که این ماده بیان می‌کند در قاچاق موادمخدر حکم اعدام زمانی صادر شود که یک سری شرایط خاص مانند حمل سلاح گرم و استفاده از آن و همچنین وجود سرکرده‌های باندهای سازمان‌یافته بین‌المللی یا کسانی که محکومیت به اعدام داشته و پس از اخذ دوباره مبادرت به انجام این کار کردند وجود داشته باشد. عضو گروه حقوقی و قضایی در مجلس دهم با اشاره به اینکه اعدام قاچاقچیان به همین شکل آسیب زیادی به جامعه وارد می‌کند، گفت: بخش اعظم از کسانی که اعدام می‌شوند یا منتظر اعدام هستند افراد خرده‌پا بوده که با یک‌بار خطا یا اشتباه به این امر رو آورده‌اند لذا اعدام به این شکل آسیب زدن به خانواده‌ها را به دنبال دارد. امین زاده: بازدارندگی قانون فعلی مبارزه با موادمخدر باید موردبررسی و آسیب‌شناسی قرار بگیرد. الهام امین زاده دستیار ویژه رئیس‌جمهور در امور شهروندی در گفت‌وگو با خبرنگار خبرگزاری خانه ملت، در خصوص طرح حذف اعدام قاچاقچیان موادمخدر، گفت: این بحث نکته بسیار حساس و مهمی است و باید کارشناسان و متخصصان حقوقی و جزا با دقت آن را موردبررسی قرار دهند تا بتوان نتیجه آن را مشخص کرد. امین زاده با تأکید بر اینکه مجازات اعدام باندها و مافیای حرفه‌ای قاچاق موادمخدر که صورت مسلحانه اقدام می‌کنند و امنیت کشور را به خطر انداخته و درصدد تخریب چهره کشور هستند را نمی‌توان حذف کرد و باید با آن‌ها برخورد کرد، گفت: ولی افراد فریب‌خورده‌ای که به دلیل مشکلات و به‌صورت خرده‌پا و حمل با وزن پایین بوده را می‌توان مورد تخفیف قرار داد. وی بابیان اینکه برای پیشگیری از گسترش باندهای بزرگ موادمخدر باید ابزارهای اربابی لازم نیز وجود داشته باشد، گفت: مجازات‌های معادل و جایگزین باید جدی و بدون تخفیف و کم شدن باشد تا افراد نتوانند به دلیل لغو مجازات اعدام قاچاقچیان به این سمت میل پیدا کنند. دستیار ویژه رئیس‌جمهور در امور شهروندی، افزود: باید اتاق فکر و گروهی کارشناس در

خصوص اثرات و میزان بازدارندگی قوانین در این خصوص تشکیل شود تا مشخص شود آیا واقعاً این قانون توانسته بازدارندگی لازم را داشته است یا اینکه نیاز به اصلاح دارد و اگر اعدام برداشته شود آثار آنچه خواهد بود. پورمختار: زندان‌های طویل‌المدت و بدون تخفیف جایگزین اعدام برخی قاچاقچیان موادمخدر شود (<http://www.icana.ir>). محمدعلی پورمختار عضو گروه قضایی و حقوقی مجلس شورای اسلامی در خصوص پیشنهاد برخی نمایندگان مبنی بر حذف اعدام قاچاقچیان موادمخدر، گفت: در این طرح موضوع حذف کامل اعدام قاچاقچیان موادمخدر مطرح نیست بلکه نوعی تعدیل در آن وجود خواهد داشت و البته اعدام برای عناصر اصلی حفظ خواهد شد. نماینده مردم بهار و کبودرآهنگ در مجلس شورای اسلامی بابت این عوامل و گردانندگان اصلی باندهای حرفه‌ای و فعال همچنان اعدام برای آن‌ها در این قانون در نظر گرفته شده ولی برای افرادی که در این بین به‌عنوان جزء نفرات رده چندم هستند مجازات، معادل‌سازی یا اصلاح می‌شود. عضو گروه قضایی و حقوقی در مجلس دهم ادامه داد: زندان‌های طویل‌المدت، شرایط سخت و بدون تخفیف از جمله جایگزین‌های اعدام برای افراد رده‌های پایین این باندها در نظر گرفته شده است. وی بابت اینک ما نیز با حذف کامل مجازات اعدام قاچاقچیان موادمخدر مخالف هستیم، ادامه داد: در جلسات برگزار شده با مسئولان قوه قضائیه، ستاد مبارزه با موادمخدر، نیروی انتظامی و مراکز پژوهشی اجماع نظر بر تعدیل است، هرچند نیروی انتظامی مخالف و دیگر دستگاه‌ها خواستار بررسی بیشتر هستند. پورمختار با اشاره به اینکه هنوز هیچ آمار دقیق و کاملی از میزان تأثیرات اعدام‌ها بر روند مبارزه با قاچاق موادمخدر وجود ندارد، تصریح کرد: آسیب‌های اجتماعی ناشی از اعدام این افراد و خانواده‌های آن‌ها زیاد است و باید با قوانین جدید سعی در کاهش این مشکلات داریم. اسفنانی: اعدام نتوانسته موفقیت مناسبی در جهت مبارزه با موادمخدر داشته باشد (www.mehrnews.com/tag). محمدعلی اسفنانی سخنگوی گروه قضایی و حقوقی در مجلس نهم نیز در گفت‌وگو با خبرنگار

خبرگزاری خانه ملت، پیرامون طرح حذف مجازات اعدام از قانون مبارزه با موادمخدر، گفت: آنچه در این طرح عنوان شده حذف مجازات اعدام برای برخی از جرائم موادمخدر است زیرا بر اساس نظرات کارشناسان، قانون اعدام نتوانسته موفقیت مناسبی در جهت مبارزه با موادمخدر به دست آورد. نماینده مردم فریدن، فریدونشهر و چادگان در مجلس نهم گسترش پدیده شوم موادمخدر، کاهش سن مصرف کنندگان، گرایش به سمت مصرف مواد صنعتی و رونگردان ها را مورد اشاره قرارداد و گفت: این مسائل نشان می دهند که باید شیوه مبارزه با قاچاق موادمخدر را تغییر داد. اسفنانی بابیان اینکه باید این مسئله که چرا با داشتن مجازات اعدام در کنترل قاچاق موادمخدر موفق نبوده ایم، مورد بررسی و آسیب شناسی قرار گیرد، افزود: متأسفانه برخی از قاچاقچیان به این نتیجه رسیده اند که می توانند مجازات اعدام را با طرق مختلف کاهش داد و با تخفیف گرفتن از بند رهایی یافت. وی افزود: باید در مسیر مبارزه با موادمخدر اقدامات جدی و اساسی برداشت و در قوانین جدید، کمترین تخفیف اعمال شود تا مجرمان بعد از مدتی باز به سراغ اقدامات خود بازگردند. سخنگوی گروه قضایی و حقوقی مجلس در دوره نهم، گفت: باید با برطرف کردن مشکلات اقتصادی و معیشتی مردم، بسترهای گرایش برخی به سمت موادمخدر را کاهش داد. قرایی مقدم: اعدام در مبارزه با قاچاقچیان موادمخدر، آسیب های اجتماعی فراوانی را برای جامعه دارد. امان الله قرایی مقدم جامعه شناس نیز در گفت و گو با خبرنگار خبرگزاری خانه ملت، در خصوص پیشنهاد حذف اعدام در مبارزه با قاچاق موادمخدر، گفت: وقتی با بیکاری، طلاق، نابسامانی های اقتصادی و معضلات اجتماعی فراوانی در کشور روبرو هستیم جوانان گرفتار معضلی به نام موادمخدر می شوند (<http://www.newswire.ir>). وی با تأکید بر اینکه حذف اعدام در برخی موارد مبارزه با قاچاق موادمخدر، برای جلوگیری از مشکلات و آسیب های بعدی آن در جامعه قابل قبول است، گفت: البته معتقدم باید با باندهای بزرگ و تبهکاران حرفه ای در موضوع

موادمخدر به شدت برخورد کرد. این جامعه‌شناس بابیان اینکه اعدام در مبارزه با قاچاقچیان موادمخدر، آسیب‌های اجتماعی فراوانی را برای جامعه دارد که تبعات آن کل جامعه را دربرمی‌گیرد و باید جایگزین مناسبی برای این مسئله پیدا کرد، گفت: خانواده این افراد نیز درگیر آسیب‌های جدی اجتماعی می‌شوند و مشکلات را به جامعه تسری می‌دهند و عاملی برای معضلاتی می‌شوند که جبران آن‌ها برای کشور هزینه‌های فراوانی دارد. قریبی مقدم تأکید کرد: مسئله این است که باید زمینه‌ها را فراهم کرد تا مردم به این سمت نروند به عبارتی باید معلول را شناسایی کرد (<http://www.tabnak.ir/fa/news/۶۴۷۲۵۴>).

در ارتباط با مباحث فوق‌الذکر و در جواب نظرات مثبت و منفی که بر حذف اعدام یا عدم حذف اعدام تأکید دارند می‌توان گفت که درست است مجازات اعدام برای قاچاقچیان مواد موادمخدر یک مجازات شدید است ولی آیا اگر ما این مجازات را حذف کنیم باعث بازدارندگی قاچاقچیان موادمخدر از ارتکاب جرم می‌شود یا اینکه وضعیت اسفبارتری به بار می‌آید؟ باید گفت که جواب این سؤال کاملاً مشخص است. زیرا وقتی یک قاچاقچی موادمخدر بداند که نتیجه قاچاق موادمخدر اعدام است احتمال آن زیاد است که به خاطر مجازات سنگین آن دست از قاچاق موادمخدر بردارد ولی وقتی بداند مجازات آن ناچیز یا کمتر از اعدام است علاوه بر اینکه با خیال آسوده‌تری به قاچاق موادمخدر می‌پردازد روزبه‌روز به تعداد قاچاقچیان موادمخدر افزوده می‌شود به نظر می‌رسد اعدام برای بازدارندگی از ارتکاب قاچاق موادمخدر با توجه به نیاز امروز جامعه ما بهتر است.

۳-۱-۱-۱- جرم انگاری تولید موادمخدر

تولید در زبان انگلیسی معادل واژه (produce) و در زبان عربی معادل (الانتاج) می‌باشد که در فارسی به معنای خلق کردن چیزی به کاررفته است. منظور از تولید در ماده ۲ کنوانسیون واحد ۱۹۶۱، عملیات استحصالات تریاک، برگ‌های کوکا، حشیش و چرس از گیاهان آن‌ها

است. از این رو تولید عملیاتی است که بر روی محصولات گیاهان موادمخدر انجام می‌گیرد و گیاهان موادمخدر تبدیل به تریاک، چرس و کوکائین می‌شوند. و این مربوط به بعد از کاشت دانه‌های خشخاش، شاهدانه و کوکا می‌شود. مفهوم تولید اعم از طبیعی و شیمیایی است. از این رو تبدیل کردن تریاک به هروئین و تبدیل هروئین به شیشه، داخل در معنای تولید است. به نظر می‌رسد که بین مفهوم عرفی تولید و مفهوم که اسناد بین‌المللی از تولید ارائه می‌دهد، اندک تفاوتی وجود دارد. مفهوم تولید در کنوانسیون، صرفاً شامل استحصال مواد از گیاهان مخدر است و عملیات دیگر (تبدیل تریاک به هروئین مثلاً داخل در مفهوم «ساختن» است نه تولید. در حالی که درک و فهم عرف از تولید، اعم است. توزیع: به معنای پخش کردن است و اگر این عمل تکرار گردد «عملیات توزیع» صادق است. در مفهوم توزیع فرق نمی‌کند گیرنده برای خودش بگیرد یا کسی دیگر، و نیز تفاوتی نمی‌کند که در محله کوچکی باشد یا وسیع، در یکجا مستقر باشد یا نه. توزیع اعم است از اینکه در ازاء قیمت و پول باشد یا رایگان. از اینجا رابطه بین فروش و توزیع آشکار می‌گردد. توزیع اعم است از پخش در برابر قیمت و یا مجانی در حالی که فروش صرفاً در برابر قیمت است. ماده سوم کنوانسیون ۱۹۸۸ تحت عنوان جرائم و مجازات‌ها تولید، توزیع، فروش و... موادمخدر و روان‌گردان را جرم انگاری نموده و مقرر می‌دارد: «هریک از اعضاء اقدامات ضروری را به منظور تثبیت جرائم کیفری تحت قوانین داخلی خود در صورتی ارتکاب عمدی موارد زیر اتخاذ خواهد نمود.

تولید، ساخت، تقطیر، تهیه، عرضه برای فروش، توزیع، فروش، تحویل طبق هرگونه شرایطی، واسطه‌گری، ارسال به صورت ترانزیت، حمل و نقل ورود و یا صدور هرگونه موادمخدر، یا داروی روان‌گردان برخلاف مواد مندرج در کنوانسیون ۱۹۶۱ و اصلاحیه آن و یا کنوانسیون ۱۹۷۱».

همان گونه که پیداست در کنوانسیون ۱۹۸۸، به عنوان سند مکتوب و جامع بین‌المللی، موادمخدر و همچنین داروهای روان گردان جرم انگاری گردیده و به کشورهای عضو یادآوری می‌نماید که «به منظور تثبیت جرائم کیفری تحت قوانین داخلی خود اقدامات لازم را اتخاذ نمایند.» در حالی که در کنوانسیون‌های ۱۹۶۱ فقط موادمخدر جرم انگاری گردیده و در کنوانسیون ۱۹۷۱ صرفاً مواد روان گردان را مورد توجه قرار داد است.

۳-۱-۱-۲- جرم انگاری کشت موادمخدر

در بند ۲ از ماده ۳ کنوانسیون^۱ ۱۹۸۸ به جرم انگاری کشت گیاهان موادمخدر، پرداخته و بیان می‌دارد: که هریک از اعضاء اقدامات ضروری را به منظور تثبیت جرائم کیفری در قوانین داخلی خود اتخاذ نماید. (صدر واحدی، ۱۹۸۸: ۳۳) کشت خشخاش، بوته کوکا و یا گیاه شاهدانه به منظور تولید موادمخدر (نه زینتی و تزئینی) برخلاف مواد مندرج در کنوانسیون ۱۹۶۱ و اصلاحیه آن.

در کنوانسیون فوق‌الذکر از سه گیاه عمده (کوکنا، کوک و شاهدانه) به طور مشخص نام برده شده است؛ زیرا این سه گیاه منبع و منشأ طبیعی سه نوع موادمخدراند:

۱- مواد سستی آفرین مانند: تریاک و مشتقات آن. این نوع موادمخدر از گیاه خشخاش^۲ به صورت مستقیم یا غیرمستقیم به دست می‌آیند. که معروف‌ترین آن عبارت‌اند از: تریاک و مشتقات آن (مرفین، هروئین، متادون، دیونین، نارکوتین، پاپاورین، نارسئین و...) تریاک مستقیماً از شیر خشک‌شده گیاه خشخاش به دست می‌آید.

^۱ - Convention against illicit Traffic On Narcotic Drugs and Psychotropic Substances

^۲ - Opium pappy

۲- مواد افیونی محرک (توان افزا) مانند کوکائین. کوکائین یک نوع آلکالوئید است که از بوته همیشه سبز کوکا گرفته می شود. این مواد با استفاده از یک حلال همچون نفت سفید یا بنزین به دست می آید. خمیر آن یک فرآورده واسط در ساخت کوکائین است.

۳- مواد توهم آوران: مثل حشیش و ماری جوانا که به فرآورده های گیاه شاهدانه اطلاق می گردد. حشیش یا چرس از گل یا ساقه گیاه شاهدانه به دست می آید. ایجاد وابستگی نمی کند. اما از نظر دارویی تضعیف کننده و محرک سیستم اعصاب مرکزی است و در ادراکات حسی، بینایی و شنوایی ایجاد اختلال کرده مصرف طولانی آن حافظه را آسیب پذیر و موجب عدم تعادل در راه رفتن می شود آثار سوء کوتاه مدت و عوارض منفی زیادی دارد. (کاکوتی، ۱۳۸۵: ۹۰) «ماری جوانا» بیشتر از قسمت های فوقانی، گل و تخمک های شکفته شده بوته شاهدانه تهیه می شود. در رنگ های سبز متمایل به خاکستری و قهوه ای روشن وجود دارد. ماده اعتیادآوری سبک است که دهلیز ورود به خانه اعتیاد را همانند است. (مرتضوی فقهی، ۱۳۸۸:

۲۴)

اسناد بین المللی به درستی کشت گیاه خشخاش، شاهدانه و کوک را جرم انگاری نموده و به کشورها توصیه می نماید در قوانین داخلی شان اقدامات لازم را در جهت جرم انگاری اتخاذ نمایند. در قانون داخلی کشور ما هم تولید و هم کشت و توزیع موادمخدر جرم انگاری شده است. جامعه جهانی با علم به اینکه موادمخدر آفت بزرگ اجتماعی است و از جرائم سازمان یافته و فراملی است، اراده کرده است تا جرائم موادمخدر و روان گردان در قوانین ملی و بین المللی جرم انگاری گردیده و موجب کیفر و مجازات باشد، از این رو، کنوانسیون ۱۹۸۸، در راستای تثبیت جرائم کیفری در قوانین ملی کشورها و فراملی، در بند ۳ از ماده ۳، فقره الف، مقرر می دارد: در اختیار داشتن و یا خرید هرگونه ماده مخدر و یا داروی روان گردان به منظور ارتکاب هریک از فعالیت مندرج در بند (۱) فوق الذکر.

منظور از بند (۱) تولید، برای فروش، توزیع و ... است بنا براین اگر کسی موادمخدر را به منظور فروختن، پخش کردن و دیگر جرائم مذکور در بند (۱) در «اختیار داشته باشد»، و یا موادمخدر و روان گردان را به این منظور «خریداری» نماید. از دیدگاه قوانین ملی و بین‌المللی مرتکب جرم کیفری شده است.

اگر کسی به منظور «مصرف شخصی» موادمخدر و روان گردان را در اختیار داشته باشد؛ بر اساس کنوانسیون ۱۹۶۱، و اصلاحیه آن و کنوانسیون ۱۹۷۱، جرم انگاری نشده است. اما کنوانسیون ۱۹۸۸، چنین عملی را چنانچه عامدانه و عالمانه باشد، حتی «برای مصرف شخصی» در بند ۲، از فقره ج، ماده ۳، کنوانسیون ۱۹۸۸، جرم انگاری نموده است. در قانون مبارزه با موادمخدر نیز کشت موادمخدر بدین شکل جرم انگاری شده است: ماده ۲ - هر کس مبادرت به کشت خشخاش یا کوکا کند و یا برای تولید موادمخدر به کشت شاهدانه بپردازد علاوه بر امحای کشت، برحسب میزان کشت به شرح زیر مجازات خواهد شد: ۱ - بار اول، ده تا صد میلیون ریال جریمه نقدی ۲ - بار دوم، پنجاه تا پانصد میلیون ریال جریمه نقدی و سی تا هفتاد ضربه شلاق .

۳- بار سوم، صد میلیون تا یک میلیارد ریال جریمه نقدی و یک تا هفتاد ضربه شلاق و دوتا پنج سال حبس.

۴ - بار چهارم، اعدام . همچنین در تبصره - هرگاه ثابت شود کشت خشخاش یا کوکا یا شاهدانه به دستور مالک و یا مستأجر ملک و یا قائم‌مقام قانونی آنها صورت گرفته است، شخص دستوردهنده که سبب بوده است به شرط آنکه اقوی از مباشر باشد، به مجازات‌های مقرر در این ماده محکوم می‌شود مباشر که متصدی کشت بوده است، به ۱۰ تا ۳۰ میلیون ریال جریمه نقدی و پانزده تا چهل ضربه شلاق محکوم خواهد شد.

۳-۱-۱-۳- جرم انگاری استعمال موادمخدر

استعمال به معنای «وارد کردن مواد به بدن» است. وسیله در آن نقش ندارد از هر طریق و شیوه‌ی که وارد بدن شود استعمال صادق است. راه‌های استعمال متفاوت است که رایج‌ترین آن عبارت‌اند از: استنشاق، بلعیدن، کشیدن و تزریق زیر جلدی. استعمال غیر از اعتیاد است هر چند سرانجام استعمال به اعتیاد کشیده می‌شود. استعمال برخلاف اعتیاد با یک‌بار محقق می‌شود. استعمال موادمخدر در واقع آخرین جرمی است که دیگر جرائم موادمخدر از قبیل کشت، تولید، توزیع، خرید و فروش و ... بدان منتهی می‌گردد. استعمال، مادام که به اعتیاد نرسد یک عمل ارادی است اما اعتیاد عمل غیرارادی است که مصرف‌کننده توان ترک آن را ندارد تا بتوان عمل او به‌عنوان یک رفتار ارادی (که رکن هر جرم است) نکوهید. معتاد پیش از آن که مجرم باشد بزه دیده و بیماری است که باید به درمان و علاج او پرداخت. (زرعت، ۱۳۸۶: ۸۷) اگر استعمال بدون مجوز دکتر انجام پذیرد، در اصطلاح کنوانسیون‌های سازمان ملل متحد، به «سوءمصرف» تعبیر می‌گردد. (مرتضوی، ۱۳۸۸: ۲۰) در زبان انگلیسی به استعمال غیرمجاز "دراگ ابوس" اطلاق می‌شود. از نظر اصطلاحی استعمال موادمخدر عبارت است از: «وضعیت زیانباری که از راه مصرف یک ماده مخدر یا سایر موادمخدر که بالقوه خطرناک هستند به وجود می‌آید بدون این که پزشک آن را برای درمان بیماری یا سایر وضعیتهای پزشکی تجویز کرده باشد.»

چنانچه به مصرف اولیه، و تفننی که از روی آزمایشی انجام می‌گیرد (Experimental use or abuse) گفته می‌شود. کنوانسیون سازمان ملل متحد ۱۹۸۸، در مقام جرم انگاری موادمخدر، هرگونه تشویق و ترغیب دیگری به جرائم موادمخدر و استعمال موادمخدر و روان‌گردان را جرم تلقی کرده و در بند ۳ از فقره ج، ماده ۳، مقرر می‌دارد: «تشویق یا ترغیب علنی دیگران به هر وسیله‌ای به منظور ارتکاب هر یک از جرائم موضوع این ماده و یا استعمال

غیر قانونی موادمخدر و داروهای روان گردان.» در قانون مبارزه با موادمخدر برای استعمال موادمخدر جرم انگاری شده است براساس ماده ۱۴- هر کس به منظور استعمال موادمخدر مکانی را دایر و یا اداره کند به پنج میلیون تا ده میلیون ریال جریمه نقدی و بیست تا هفتاد و چهار ضربه شلاق و یک تا دو سال حبس و انفصال دایم از خدمات دولتی محکوم می شود. مجازات تکرار این جرم، دو تا چهار برابر مجازات بار اول خواهد بود .

همچنین طبق ماده ۱۹ - افراد غیر معتادی که موادمخدر استعمال نمایند، بر حسب نوع مواد

به شرح ذیل مجازات می شوند :

۱- استعمال مواد مذکور در ماده ۴ به بیست تا هفتاد و چهار ضربه شلاق و یک میلیون تا پنج میلیون ریال جزای نقدی .

۲ - استعمال مواد مذکور در ماده ۸ به پنجاه تا هفتاد و چهار ضربه شلاق و دو تا ده میلیون ریال جزای نقدی.

۳-۱-۱-۴- جرم انگاری قاچاق موادمخدر

قاچاق واژه‌ای ترکی است. در لغت به معنای بُرده، و ربوده شده، آمده است. و در اصطلاح به معنای حمل و نقل و فروش اشیای ممنوع بدون اجازه دولت (دهنخدا، ۱۳۳۹: ۱۸)، و به هر آنچه ورود آن به کشور، و یا از طرف دولت ممنوع است، اطلاق می گردد (محمدی نو ده، ۱۳۸۴: ۶۷). قاچاقچی کسی است که مال التجاره ممنوع الورد، یا ممنوع المعامله را بدون کسب اجازه از دولت و یا بدون پرداخت (حقوق و عوارض) گمرک وارد کند یا بفروشد، آنکه کالا از بیراهه گذراند. قاچاق کردن: متاعی را پنهان وارد کشور کردن و نپرداختن عوارض گمرکی آن. از دیدگاه سازمان گمرکات جهانی قاچاق عبارت است از تخلف گمرکی، شامل جابجایی کالا در طول یک مرز گمرکی به روش مخفیانه و بمنظور فرار از نظارت گمرکی.

در اسناد و کنوانسیون‌های بین‌المللی ۱۹۶۱، ۱۹۷۱، و ۱۹۸۸ به جرائم کشت گیاهان مخدر، فروش، توزیع، تولید، عرضه و... عنوان «قاچاق» اطلاق شده است. ماده یک کنوانسیون ۱۹۶۱، در تعریف قاچاق آورده است «کشت یا هر داد و ستد موادمخدر که بر خلاف هدف‌های این قرارداد انجام شود». در ماده یک کنوانسیون ۱۹۸۸ می‌گوید: «قاچاق به معنای جرائم مندرجه در بندهای ۱ و ۲ ماده ۳ این کنوانسیون می‌باشد». و این جرائم همان کشت و سایر جرائم مربوط به موادمخدر می‌باشد. جرم قاچاق از نظر کنوانسیون ۱۹۸۸، به‌عنوان جرم سازمان‌یافته تلقی گردیده است.

کشور جمهوری اسلامی نیز به دلیل اهمیت فراوان مبارزه با موادمخدر و روانگردانها قاچاق این مواد را جرم انگاری نموده است بطوریکه در ماده ۱۱ - قانون مجازات اقدام به قاچاق موادمخدر موضوع این قانون به‌طور مسلحانه اعدام است و حکم اعدام در صورت مصلحت در محل زندگی مرتکب در ملا عام اجرا خواهد شد.

ماده ۲۸ - کلیه اموالی که از راه قاچاق موادمخدر تحصیل شده و نیز اموال متهمان فراری موضوع این قانون در صورت وجود ادله کافی برای مصادره، به نفع دولت ضبط و مشمول اصل ۵۳ قانون اساسی در خصوص اموال دولتی نمی‌باشد.

تبصره - وسایل نقلیه‌ای که در درگیری مسلحانه از قاچاقچیان موادمخدر به دست می‌آید دادگاه آن را به نفع سازمان عمل‌کننده ضبط می‌کند. تا سده هجدهم میلادی استعمال موادمخدر بیشتر جنبه‌ی درمانی داشته و به‌عنوان یک آفت جدی اجتماعی مطرح نبوده است. از اواخر قرن هجدهم با پیشرفت علم و صنعت و با پی بردن به خواص و ویژگیهای تریاک، به‌عنوان یکی از آسیب‌های جدی در زندگی آدمیان مطرح و امروزه به‌عنوان جدی‌ترین معضل جهانی در فراروی بشریت عرض اندام نموده است. جامعه‌ای جهانی از دیر باز تولید، کشت، استعمال و قاچاق موادمخدر را جرم انگاری نموده و شیوه‌های مبارزه با آن را در معاهدات و

کنوانسیون‌های بین‌المللی ۱۹۶۱، ۱۹۷۱ و ۱۹۸۸ م، رایحه داده است. شیوه‌های مطرح در اسناد بین‌المللی بیشتر جنبه‌ای پیشگیرانه داشته و بدین خاطر مجازات‌های سنگین از قبیل: شلاق، زندان و اعدام را نپذیرفته‌اند. (محمد ظاهر محمدی، ۱۳۹۳).

۳-۱-۲- سیاست جنایی حاکم بر موادمخدر

سیاست جنایی در دو معنای مضیق و موسع مورد بحث می‌باشد. در مفهوم مضیق سیاست جنایی همان سیاست کیفری است. «فوئرباخ که برای نخستین بار در پایان سده هجدهم میلادی آن را به کار برده است در این باره معتقد است «سیاست جنایی عبارت است از تدبیر و چاره‌اندیشی حکومت قانونمند» یا به عبارت دیگر سیاست جنایی از نظر وی عبارت است از «حکمت تقنینی دولت» و «مجموعه روشهای سرکوب‌کننده که دولت به وسیله آن در مقابل جرم واکنش نشان می‌دهد» (حسینی، ۱۳۹۰: ۱۵۴) و از این منظر سیاست جنایی در معنایی معادل حقوق کیفری یا سیستم کیفری است که مبتنی بر جرم، مجازات و قانون می‌باشد. و از نظر جمعی دیگر از اهل فن که نگاهی جرم‌شناسانه به زوایا و جوانب مختلف مسئله جرم و مجازات داشته‌اند سیاست جنایی را مترادف و معادل یا بخشی از جرم‌شناسی تلقی کرده‌اند بر این اساس فن لیست گفته است «سیاست جنایی سازمان‌دهی عقلی مبارزه علیه جنایت بر پایه داده‌های دانش جرم‌شناسی است» (همان: ۱۵۶) مسئله مهم در زمینه سیاست جنایی قابلیت اجراء و کارآمد بودن نوع استراتژی است که انتظار می‌رود پیش‌گیرنده و سرکوب‌گرانه باشد از این رو تفکیک بین انواع مختلف سیاست جنایی لازم می‌باشد. چه همان‌گونه که می‌دانیم سیاست جنایی به تقنینی، قضائی، اجرایی و مشارکتی تقسیم می‌شود (نجفی ابرندآبادی، ۱۳۷۵: ۸۹). قانونگذاری در ایران در زمینه موادمخدر مراحل مختلفی را طی کرده است. اولین متن قانونی مشخص در این زمینه قانون تحدید تریاک مصوب ۱۲ ربیع الاول سال ۱۳۲۹ قمری است که در آن از مجرمانه بودن استعمال یا قاچاق موادمخدر بحثی نیامده بود و حتی

دولت به‌عنوان مرجع صالح برای توزیع موادمخدر در سطح کشور تلقی شده بود. با تدابیری که در آن قانون اتخاذ شده بود در نظر بود که استعمال تریاک جز به‌عنوان دارو بعد از ۷ سال از تاریخ تصویب قانون به کلی ممنوع گردد چون این سیاست عملی نشد در سال ۱۳۰۴ موقع تصویب قانون مجازات عمومی، مقنن در ماده ۲۷۵ استعمال علنی افیون و یا شیره تریاک یا مرفین یا چرس را جرم تلقی و مستوجب حبس تأدیبی از ۸ روز تا ۳ ماه یا تأدیه غرامت از ۱۰ تومان تا ۵۰ تومان دانست. بعد از آن که در سال ۱۳۰۷ قانون انحصار دولتی تریاک به تصویب رسید و ماده یک این قانون کلیه معاملات و نگهداری و انبار کردن و تیاری و حمل‌ونقل و صدور تریاک، شیره و چونه اعم از مصرف داخلی و خارجی را منحصر به دولت دانست و ماده ۱۵ دولت را مکلف به تأمین وسایل ترک استعمال تریاک در داخل مملکت تا ده سال از تاریخ تصویب قانون نمود. در تعقیب این قانون، قانون مجازات مرتکبین قاچاق تریاک به تاریخ ۱۶ مرداد ۱۳۰۷ به تصویب رسید و حمل و نگهداری و وارد کردن تریاک را جرم تلقی کرده و در واقع این قانون متن قانونی رسمی و مشخصی بود که فعالیت در زمینه موادمخدر را جرم تلقی کرد و این دو قانون را قانون مجازات مرتکبین قاچاق نیز به مواردی از مجرمانه تلقی شدن اعمال مربوط به موادمخدر اشاره کرد و در سال ۱۳۲۸ ماده ۲۷۵ قانون مجازات عمومی اصلاح و دایره شمول آن نسبت به سال ۱۳۰۴ گسترش پیدا کرد. تا این که در سال ۱۳۳۴ قانون منع کشت خشخاش و استعمال تریاک به تصویب رسید و کشت خشخاش و تهیه و ورود مواد افیونی (تریاک و شیره و سایر مشتقات آن) و استفاده از اماکن عمومی برای استعمال مواد مزبوره و ساختن و وارد کردن آلات و ادوات مربوط به آن را جرم تلقی کرد. در سال ۱۳۳۸ قانون منع کشت خشخاش و استعمال مواد افیونی به تصویب رسید که در سال ۱۳۴۲ نیز اصلاح شد و در سال ۱۳۴۸ به‌منظور تشدید مجازات مرتکبین جرائم موادمخدر قانون تشدید مجازات... مرتکبین جرائم و خشخاش و... به تصویب رسید و در سالهای بعد نیز قوانین متفرقه

دیگری از تصویب گذشت. این وضعیت ادامه داشت تا اینکه دولت ایران در سال ۱۹۶۱ میلادی به کنوانسیون ۱۹۶۱ سازمان ملل متحد در زمینه موادمخدر ملحق شد در این کنوانسیون مسئله استرداد، معاضدت قضائی، نیابت قضائی پیش‌بینی شد و در سال ۱۹۷۱ میلادی هم به کنوانسیون مواد روان‌گردان و به تاریخ ۱۳۷۰/۹/۳ نیز به کنوانسیون سازمان ملل متحد برای مبارزه با قاچاق موادمخدر و داروهای روان‌گردان ملحق شد (رحمدل، ۱۳۷۹: ۱۱۵).

۳-۱-۲-۱- سیاست جنایی تقنینی در زمینه جرائم موادمخدر

از دیاد اعتیاد به موادمخدر در جامعه ایران در دهه ۱۹۶۰ و فشاری که از طرف جامعه داخلی و مراجع بین‌المللی به دولت وارد شد، دولت ایران را به اتخاذ سیاست جنایی شدیدتری در مقابل قاچاق موادمخدر واداشت. این سیاست در طی زمان آهنگ یکنواختی نداشته است. دولت ابتدا برای نشان دادن شدت عمل خود مجازات اعدام را در سال ۱۳۳۸ وارد قلمرو موادمخدر نمود و طی سال‌های ۱۳۴۹ و ۱۳۵۹ این مجازات را در سطحی گسترده اجرا نمود. ولی از اوایل دهه ۱۹۹۰ رفته رفته سیاست جنایی تقنینی خود را تعدیل نمود و از تعداد موارد مشمول مجازات اعدام کاست و نرمش‌هایی را در مورد مجازات اعدام از خود نشان داد. این نرمش‌ها تقریباً از سیاست جنایی قضایی متأثر بوده است. مقاومتی که سیاست جنایی قضایی در عمل از خود نشان داد سیاست جنایی تقنینی را به نرمش واداشت. از جمله موارد تأثیرگذار سیاست جنایی قضایی می‌توان به رویه قضایی و به خصوص نقش ارزنده دیوان عالی کشور، نقش نیروی انتظامی، ستاد مبارزه با موادمخدر و سرانجام دیدگاه مردم در مورد مجازات اعدام اشاره نمود که جای امیدواری در اتخاذ سیاست جنایی معقول‌تری را در زمینه مجازات اعدام در جرائم موادمخدر ایجاد نموده است (رحمدل، ۱۳۸۵: ۱۱۵). قانون‌گذاری در مورد موادمخدر در حقوق ایران تحولات مختلفی را پشت سر گذاشته است. تا سال ۱۲۹۰

هجری شمسی در ایران موادمخدر تابع نظم حقوقی نبود و به‌عنوان کالای مجاز همانند هر کالای مجاز دیگر مورد خرید و فروش و مصرف قرار می‌گرفت. از سال ۱۲۸۹ دولت به فکر نظم بخشیدن به کشت و مصرف مواد مزبور افتاد. عکس العمل قانون‌گذار ابتدا با تعیین مجازات جزای نقدی شروع شد و در بعضی موارد جزای نقدی با مصادرهٔ موادمخدر ممنوعه و حبس‌های کوتاه‌مدت همراه شد و به مرور زمان با تجدید نظری که در قوانین صورت می‌گرفت بر میزان مجازات‌ها افزوده می‌شد (نجفی ابرند آبادی، ۱۳۷۹). در اینجا مراحل مختلف سیاست تقنینی را مورد بررسی قرار می‌دهیم.

الف. قانون اصلاح قانون منع کشت خشخاش و استعمال تریاک مصوب سال ۱۳۳۸ در سال ۱۳۳۴ قانون منع کشت خشخاش و استعمال تریاک به تصویب رسید. این قانون کشت خشخاش، تهیه و ورود مواد افیونی (تریاک و شیره و سایر مشتقات آن) را جرم تلقی و آیین‌نامه اجرایی این قانون برای مرتکبان این جرائم مجازات جزای نقدی و حبس تعیین نمود.

ب. قانون اصلاح قانون منع کشت خشخاش مصوب ۱۳۴۲ به تاریخ ۱۳۴۲/۷/۱۵ قانون منع کشت خشخاش اصلاح و برای موارد زیر مجازات اعدام تعیین نمود.

ج. قانون تشدید مجازات مرتکبین اصلی جرائم مندرج در قانون اصلاح قانون منع

کشت خشخاش مصوب ۱۳۴۸

چند سال بعد، قانون‌گذار مجدداً به فکر تشدید مجازات قاچاقچیان موادمخدر افتاد و قانون اصلاحی سال ۱۳۳۸ را از جهات مختلف تغییر داد. صلاحیت رسیدگی به این جرائم از دادگاه‌های عمومی سلب و به دادگاه‌های نظامی که دادگاهی اختصاصی می‌باشند واگذار شد. این قانون را می‌توان شدیدترین قانون در طول قانون‌گذاری مربوط به موادمخدر تلقی نمود.

۵. قانون تشدید مجازات مرتکبین جرائم موادمخدر مصوب ۱۳۵۹

اولین قانون تصویب شده در زمینه مبارزه با موادمخدر در دوره نظام جمهوری اسلامی این قانون می باشد. این قانون برای موارد کشت خشخاش به شرط تکرار جرم، وارد کردن، ساختن، فروش، در معرض فروش قرار دادن تریاک به هرمیزان، نگهداری، اخفا و حمل بیش از ۱ کیلو تریاک، وارد کردن، ساختن، فروش و در معرض فروش قرار دادن هروئین و مرفین و کوکائین به هرمیزان، نگهداری، اخفا و حمل بیش از ۵ گرم هروئین و مرفین و کوکائین مجازات اعدام تعیین نمود و از جهت تعیین مجازات اعدام برای کشت در بار دوم، تعیین مجازات اعدام برای حمل، اخفا و نگهداری بیش از ۵ گرم هروئین، مرفین و کوکائین و بیش از ۱ کیلو تریاک و واگذاری صلاحیت رسیدگی به دادگاه انقلاب نسبت به قانون قبلی شدید بود (لارژر، ۱۳۸۲: ۵۸).

اصلاح مصوبه مبارزه با موادمخدر مصوب ۱۳۶۷ به فاصله ۹ سال از تاریخ تصویب مصوبه مبارزه با موادمخدر تحت تأثیر سیاست جنایی قضایی، مجمع تشخیص مصلحت نظام ناچار از اصلاح مصوبه مزبور شد. در این اصلاحیه در کنار نرمش هایی که در سیاست جنایی تقنینی نسبت به سایر مجازات ها صورت گرفت در مورد مجازات اعدام تحولاتی حاصل شد که برخی نسبت به مصوبه قبلی شدیدتر و برخی خفیفتر هستند (همان: ۳۲).

۳-۱-۲- سیاست جنایی مشارکتی در زمینه جرائم موادمخدر

سیاست جنایی مشارکتی: سیاست جنایی توأم با مشارکت مردم و به معنای شرکت دادن مردم در پیشگیری از بزهکاری و محاکمه و مجازات محکومین کیفری به صورت مستقل یا همراه با نهادها و مراجع دواتی می باشد. همبستگی نهادهای مردمی و شهروندان با دولت در مورد ماهیت، رسالت و اهداف سیاست جنایی و مشارکت خود جوش یا سازمان یافته آن ها در مراحل تدوین و اجرای آن، یعنی مشارکت در قانونگذاری و تعیین خط مشی های کلی در

فرایند های قضائی و غیرقضائی و در اجرای محکومیت یعنی مشارکت در سرکوبی و مجازات با هدف بازدارندگی عام بزهکاری و پیشگیری خاص از تکرار جرم یعنی اصلاح بزهکار و بویژه مشارکت فعال در اتخاذ و اعمال اقدام های اجتماعی صرفاً پیشگیرانه از ارتکاب جرائم، بیانگر سیاست جنایی توأم با مشارکت مردمی است (احمدیان راد، ۱۳۹۰: ۴۸). سیاست جنایی مشارکتی با استفاده از حمایت و مشارکت اهرم های مردمی (علاوه بر استفاده از ابزارهای قانونی و قضایی) سعی در رسیدن به اهداف سیاست جنایی مطلوب رادارند (لازرژ، ۱۳۸۲: ۳۲). راهکارهای تأمین امنیت اجتماعی محله محور امروزه، اغلب سازمانهای پلیسی کشورهای جهان اقدام به انجام فعالیتهایی در جهت بهبود اقدام های پیشگیرانه خود نموده اند و مجدانه در جستجوی یافتن راههای نوین پیشگیری از جرم هستند. آنها برای بررسی راهبردها و اولویتهای خودشان به همفکری با اجتماع روی آورده اند و سعی دارند با مشارکت دادن قشرهای مختلف جامعه در تبیین و اجرای خط مشی های پلیسی به موفقیت هایی در زمینه پیشگیری از جرم نائل شوند. این سیاست ها میتواند شامل راههای متعددی در جهت دستیابی به پیشگیری به صورت دخالت غیر مستقیم پلیس باشد. کمک گرفتن و مشارکت مردم در امر پیشگیری، مشارکت سایر نهادها و اقدامهای غیر مستقیم پلیس میتواند در این امر مؤثر باشد. اقدامهای مردمی در مورد پیشگیری از جرم اقدامهایی را دربرمیگیرد که مردم به صورت فعال و در کنار پلیس اقدام به مبارزه با جرم می نمایند که ممکن است با این اعمال، هم در پیشگیری از جرم و هم در کشف جرم و دستگیری مجرم نقش داشته باشد (هاشمی، ۱۳۹۰: ۱۲).

۳-۱-۲-۳-سیاست جنایی قضایی در زمینه موادمخدر

سیاست جنایی قضایی یعنی نحوه درک و برداشت دستگاه قضایی از سیاست جنایی تقنینی و نحوه اعمال قوانین و مقررات مربوط است که از اصل متغیر بودن تفسیر قواعد حقوق کیفری نشأت می‌گیرد. نحوه دریافت بیانات سیاست جنایی قانون‌گذار توسط قوه قضائیه و نیز چگونگی اعمال و اجرای سیاست جنایی تقنینی توسط مراجع قضایی، بدنه سیاست جنایی قضایی را تشکیل می‌دهد (نجفی ابرندآبادی، ۱۳۷۹: ۱۶). این یک هدف مردم سالارانه است که تا حد امکان حقوق باید مطابق ایده‌ها، نگرش‌ها و عقیده‌های اگر نه همه مردم، دست کم اکثریت شهروندان شکل بگیرد. (زینالی، ۱۳۸۲: ۲۳۵) پیروزی و اجرای مطلوب قوانین جزایی در گرو همسویی رویکرد دستگاه عدالت کیفری با خواسته و اهداف سیاست جنایی تقنینی است. به عبارت دیگر اهداف و اراده قانون‌گذار در اجرای کامل قوانین کیفری توسط دستگاه‌های قضایی و انتظامی نمایان می‌شود، مسلم است که اگر این همسویی بین مراجع تقنینی و قضایی وجود نداشته باشد یا متزلزل گردد بدون شک امر مبارزه با جرائم مختل و از مسیر مورد نظر خارج خواهد شد. مخصوصاً زمانی که قانون جزایی از نظر توجیه اجرای مجازات، منطبق و هماهنگ با باورهای دست‌اندرکاران دستگاه عدالت کیفری بویژه قضات که متأثر از افکار عمومی جامعه هستند نباشد تبدیل به یک قانون خنثی و ناموفق خواهد شد. بنابراین مجلس قانونگذاری در تصویب قوانین مربوط به مجازات باید با تأسی از میزان قبح اجتماعی جرائم، ضمانت‌های اجرایی را مقرر نماید که مجریان در اجرای آن با اختلال مواجه نگردند و این اختلال زمانی برجسته خواهد شد که قانون جزایی با باورهای کیفری قضات در اجرای مجازات همخوانی نداشته باشد (اکبری، ۱۳۸۸) چرا که قضات در عمل مجری قانون اند و هر آنچه قانون بگوید لاجرم باید اجرا کنند. ولی در صدور آرای قضایی، نیروی دیگری نیز دخالت دارد. نیرویی که در مقابل جبر بیرونی قانون از ندای درونی بشر بر میخیزد و آن ندای درونی، وجدان دادرسی است که از وی می‌خواهد رأی را با عدالت

منطبق سازد، اگر چه همواره قوانین عادلانه به نظر نمی رسند و با عدالت منطبق نیستند (گودرزی، ۱۳۸۱: ۲۷). در همایش بین‌المللی موادمخدر در تهران، مجازات اعدام که از دیدگاه‌های مختلف مورد بررسی قرار گرفت مورد تردید واقع شد و فاصله بین سیاست جنایی قضایی از سیاست جنایی تقنینی در ایران از جمله دلایل ضرورت تجدیدنظر در مجازات مذکور تلقی گردید. پیشنهاد ارسال محکومیت به اعدام از سوی قضات صادر کننده احکام اعدام با هدف تبدیل آن به حبس ابد توسط دیوان عالی کشور، با توجه به وضع خاص برخی از محکومان که آلت فعل تشکیلات تبهکاری خارج از کشورند، قرینه ای بر عدم اعتقاد قضات به این مجازات تلقی می‌گردد ظاهراً در پاکستان نیز، از طریق تجدیدنظر در احکام اعدام و تبدیل آن به مجازات حبس، سعی بر رعایت تناسب بین جرم و مجازات می‌گردد.

رویه قضایی ایران در برخورد با مجازات اعدام، مخصوصاً در سالهای اخیر از خود نرمش بیشتری نشان داده است. نقض احکام اعدام به وسیله دیوان عالی کشور، نشان دهنده عدم همسویی سیاست جنایت قضایی با سیاست جنایی تقنینی است. برای مثال در سال ۱۳۷۸ و ۱۳۷۹ به ترتیب از بین ۱۵۸۶۹ و ۱۳۲۵۲ متهمان مستحق مجازات اعدام، فقط به ترتیب ۱۷۲۵ و ۲۳۹۰ مورد حکم اعدام صادر شده و از بین موارد مذکور فقط ۴۰۴ و ۴۰۳ مورد تأیید و از این میان ۲۲۴ و ۲۲۶ مورد اجرا شده است (سالنامه آماری ستاد مبارزه با موادمخدر، ۱۳۷۹: ۶۷). تبعیت نداشتن سیاست جنایی قضایی از سیاست جنایی تقنینی به این معنی است که قانون‌گذار در وضع قانون به بیراهه رفته است و در عوض، انصاف طلبی قضات وجود دارد که به لحاظ مشاهده عینی وقایع اجتماعی و امکان درک درست تر و بهتر از این وقایع، راه اعمال انحرافی سرکوب گرانه قانون‌گذار را در عمل سد می کند (رحمدل، ۱۳۸۵: ۱۵۷). اصول حتمیت و قطعیت مجازاتها که از ایده‌های سزار بکاریا در کتاب رساله جرائم و مجازاتها می‌باشد به این معنی است که مردم و بالاخص مجرمین باور قطعی

داشته باشند هرکس مرتکب جرمی شود بدون تردید و به صورت حتمی به مجازات خواهد رسید. "حتمی بودن عقوبتی حتی معتدل، همیشه تأثیر شدیدتر از ترس از مجازاتی متوحش که امید رهایی در آن راه دارد به جا میگذارد، زیرا وقتی گریز از کیفر محال باشد ملایم ترین رنج ها روح بشر را متوحش می کند هر چه کیفرها ملایم تر باشد ضرورت ترحم و عفو کمتر احساس می شود. زیرا اگر مردم دریابند که می توان از سر تقصیراتشان گذشت و مجازات نتیجه ضروری اعمالشان نیست امید فریبنده رهایی از کیفر در نهادشان پرورش می یابد" (بکاریا، ۱۷۷: ۸۷). به جای تأکید در استفاده از کیفرهای بدنی سنگین که تا کنون مؤثر واقع نشده است باید دست اندرکاران موادمخدر را در مقابل دو امر حتمیت و قاطعیت در امور کیفری قرارداد تا از ارتکاب جرم منصرف شوند حتمیت در کشف جرم و قاطعیت در اجرای کیفر متناسب با قبح و زیان اجتماعی جرم حتی به مقدار کم. زیرا افکار عمومی ارتکاب قاچاق را کار چندان خوار و خفیف نمیدانند تا موجب رسوایی و کسر شأن و حیثیت و برانگیختن نفرت عموم گردد (گلدوزیان، ۲۲۹: ۱۳۸۰). کارآیی قانون خفیفی که حتماً و قطعاً از سوی دادگاهها اجرا شود بسیار بیشتر از قانون شدیدی است که قضات از استناد به آن و اجرای مفاد آن نسبت به مجرمان ابا دارند (ژان براول، ۱۳۷۳: ۶۵). تأکید بر اینکه بررسی های علمی روان شناسان، جامعه شناسان و جرم شناسان نشان داده است که شدت و سخت گیری در سیاست های مبتنی بر سرکوبی، چنانچه به طور دایمی و در طول زمان صورت بپذیرد و جنبه برنامه ریزی شده و زمان بندی مشخصی نداشته باشد اثر بازدارندگی خود را از دست می دهد (باصری، ۱۲۱: ۱۳۸۶).

۳-۱-۳- جرائم موادمخدر و روان گردان

اعتیاد به موادمخدر از جمله نگرانی های مهم جامعه امروز است که کم و بیش گریبان گیر تمام کشورهای دنیا می باشد. طبق آمار موجود، در سطح جهان، سالیانه بیش از پانصد میلیارد

دلار صرف مصرف موادمخدر می‌شود. این مبلغ از درآمد خالص کلیه کشورهای جهان به استثنای هفت کشور ثروتمند دنیا بیشتر است. در حال حاضر در جهان بیش از ۴۱۲ میلیون نفر معتاد وجود دارد. (جباری، ۱۵۳: ۱۳۸۰) مصرف هر نوع مواد روان‌گردان از جمله نیکوتین (سیگار) و الکل موجب افزایش خطر مصرف حشیش، کوکائین و دیگر مواد غیرقانونی را فراهم می‌آورد (در ایران این خطر در مورد مصرف تریاک و هروئین است). نوجوانانی که سیگار و الکل مصرف می‌کنند بیشتر احتمال دارد که ماری‌جوانا هم بکشند و کسانی که ماری‌جوانا مصرف می‌کنند، احتمال مصرف دیگر موادمخدر در آن‌ها بیشتر است (کندل ولوگان، ۱۹۸۴: ۶) داده‌های به دست آمده از پرسشنامه‌هایی که نوجوانان به آن‌ها پاسخ داده‌اند نشان می‌دهد که مصرف موادمخدر در نوجوانان، فعالیت‌های ماجراجویانه، بزهکاری، فعالیت‌های جنسی، کژ رفتاری در مدرسه همراه است. به خاطر افزایش مصرف موادمخدر و جلوگیری از آن جرایمی برای مصرف، حمل، توزیع، تولید، ... موادمخدر در نظر گرفته شده است. قانونگذاری در ایران در زمینه‌ی موادمخدر فراگرد مختلفی را طی نموده است. ابتدایی‌ترین مقرره در این خصوص به سال ۱۳۲۹ هجری قمری برمی‌گردد. یعنی قانون تحدید تریاک. البته در این قانون مصرف و تقاضا و حتی قاچاق این مواد جرم‌انگاری نشده بود و دولت به‌عنوان مرجع ذی صلاح جهت توزیع مواد مزبور شناخته و معرفی گردید. فقط مقرر شد که به تدریج و تا ۷ سال استعمال ممنوع شود. در سال ۱۳۳۸ قانون راجع به اجازه‌ی تهیه وسایل مبارزه با قاچاق و تشویق کاشفین (در خصوص اجازه خرید وسایط نقلیه دریایی و زمینی و هوایی و وسایل مبارزه با قاچاق و تشویق استخبار و سایر لوازم مبارزه با قاچاق) به تصویب می‌رسد. در سال ۱۳۴۷ قانون اجازه کشت محدود خشخاش و صدور تریاک به خارج از کشور به تصویب رسید. در توجیه گفته شد. چرا همسایه‌ها کشت می‌کنند و ما کشت نکنیم. در سال ۱۳۴۹ قانون اجازه معاملات تریاک برای کمک به درمان معتادان به تصویب رسید و در سال

۱۳۵۰ آیین نامه مربوط به پرداخت حق کشف کاشفین موادمخدر و پاداش مامورین مصوب می‌شود (رست، ۱۳۸۵). بعد از انقلاب در سال ۱۳۵۸ آیین نامه دادگاه ها و دادرهای انقلاب به تصویب می‌رسد و محاکم انقلاب صلاحیت رسیدگی به این جرائم را به عهده می‌گیرند. ایجاد دادگاه به موجب آیین نامه خلاف مقررات است. با این وجود جرائم ساختن، وارد کردن و یا پخش موادمخدر پیش بینی می‌شود. موارد اعدام در صلاحیت دادگاه نظامی بود. در سال ۱۳۶۲ قانون، رسیدگی به کلیه جرائم مربوط به موادمخدر را در صلاحیت دادگاه های انقلاب قرارداد. در سال ۱۳۶۷ قانونی به تصویب مجمع تشخیص مصلحت نظام می‌رسد که هر چند به‌عنوان یک مرجع قانون گذاری قابل ایراد است. در سال ۱۳۷۳ قانون تشکیل دادگاه های عمومی و انقلاب مصوب می‌شود. به موجب این قانون دادرهای عمومی و انقلاب از تشکیلات قضایی حذف می‌شود. با این وجود موارد صلاحیت این دادگاه (انقلاب) مشخص و محدود به موارد خاصی می‌شود. صلاحیت دادگاه انقلاب بر اساس نوع جرم تعیین می‌شود. در سال ۱۳۷۶ قانون موادمخدر اصلاح می‌شود. مطابق این قانون به معتادین اجازه داده می‌شود که نسبت به ترک اعتیاد خویش اقدام نمایند که در این صورت تعقیب نخواهند شد. در سال ۱۳۸۹ مجدداً قانون توسط مجمع تشخیص اصلاح می‌شود^۱. بدین سان مجمع تشخیص مصلحت نظام اصلاحیه قانون اصلاح قانون مبارزه با موادمخدر مصوب ۱۳۷۶ را تصویب و پس از تایید مقام معظم رهبری برای اجرا به قوه قضاییه ابلاغ کرد. به گزارش اداره کل روابط عمومی و تشریفات قوه قضاییه، براساس این اصلاحیه که در اجرای بند هشتم اصل یکصد و دهم قانون اساسی آمده است، با الحاق تبصره دو به ماده یک قانون، از این پس رسیدگی به جرائم مواد روان گردان های صنعتی غیر دارویی تابع مقررات رسیدگی به جرائم موادمخدر است. همچنین در تمام بندها و مواد آن پس از عبارت «موادمخدر» عبارت «یا روان گردان های صنعتی

^۱ - نشریه مربوط به همایش ابعاد بین المللی مواد مخدر در زمینه مسایل قضایی ستاد مبارزه با مواد مخدر ریاست جمهوری سال ۱۳۷۷

غیرداریی» اضافه شد (رست، ۱۳۸۵: ۱۴). با اصلاح ماده ۴ و ۸ قانون نیز هرکس هر نوع مواد مخدر یا روان گردان‌های صنعتی غیر دارویی، که فهرست آن‌ها به تصویب مجلس شورای اسلامی می‌رسد، را به هر نحوی به کشور وارد و یا به هر طریقی صادر یا ارسال نماید یا مبادرت به تولید، ساخت، توزیع، فروش، نگهداری و یا حمل کند با رعایت تناسب و با توجه به مقدار مواد مذکور به مجازات‌های مندرج در این ماده قانونی محکوم می‌شود. همچنین با اصلاح ماده ۱۵ قانون نیز معتادانی که با مراجعه به مراکز دولتی یا خصوصی نسبت به ترک اعتیاد و اخذ گواهی تحت درمان و کاهش آسیب اقدام نمایند از تعقیب کیفری معاف هستند و در غیر این صورت مجرمند؛ ضمن اینکه وزارت رفاه و تأمین اجتماعی موظف است هزینه‌های ترک اعتیاد را مشمول بیمه‌های پایه و بستری قرار دهد و دولت هم مکلف به تأمین اعتبارات لازم در لوایح بودجه سالانه است. به موجب اصلاح ماده ۱۶ قانون و تصویب ۳ تبصره مربوط به آن، معتادان به مواد مخدر و روان گردان و متجاهر به اعتیاد با دستور مقام قضایی از یک تا سه ماه در مراکز دولتی و مجاز درمان نگهداری می‌شوند و بنا به نظر مقام قضایی تمدید این مدت بلامانع است که با درخواست مراکز مذکور، معتادان موضوع این بند مکلف به اجرای تکالیف مراقبت بعد از خروج می‌باشند که بنابر پیشنهاد دبیرخانه ستاد با همکاری دستگاه‌های ذیربط، تهیه و به تصویب رئیس قوه قضاییه می‌رسد.

همچنین با تایید و الحاق ماده ۱۸ به قانون، هرکس برای ارتکاب هریک از جرائم موضوع این قانون، اشخاصی را اجیر کند یا به خدمت گمارد و یا فعالیت آن‌ها را سازمان‌دهی و یا مدیریت کند و از فعالیت‌های مذکور پشتیبانی مالی یا سرمایه‌گذاری کند، در مواردی که مجازات عمل مجرمانه حبس ابد باشد به اعدام و مصادره اموال ناشی از ارتکاب این جرم و در سایر موارد به حداکثر مجازات عمل مجرمانه، محکوم می‌شود و مجازات سرکرده یا رئیس باند یا شبکه نیز اعدام خواهد بود. همچنین طبق الحاق ماده ۳۵ این قانون، هرکس افراد کمتر از

۱۸ سال تمام هجری شمسی و افراد محجور عقلی را به هر نحو وادار به مصرف و یا به ارتکاب هر یک از جرائم موضوع این قانون کند و یا به اجبار مواد مذکور را به شخصی تزریق کند، به یک و نیم برابر حداکثر مجازات قانونی همان جرم و در مورد حبس ابد به اعدام و مصادره اموال ناشی از ارتکاب این جرم محکوم می‌شود و در صورت سایر جهات از جمله ترغیب، مرتکب به مجازات مباشر جرم محکوم می‌شود.

۳-۱-۴- معضل موادمخدر و روان‌گردان

جرم قاچاق موادمخدر جنبهء بین‌المللی دارد. باندهای گسترده و مخوف و مجهز به مدرن‌ترین وسایل در سطح بین‌المللی مبادرت به قاچاق موادمخدر می‌نمایند. بازار سیاه موادمخدر در شبکه‌های فعال و نیرومند در بیشتر کشورهای جهان فعالیت دارند و قاچاقچیان حرفه‌ای با قدرت مالی سرسام آور به تمام وسایل پیشرفته از جمله هواپیما مجهزند. مبارزه برای کنترل اثرات اعتیاد به موادمخدر، از قرن گذشته در تمام سطوح ملی، منطقه‌ای و بین‌المللی آغاز گردیده است. در سال ۱۹۰۹ بنا به درخواست اسقف فیلیپین از رئیس‌جمهور وقت آمریکا، کنفرانسی در شانگهای با حضور ۳۱ کشور از جمله اتریش، ایتالیا، هند، ژاپن، فرانسه، آلمان، ایران، پرتغال و ترکیه تشکیل گردید (جباری، ۱۳۸۰: ۱۵۵). کنفرانس پس از ۶۲ روز بحث و گفتگو با صدور قطع‌نامه‌ای پایان یافت متأسفانه ایران نیز از این بلای خانمان سوز در امان نبوده است. ایران، شاید بیشتر به دلیل موقعیت جغرافیایی آن یعنی همجواری با کشورهای تولید کننده عمده موادمخدر نظیر پاکستان و افغانستان و قرار گرفتن در مسیر ترانزیت موادمخدر از آسیا به اروپا، با مشکلات فراوانی مواجه بوده است. پس از پیروزی انقلاب اسلامی، درحالی‌که شرایط ویژه اقتصادی را پشت سر می‌گذاشت، میلیاردها ریال صرف مبارزه با قاچاق موادمخدر و ایجاد موانع در مرزهای خود با افغانستان کرد تا سدّ راه قاچاق موادمخدر به داخل کشور شود. در سال ۱۳۵۸ رسیدگی به جرایم مربوط به

موادمخدر، که تا آن تاریخ در دادگاههای نظامی رسیدگی می‌شد، به دادگاههای انقلاب اسلامی محوّل گردید و دولت مبارزه‌ای جدّی برای ریشه کن کردن موادمخدر آغاز نمود. در حال حاضر اعتیاد به موادمخدر اپیدمی شده و در تمام گروه سنی مخصوصاً نوجوانان و جوانان و همچنین در بین زنان شایع شده است. متأسفانه آمارها نشان می‌دهد بیش از ۶۰ درصد جرائم مرتب با موادمخدر و بیش از ۶ میلیون نفر در کشور تحت تأثیر موادمخدر قرار دارند و روزانه ۸ نفر در اثر موادمخدر جان خود را از دست داده و ۷۰ نفر نیز معتاد می‌شوند آمارهای رسمی نشان می‌دهد که در حال حاضر کشور ما یک میلیون و ۳۲۵ هزار معتاد دارد و سالانه بیش از ۵۰۰ تن موادمخدر مصرف می‌شود که البته آمارهای غیر رسمی رقمی بیش از این را نشان می‌دهد. همچنین طی ۵ سال گذشته روزانه ۷۰ نفر معتاد به جمعیت معتادان کشور اضافه شده و بر اساس تحقیقات انجام شده موادمخدر به تنهایی بین ۶۳ تا ۶۵ درصد از جرائم و دستگیری‌ها را به شکل مستقیم و غیر مستقیم به خود اختصاص داده است (قربان موحد، ۱۳۹۰: ۱۴). براساس گزارشهای به عمل آمده شده عدم وجود سیاست گذاری مشخص در حوزه حمایتی و آسیب‌های اجتماعی، نداشتن متولی مشخص در حوزه آسیب‌های اجتماعی، رویکرد صرف سیاسی، امنیتی، قضایی و انتظامی به مسائل در حوزه آسیب‌ها و جدی گرفته نشدن امور اجتماعی به ویژه آسیب‌ها، عدم ارزیابی مستمر طرح‌ها و برنامه‌های اجتماعی، توجه به آسیب دیدگان به جای توجه به آسیب‌ها، عدم ایجاد هماهنگی کامل بین سازمان‌های ارائه‌کننده خدمات در زمینه حمایتی و آسیب، فقدان برنامه‌ای جامع در زمینه آسیب‌های اجتماعی کشور، عدم توجه کافی به برنامه‌های اجتماع محور منطقه‌ای و محلی و غیره از جمله موارد و مشکلاتی است که در خصوص بحث آسیب‌ها در کشور با آن‌ها مواجه هستیم. به خاطر مدیریت صحیح و برنامه‌ریزی برای مبارزه و کنترل موادمخدر در کشور داشتن آمارهای درست و واقع بینانه شرط اصلی است اما متأسفانه این چالش در کشور طی سال‌های گذشته

وجود داشته و تاکنون نیز رفع نشده است و براساس اطلاعات به دست آمده از سال ۸۳ تا ۹۰ ارقام متفاوتی برای مصرف‌کنندگان منظم موادمخدر عنوان شده که هر کدام با دیگری تفاوت دارد و فقر اطلاعات در این حوزه یک معضل جدی و مقدم بر اعتیاد تبدیل شده است. میزان خطر و تهدید مواد افیونی برای زندگی بشر، کمتر از تروریسم و سلاح‌های شیمیایی و میکروبی در جهان نیست بلکه در مواردی به‌عنوان یک تهدید عمل‌کننده و فعال اما آرام و پنهان، حیات بشر را به نابودی کشانده و بیشتر از هر سلاح کشنده و غیرفعال، عمل نموده است. چیزی که امروز به‌عنوان موادمخدر مشهور است قرن‌ها به‌عنوان دارو استفاده می‌شده است و گاهی هم در تاریخ رد پای مصرف تریاک را به‌عنوان داروی خواب آور می‌بینیم. مهم‌ترین آسیب اجتماعی کشور معضل موادمخدر است که از حیث تعداد افراد معتاد و هم از حیث پیچیدگی و رهایی از آن یکی از مهم‌ترین آسیب‌های اجتماعی کشور محسوب می‌شود (آقا بابایی، ۱۳۸۶: ۱).

۳-۲- جرم‌انگاری در فقه اسلامی

فقه در رابطه با سیاست و جزا بیش از سایر احکام اسلامی در معرض انتقادات برون‌دینی ناشی از نگرش‌های فلسفی و اجتماعی مبتنی بر اصالت فرد می‌باشد که بدلیل ارتباط قطعی با حقوق و آزادی‌های فرد نیازمند تأمل عمیق فقهی جهت تبیین قواعد و اصول است که این قواعد و اصول با وجود اختلاف مبانی فلسفی و کلامی تضمین‌کننده حقوق و آزادی‌های فرد در قبال سلطه، اقتدار نظام و ضرورت‌های ناشی از زندگی اجتماعی است. در فقه نیز همانند حقوق بر مجازات مرتکب گناه و جرم تأکید شده است این تأکید را در طبق دو بند زیر بررسی می‌کنیم:

۳-۲-۱- حرمت دماء در فقه اسلامی

استخراج این قواعد^۱ مستلزم تأملات مبتنی بر فقه حکومتی در حوزه فقه سیاسات و جزا تأکید بر اهداف، مقاصد شریعت و مصالح مرتبط با نظام اسلامی است؛ از جمله این قواعد، قاعده «لایبطل دم امرء مسلم» است که به دلیل فقدان نگرش های ناشی از فقه حکومتی و غفلت از مقاصد شریعت از نظر دور مانده است و نیازمند توجه به زمینه های تاریخی و جامعه شناسی عصر صدور می باشد. (صدوق، ۱۴۰۴: ۱۰۱)

از خصوصیات این قاعده غیر امتنانی بودن آن است؛ هم چنانکه این قاعده مبین حق حیات فرد و وظیفه حکومت اسلامی در حمایت از آن می باشد. یکی از ضرورت های قانون گذاری، وضع و کشف قواعد کلی و عام، حاکمیت بخشیدن آن ها بر ساختار حقوقی و یا نظام حقوقی حاکم بر جامعه می باشد؛ قواعدی که ناشی از عقلانیت محض یا عرف مبتنی بر رویه قضایی است و به مثابه اصلی راهنما و الهام بخش از سوی قانون گزار بر جزئیات احکام و قوانین، حکومت می کند، به آن ها انسجام می بخشد و مانع از بروز تناقض و تضاد در میان احکام بخصوص در زمینه سیاسات و جزا می شود (طوسی، ۱۳۶۵: ۱۶۷).

توجه کردن به جمع آوری و تدوین، تصویب احکام بدون در نظر گرفتن نظم منطقی خاص میان آن ها و حاکمیت بخشیدن به قواعدی عقلانی و عام بر جزئیات قوانین، گاه موجب فراهم آمدن احکامی غیر مرتبط و ناکارآمد می باشد که از درون، ناسازگار و از برون، واکنش های دفاع اجتماعی را به بیراهه می نشاند و موجب تضارب و تنش دو سویه میان دولت و افراد تحت حاکمیت می شود؛ تنش هایی که نظام جزایی را در عمل، خنثی و در نهایت فرو می ریزد. فقه سیاسات و جزا بر خلاف نظر منتقدان که آن را از بستر عقلایی خارج می دانند به مثابه ساختاری متشکل از مبانی، اصول و قواعد عام عقلانی، منطقی و منطبق با حقوق، آزادیها و

^۱ - قاعده حرمت دماء در فقه اسلامی

کرامت انسانی فرد است. که در صورت کشف و دخالت دادن آن در فرایند تدوین قوانین، قانون‌گذار قادر به طرح و ارائه خطوط کلی سیاست جنایی کلانی خواهد شد که در این خط مشی و خطوط کلی، واکنش دفاع اجتماعی مبتنی بر اهداف، مقاصد شریعت، ملاحظات مربوط به شخصیت بزهکار، تحقق آرمانهای مربوط به تربیت انسان متعالی، و تأمین مصالح جامعه و نظام اسلامی لحاظ می‌گردد. در این میان قاعده «لایبطل دم امریء مسلم» همانطور که قبلاً ذکر شد یک قاعده فقهی، عقلانی و آمرانه است که وظایف حاکمیت اسلامی را در حمایت از حق حیات و امنیت جانی افراد تبیین می‌کند. این قاعده در تشریح ادله اثبات دعوی الهام بخش، راهنما و حامل عقلانیت ناشی از فلسفه فقه در سیاست و جزاست که اهمیت آن در حمایت از حق حیات بزه دیده و بزهکار، تشدید مبانی اصل برائت و حمایت از حقوق اجتماعی فرد و حق حیات او در اجتماعات مجاز و رسمی روشن می‌باشد. در صورتی که این حق مورد تعرض واقع شود و به دلایلی از قبیل مجهول بودن قاتل، غیر قابل انتساب بودن جرم به شخص خاص، قتل ناشی از خطای قاضی در قضاوت و... اعمال ضمانت اجرای مربوط به حمایت از حق حیات به فرد خاص ممکن نباشد، دیه را به مثابه ضمانت اجرا به حکومت اسلامی تحمیل می‌کنند. اهمیت این قاعده به قدری است که بر اطلاق یا عموم تمام قواعد و اصول دیگر حاکم است؛ قاعده مزبور، قاعده برتر و ناظر به علل وجودی حکومت، اصول و قواعد دیگر و تنظیم کننده روابط فرد با فرد یا رابطه حکومت با فرد است؛ اما گستره این احکام و قواعد تا جایی است که در تعارض با قاعده برتر نباشد. از این رو تأکید بر لزوم تأملات مبتنی بر فقه حکومتی، بخصوص در فقه سیاسات و جزا، توجه به مقاصد شریعت و مصالح مرتبط با تشریح احکام و ضرورت تحقق آن در اجرا، لازم می‌باشد؛ به عبارت دیگر توجه به فلسفه فقه، جهت تبیین عقلانیت فقه جزا و استخراج خطوط کلی سیاست جنایی عقلانی و سنجیده اجتناب ناپذیر است؛ سیاست جنایی که مستلزم تأمین حقوق و آزادیهای فرد و همچنین مبین نحوه دخالت

انحصاری دولت در واکنش علیه بزه باشد؛ واکنشی که در ضمن توجه به مصالح اجتماعی و نظم عمومی و اقدام در جهت خسارت زدایی از بزه دیده، شخصیت بزهکار و کرامت انسانی وی را از نظر دور ندارد. مبانی و مفاد قاعده «لا یبطل...» عمر تحقیقات مربوط به تدوین قواعد فقهی، بخصوص در میان فقیهان شیعی بسیار کوتاه می باشد و در زمینه قواعد سیاسات و جزا هنوز تحقیقات جدی صورت نگرفته است؛ بعلاوه این مشکل در مورد قاعده «لا یبطل» از آنجا ناشی می شود که فقیهان، آن را حتی در خور تأمل و تحقیق نمی دانند و محدوده و کاربرد آن را بسیار مختصر و فقط مربوط به جایی می دانند که قتل منتسب به شخص خاصی نیست و دیده باید از بیت المال پرداخته شود (حرعاملی، ۱۴۱۴: ۵۸).

از قاعده لایبطل به این نتیجه می رسیم که اگر کسی از استعمال موادمخدر جان باخت به دلیل حرمت خون او باید با اعدام قاچاقچیان موادمخدر از هدر رفتن خون او جلوگیری کنیم.

۳-۲-۲- اعدام در حقوق اسلامی

اسلام مانند دیگر شرایع الهی اعدام مجرمان را در مواردی خاص جایز و گاهی واجب شمرده است، ضمن این که اعدام انسانها را بدون این که مرتکب جرم و فساد در زمین شده باشند حرام و گناهی عظیم می داند. مجازات اعدام در حقوق موضوعه و حقوق اسلامی شدیدترین نوع مجازات است زیرا گرفتن جان مجرم یعنی مهمترین و باارزشترین حق فطری او می باشد. نظرات بسیاری پیرامون مجازات اعدام چنان متناقض هستند که برخی اجرای آن را حتی در مورد شدیدترین جرائم مانند نسل کشی و جنایات جنگی جایز نمی دانند و برخی دیگر با تأکید بر ضرورت و مشروعیت اعدام، اجرای آن را در راستای تحقق عدالت، حفظ نظم و امنیت و پیشگیری از جرائم لازم می دانند. هیچ یک از دغدغه های حقوق بشری تاکنون مانند مسئله ابقاء یا الغاء اعدام بحث برانگیز نبوده است. در بررسی جایگاه مجازات اعدام در جهان معاصر، روندی به سوی لغو این مجازات مشاهده می شود تا جایی که بسیاری از

کشورها (عمدتاً کشورهای غربی) با ادعای حمایت از حقوق بشر، مجازات اعدام را از قوانین خود حذف کرده‌اند. از سوی دیگر این مجازات در برخی کشورها به ویژه کشورهای اسلامی همچنان اجرا می‌شود و مهمترین و بازدارنده ترین مجازات تلقی می‌گردد که به اعتقاد این کشورها ناقض حقوق بشر هم نیست. آن چه در این مقاله بدان پرداخته شده، بررسی جایگاه مجازات اعدام در حقوق بشر اسلامی و غربی است (آقامیر سلیم، ۱۳۸۷: ۱۳) دین اسلام مجازات اعدام را در مورد برخی جرائم پذیرفته که مهمترین آن‌ها قتل است. مجازات اعدام هنگامی که برای جرم قتل عمد اعمال شود قصاص نفس نامیده می‌شود. قصاص نفس حکم الهی و جعل شارع است و اجرای آن حقی است که برای اولیای دم حاصل می‌شود (ایمانی، ۱۳۸۲: ۶۵).

دین اسلام برای حق حیات ارزش زیادی قایل است و آن را اساسی‌ترین حق میدانند زیرا تا زمانی که این حق حفظ و حمایت نشود، تأمین کردن سایر حقوق بی‌فایده است. لذا در نصوص اسلامی به حقوق حیات به‌عنوان طبیعی‌ترین و اولین حقوق اشاره شده است:

۱- و خود را نکشید زیرا خداوند به شما مهربان است و هرکس چنین کاری را از روی عداوت و ستم انجام دهد، به زودی او را در آتش می‌اندازیم و این کار برای خدا آسان است»^۱

۲- به آثار رحمت خداوندی بنگر که چگونه او زمین را پس از مرگ آن زنده می‌کند»^۲ این آیه حیات گیاهان و درختها و... را رحمت خداوندی خوانده است. لذا به طریق اولی حیات انسانها که عالی‌تر است، رحمت خداوند بوده و همه انسانها حق برخورداری از آن را دارند.

۱- یا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَأْكُلُوا أَمْوَالَكُم بَيْنَكُم بِالْبَاطِلِ إِلَّا أَنْ تَكُونَ تِجَارَةً عَنْ تَرَاضٍ مِنْكُمْ وَلَا تَقْتُلُوا أَنْفُسَكُمْ إِنَّ اللَّهَ كَانَ بِكُمْ رَحِيمًا (سوره نساء، آیه ۲۹)

وَمَنْ يَفْعَلْ ذَلِكَ فَنُفِثْهُ فِي نَارٍ وَكَانَ ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرًا (سوره نساء، آیه ۳۰).

۲- فَانظُرْ إِلَى آثَارِ رَحْمَتِ اللَّهِ كَيْفَ يُخِی الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا إِنَّ ذَلِكَ لَمُخِی الْمَوْتَى وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ (سوره روم، آیه

۳- هرکس فردی را بدون آن که دیگری را کشته باشد یا روی زمین فساد کرده باشد بکشد مانند این است که همه انسان ها را کشته و اگر نفسی را زنده کند مانند این است که همه انسان ها را زنده کرده است^۱. طبق این آیه هرگونه آسیب به حیات نفس محترمه حرام و مرتکب آن مستحق کیفر است. نفس محترمه، نفس همه انسان ها است مگر کسانی که به علت ارتکاب قتل یا فساد در زمین مستحق مجازات باشند. همین یک آیه ارزش حیات انسان و قبح قتل نفس را به خوبی نشان می‌دهد.

۴- روایات بسیاری نیز درباره حرمت قتل انسان، کمک به کشته‌شدن او و خودکشی وارد شده است. برخی از آن‌ها عبارتند از: امام صادق (ع) فرمود: «هرکس خود را عمدا بکشد آتش دوزخ برای او ابدی است» (حر عاملی، ۱۳۶۷: ۳۱) حضرت محمد (ص) فرمود: «هرکس حادثه‌ای را به وجود آورد یا به وجود آورنده حادثه را پناه دهد، لعنت خدا بر او است. پرسیدند: حادثه چیست؟ فرمود: قتل نفس» (همان: ۷)

۵- اگر دو دسته از مؤمنان با یکدیگر جنگ کردند، میان آن‌ها صلح برقرار کنید و اگر یک دسته بر دیگری تجاوز کرد با متجاوز جنگ کنید تا به فرمان خدا برگردد و اگر به فرمان خدا بازگشت میان آن‌ها را با عدل و داد آشتی دهید، براستی خداوند دادگران را دوست دارد^۲ حق حیات مطلق نیست و تا آن‌جا محترم است که حیات انسان دیگری را به خطر نیندازد. لذا دفاع از جان خویشتن زمانی که خطری آن را تهدید میکند در همه ادیان و مکاتب پذیرفته شده است. نظر اسلام این است که در جامعه انسانی، رذایل و مفسد اخلاقی از میان برود و فضایل و اصول اخلاقی حفظ شود تا انسانها در مسیر تکامل پیش رفته و به کمال خود دست یابند. قتل نفس از رذایلی است که اسلام می‌کوشد با تدابیر خاص و وضع کیفر آن را

۱- مِنْ أَجْلِ ذَلِكَ كَتَبْنَا عَلَى بَنِي إِسْرَائِيلَ أَنَّهُ مَنْ قَتَلَ نَفْسًا بِغَيْرِ نَفْسٍ أَوْ فَسَادٍ فِي الْأَرْضِ فَكَأَنَّمَا قَتَلَ النَّاسَ جَمِيعًا وَمَنْ أَحْيَاهَا فَكَأَنَّمَا أَحْيَا النَّاسَ جَمِيعًا وَلَقَدْ جَاءَتْهُمْ رُسُلُنَا بِالْبَيِّنَاتِ ثُمَّ إِنَّ كَثِيرًا مِنْهُمْ بَعُدَ ذَلِكَ فِي الْأَرْضِ لَمْسِرْفُونَ (سوره مائده، آیه ۳۲)

۲- يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَقَدَّمُوا بَيْنَ يَدَيْ اللَّهِ وَرَسُولِهِ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ (سوره حجرات، آیه ۹۰)

ریشه‌کن کند و ارتکاب قتل را ناشی از جرأت یافتن قاتل و بی‌توجهی او به حقوق انسانها می‌داند. لذا است که در آیه‌ای دیگر کشتن یک انسان برابر با کشتن نوع انسان معرفی شده است.^۱ یعنی جرأت یافتن برای قتل نفس آن قدرت خطرناک و مهم است که می‌تواند منتهی به جسارت کشتن همه انسانها در قاتل شود. حکم اسلام برای مجازات قاتل قصاص نفس است اما فقط در مورد کسی که به عمد انسان بی‌گناه دیگری را کشته باشد. قصاص نفس تهدیدی جدی برای کسی است که در اندیشه قتل می‌باشد تا بداند که ارتکاب قتل عمدی حیات خودش را نیز متزلزل می‌کند. لذا حیات بخش بودن قصاص که در آیه بدان اشاره شده، به معنای زنده شدن مقتول نیست بلکه به اثر بازدارندگی مجازات اشاره دارد که فکر کشتن انسانها را به تصور بی‌ارزش بودن حیات آنها منتفی می‌کند. از سوی دیگر لزوم تساوی میان جرم و مجازات مانع قتل‌های پی‌درپی می‌شود و سنت جاهلی را که یک قتل موجب چند قتل می‌شد و افراد قبیله مقتول حاضر بودند به خاطر کشته شدن یک نفر همه قبیله قاتل را بکشند، پایان می‌دهد و معنای قصاص جز تساوی جرم و مجازات نیست. لازم به ذکر است که قصاص نفس حکم اصلی خون به ناحق ریخته شده است و برای تعدیل آن حکم عفو نیز پیش‌بینی شده است. بنابراین اولیای مقتول حق دارند یکی از سه حکم را اجرا کنند: ۱- قصاص نفس، ۲- عفو کردن همراه با دریافت دیه، ۳- عفو کردن بدون گرفتن دیه (عوده، ۱۴۰۲).

۱- إِنَّمَا جَزَاءُ الَّذِينَ يُحَارِبُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَيَسْعَوْنَ فِي الْأَرْضِ فَسَادًا أَنْ يُقَتَّلُوا أَوْ يُصَلَّبُوا أَوْ تُقَطَّعَ أَيْدِيهِمْ وَأَرْجُلُهُمْ مِنْ خِلَافٍ أَوْ يُنْفَوْا مِنَ الْأَرْضِ ذَلِكَ لَهُمْ خِزْيٌ فِي الدُّنْيَا وَلَهُمْ فِي الْآخِرَةِ عَذَابٌ عَظِيمٌ (سوره مائده، آیه ۳۳)

فصل چهارم:
استان کهگیلویه و بویراحمد و
جرائم موادمخدر و روان گردان

۴-۱- کلیات

مردم استان کهگیلویه و بویر احمد نیز همانند سایر استان های کشورمان از گزند موادمخدر بی نصیب نمانده اند و همه ساله تماشاگر این هستیم که افراد زیادی قربانی موادمخدر می شوند. لذا برای حل این مسئله باید بررسی کرد که دلیل این افزایش چیست. آیا مجازات های تعیین شده برای قاچاقچیان موادمخدر ناچیز یا نا کارآمد است یا علل دیگری دارد. یکی از مجازات هایی که در این پژوهش مورد تأکید قرار گرفته است مجازات اعدام است که در ادامه به بحث در رابطه با تأثیر بازدارندگی این مجازات بر ارتکاب جرم توسط قاچاقچیان موادمخدر می پردازیم.

۴-۱-۱- وضعیت جغرافیایی استان

استان کهگیلویه و بویر احمد با ۲۶۴۱۶ کیلومتر مربع وسعت در جنوب غربی ایران ، بین ۳۰ درجه و ۹ دقیقه تا ۳۱ درجه و ۳۲ دقیقه عرض شمالی و ۴۹ درجه و ۵۷ دقیقه تا ۵۰ درجه و ۴۲ دقیقه طول شرقی واقع شده است (<http://irannama.iran.ir>).

این استان از شمال با استان چهارمحال و بختیاری ، از جنوب با استان های فارس و بوشهر ، از شرق با استانهای اصفهان و فارس و از غرب با استان خوزستان همسایه است . براساس تقسیمات کشوری سال ۱۳۹۰، استان کهگیلویه و بویر احمد با جمعیت بیش از ۶۳۳۰۰۰ نفر دارای ۷ شهرستان، ۱۷ بخش، ۱۶ شهر، ۴۱ دهستان و ۱۷۹۷ آبادی دارای سکنه است. شهرستان های استان عبارت اند از: بویر احمد، کهگیلویه، گچساران، دنا، بهمی، چرام و لنده. شهرهای تابعه شهرستان های استان نیز عبارت اند از: یاسوج، سی سخت، دهدشت، چرام، لنده، دوگنبدان، باشت، سرفاریاب، لیکک، قلعه رئیسی، دیشموک، سوق، مادوان، پاتاوه، مارگون و

لوداب (<https://fa.wikipedia.org/wiki>). استان کهگیلویه و بویراحمد از نظر جغرافیایی به دو ناحیه وسیع سردسیری (بویر احمد) و گرمسیری (کهگیلویه) تقسیم می‌شود. استان کهگیلویه و بویر احمد سرزمینی کوهستانی و نسبتاً مرتفعی است که کوه‌های زاگرس با رشته‌های موازی، سراسر شمال و شرق و کوه‌های سیاه و سفید، خومی خائیز و نیل جنوب شرقی آن را در بر گرفته‌اند. بلندترین نقطه استان قله دنا با ارتفاع ۴۴۰۹ متر و پست‌ترین ناحیه آن لیشتر به ارتفاع ۵۰۰ متر از سطح دریا می‌باشد. رودخانه‌های مارون، بشار، زهره، خرسان و نامکان از این استان عبور می‌کنند و ارتفاعات آن، سرچشمه تعدادی از رودخانه‌ها است (<http://www.hamshahrionline.ir/details/۲۱۳۲۱>). چهار پنجم مساحت منطقه از ارتفاعات و تپه ماهورها تشکیل شده است. در مناطق سردسیر، ارتفاعات بلندتر و تپه ماهورها بیشتر و در مناطق گرمسیر ارتفاعات کوتاه‌تر و تپه ماهورها نیز کمتر است. دشت‌ها نیز حدود یک پنجم از مساحت استان را تشکیل می‌دهند و معمولاً عمده اراضی کشاورزی در دشت‌ها واقع شده است.

۴-۱-۲- گرایش به اعتیاد در استان

سوء مصرف موادمخدر از جمله بارزترین آسیب‌های اجتماعی است که نتایج و اثرات مهمی در سطح جامعه دارد، بنابراین پیشگیری از آن می‌تواند از عوارض آن جلوگیری نماید. مشاور فرماندار کهگیلویه گفت: آنچه در این بین نگران کننده به نظر می‌رسد روی آوردن نوجوانان با سن بسیار کم است که مورد استفاده تبهکارانی قرار می‌گیرند که به خاطر منافع خود هر روز با داروی جدید و قرص‌های شادی‌آور و توهم‌زا آن‌ها را آلوده و دچار اختلال روانی و افسردگی می‌کنند. وی بیان کرد: اهم مسائل و مشکلات اجتماعی جامعه امروزی در رابطه با اعتیاد بوجود می‌آید که باعث تحمیل هزینه‌های هنگفت اقتصادی، افزایش جرائم مثل طلاق،

تکدی‌گری، خودکشی، افسردگی، ایجاد تنش و فشار روانی در خانواده‌ها، کاستی در تربیت فرزندان، سرقت و هم‌چنین بیماری‌های واگیردار از قبیل ایدز و هیپاتیت خواهد شد.

شکیبایی (مشاور فرماندار) عنوان کرد: با توجه به ناآگاه بودن نوجوانان و جوانان از این بلای خانمان سوز باید ابتدا از طریق رویکردهای مدرسه محور به نوجوانان آگاهی‌های لازم داده شود تا در برابر این مواد به نوعی واکنش و میزان مقاومتشان در برابر اعتیاد افزایش پیدا کند.

وی اضافه کرد: معضل اعتیاد جزء بحران‌های بزرگ جامعه بشری به شمار می‌رود که تاکنون با شیوه‌ها و انگیزه‌های مختلف مورد استفاده قرار گرفته است. مشاور فرماندار کهگیلویه در امور بانوان خواستار لزوم ارتقاء آگاهی مردم نوجوانان و جوانان نسبت به موادمخدر از نهادهای ذیربط در برگزاری انواع برنامه‌ها شد (<http://raaknews.com/Print-SitePage-19057.aspx>).

۴-۱-۳- گزارشی از پرونده های موادمخدر استان

۱- به گزارش خبرگزاری ایرنا - یاسوج فرمانده انتظامی استان کهگیلویه و بویر احمد ۱۳۹۳/۲/۴ میزان ۷۰ کیلوگرم موادمخدر درمسیر باشت - شیراز از یک دستگاه خودرو کشف و ضبط شد. سرهنگ غلام عباس غلام زاده ، پنجشنبه در گفت و گو با ایرنا افزود: این خودرو شامگاه چهارشنبه در محدوده پل بریم در شرق شهرستان باشت از سوی ماموران نیروی انتظامی استان متوقف شد. وی اظهار کرد: چهار سرنشین این خودرو دستگیر و به مراجع قضایی معرفی شدند (<http://k-b.ir/t>).

۲- سردار غلام عباس غلام زاده عصر پنجشنبه در گفت و گو با خبرنگار ایرنا گفت : ۶۰۰ کیلوگرم موادمخدر در ۲۴ ساعت گذشته کشف و ضبط شد ۱۳۹۴/۱۰/۷ او افزود : از این میزان موادمخدر ۵۸۰ کیلوگرم از نوع تریاک و ۲۰ کیلوگرم آن حشیش بوده است. وی تصریح کرد: این مواد افیونی در راه های ارتباطی لنده، بویراحمد و بهمئی کشف و ضبط شد. فرمانده

انتظامی کهگیلویه و بویراحمد اظهار کرد: در همین رابطه ۱۰ قاچاقچی دستگیر شده است. غلامزاده بیان کرد: متخلفان دستگیر شده پس از تشکیل پرونده به مقامات قضایی تحویل داده شدند.

وی با اشاره به اهمیت کشف موادمخدر در شناسایی مجرمین و کاهش معضلات اجتماعی ناشی از اعتیاد گفت: سامانه ۱۱۰ پل ارتباطی بین مردم و مسئولان برای ارایه گزارش های مردمی است. غلامزاده ابراز کرد: در سال جاری حدود دو هزار و ۲۵۰ کیلوگرم موادمخدر در کهگیلویه و بویراحمد کشف شده است. وی گفت: دستگیری یک هزار نفر قاچاقچی، انهدام ۳۷ باند موادمخدر و توقیف ۱۲۰ دستگاه خودرو در این استان از تلاش های پلیس این استان در زمینه مبارزه با موادمخدر است. (<http://www.irna.ir/fa/News/۸۲۳۵۵۶۲۱/>)

۴-۲-آمار توصیفی

در هر کار پژوهشی، محقق برای پاسخگویی به سؤالات و فرضیات مورد نظر خویش به جمع آوری داده ها می پردازد. برای اینکه داده ها از حالت نامنظم به صورت مجموعه ای نظام دار و متشکل در آیند، لازم است که آن ها را با استفاده از روش های متداول، طبقه بندی، تلخیص و تنظیم نموده و به صورت جداول و نمودارهای آماری نمایش داد، تا بتوان با استفاده از آن ها به پاسخ سؤال های مورد نظر دست یافت.

تحلیل اطلاعات بعنوان بخشی از فرایند روش تحقیق علمی یکی از پایه های اصلی هر مطالعه و پژوهش به شمار می رود که به وسیله آن کلیه فعالیت های تحقیقی تا رسیدن به یک نتیجه کنترل و هدایت می شوند. به عبارت دیگر در این بخش محقق برای پاسخگویی به مسئله یا سؤالات تدوین شده، از روش های مختلف تحلیل استفاده می کند که معمولاً با دو هدف اساسی صورت می گیرد، ۱: توصیف شواهد تجربی که از راه مشاهده و آزمایش و... در مورد

موضوع پژوهش گردآوری می‌شوند. ۲. تفسیر نتیجه توصیفی و استنباطی به‌منظور ارزیابی سوالات و آزمون فرضیه های پژوهش (هومن، ۱۳۸۹).

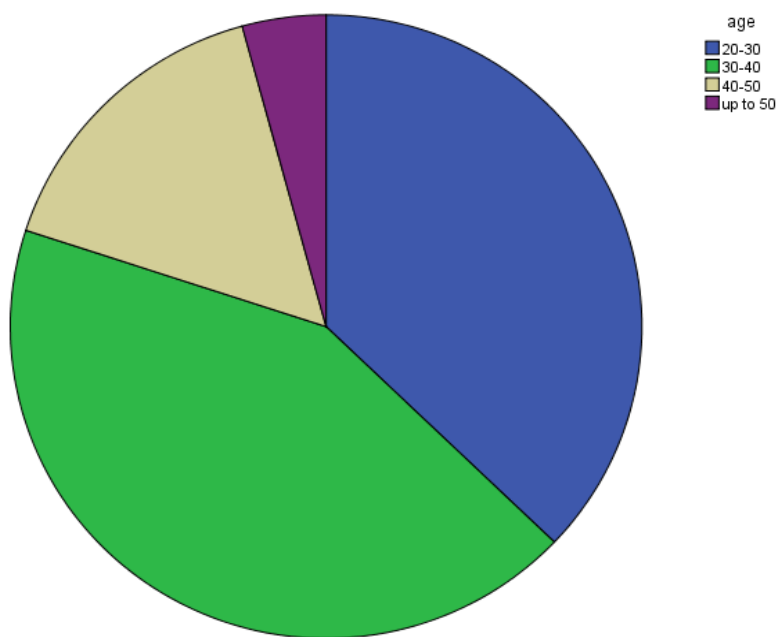
بنابراین، در این فصل به‌منظور پاسخگویی به سوالات مطرح شده از نرم افزار و Spss استفاده می‌گردد.

در این فصل ابتدا به ارائه آماره‌های توصیفی و جداول مربوط به ویژگی‌های نمونه پرداخته می‌شود. شناخت ویژگی‌های نمونه، از این جهت مفید است که به کمک آن مشخصات کلی جامعه موردبررسی و ویژگی‌های عمومی آن برای سایر محققان مشخص می‌شود و سپس در ادامه تحلیل با استفاده از آماره های استنباطی به بررسی روابط معناداری پرداخته می‌شود. داده‌های جمع آوری شده از ۷۰ نفر اخذ و تحلیل شده‌اند.

جدول ۱-۴: توزیع فراوانی بر حسب سن

مقولات متغیر	فراوانی	درصد فراوانی (%)	میانگین
۲۰ تا ۳۰ سال	۲۶	۳۷.۱	۳۳,۴
۳۰ تا ۴۰ سال	۳۰	۴۲.۹	
۴۰ تا ۵۰ سال	۱۱	۱۵.۷	
بالای ۵۰ سال	۳	۴.۳	
جمع	۷۰	۱۰۰,۰	

تفسیر جدول: از آمار و ارقام جدول فوق چنین استنباط می‌شود که سن ۳۷/۱٪ از پاسخگویان، بین ۲۰ تا ۳۰ سال، ۴۲/۹٪ بین ۳۰ تا ۴۰ سال، ۱۵/۷٪ بین ۴۰ تا ۵۰ سال و سن ۴/۳٪ هم بیش از ۵۰ سال می‌باشد. مقدار میانگین سنی هم معادل با ۳۳/۴ سال است.

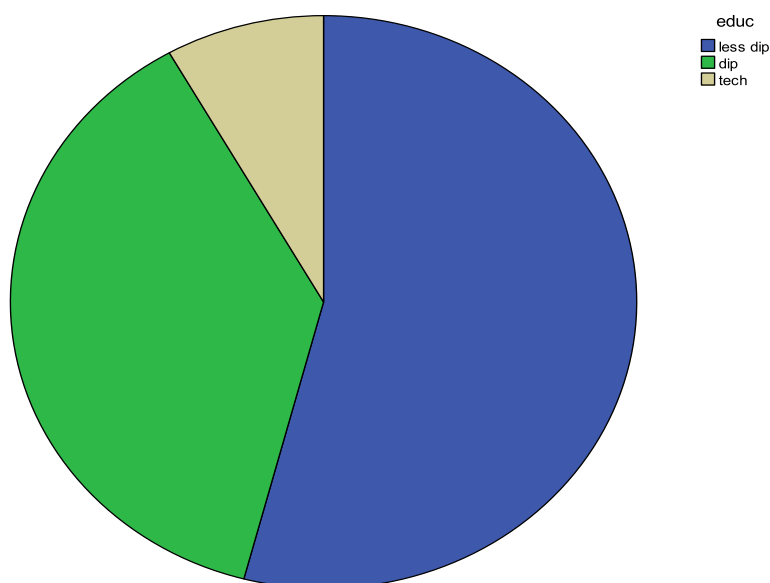

نمودار ۴-۱: توزیع فراوانی بر حسب سن

جدول ۴۰-۲: توزیع فراوانی بر حسب سطح تحصیلات

مد	درصد فراوانی	فراوانی	مقولات متغیر
۱	۴۷,۱	۳۳	کمتر از دیپلم
	۳۲,۹	۲۳	دیپلم
	۷,۱	۵	فوق دیپلم
	۱۲,۹	۹	بی پاسخ
	۱۰۰,۰	۷۰	جمع

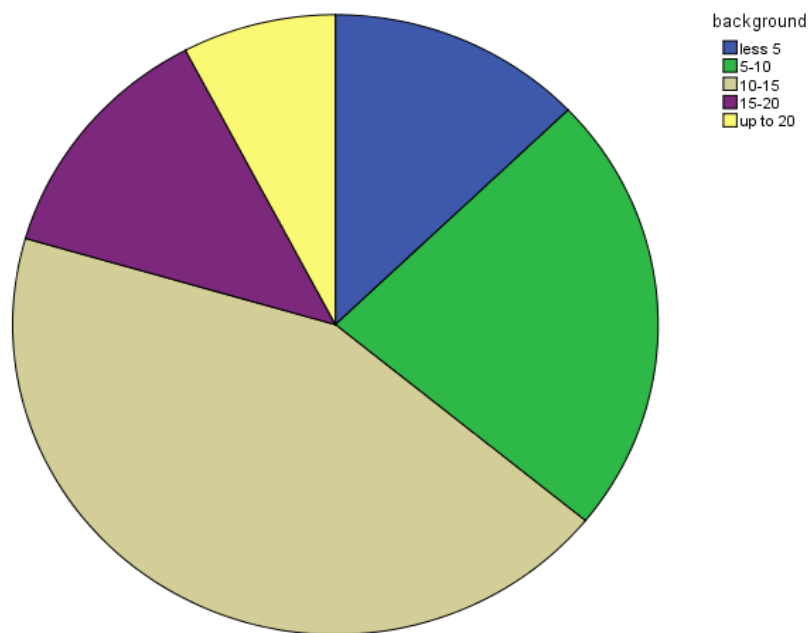
تفسیر جدول: از آمار و ارقام جدول فوق چنین نتیجه می شود که سطح تحصیلات ۴۷/۱٪ از افراد پاسخگو در حد کمتر از دیپلم، ۳۲/۹٪ دیپلم و ۷/۱٪ هم فوق دیپلم می باشد. همچنین ۱۲/۹٪ از افراد هم پاسخی اظهار ننموده اند. مقدار مد یا نما هم معادل با ۱ است که این رقم بیانگر بیشترین فراوانی برای کمتر از دیپلم است.

نمودار ۴-۲: توزیع فراوانی بر حسب سطح تحصیلات
جدول ۴۰-۳: توزیع فراوانی بر حسب مدت سوء پیشینه

مد	درصد فراوانی	فراوانی	مقولات متغیر
۳	۷,۱	۵	کمتر از ۵ سال
	۱۲,۹	۹	۵ تا ۱۰ سال
	۲۴,۳	۱۷	۱۰ تا ۱۵ سال
	۷,۱	۵	۱۵ تا ۲۰ سال
	۴,۳	۳	بیش از ۲۰ سال
	۴۴,۳	۳۱	بی پاسخ
	۱۰۰,۰	۷۰	جمع

تفسیر جدول: از آمار و ارقام جدول فوق چنین نتیجه می‌شود که مدت سوء پیشینه ۷/۱٪ از افراد نمونه کمتر از ۵ سال، ۱۲/۹٪ بین ۵ تا ۱۰ سال، ۲۴/۳٪ بین ۱۰ تا ۱۵ سال، ۷/۱٪ بین ۱۵ تا ۲۰ سال و ۴/۳٪ هم بیش از ۲۰ سال می‌باشد. همچنین ۴۴/۳٪ از افراد هم پاسخی اظهار ننموده‌اند. مقدار مد یا نما هم معادل با ۳ است که این رقم بیانگر بیشترین فراوانی برای ۱۰ تا ۱۵ سال است.

نمودار ۳-۴: توزیع فراوانی بر حسب مدت سوء پیشینه

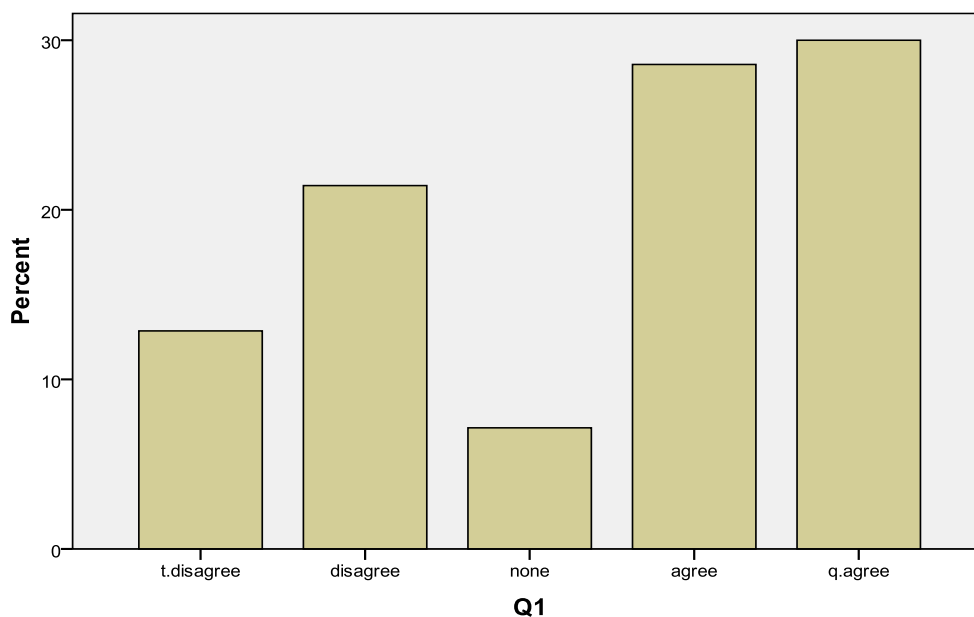
جدول ۴-۴۰: توزیع فراوانی بر حسب سؤال: مجازات اعدام در کم شدن حمل و مصرف موادمخدر و روان گردان ها تأثیر زیادی دارد.

درصد فراوانی	فراوانی	مقولات متغیر
۱۲,۹	۹	کاملاً مخالفم
۲۱,۴	۱۵	مخالفم
۷,۱	۵	بی نظر
۲۸,۶	۲۰	موافقم
۳۰,۰	۲۱	کاملاً موافقم
۱۰۰,۰	۷۰	جمع

تفسیر جدول: ارقام جدول فوق بیانگر آنست که ۱۲/۹٪ از افراد نمونه کاملاً مخالف، ۲۱/۴٪

مخالف، ۷/۱٪ بی نظر، ۲۸/۶٪ موافق و ۳۰٪ هم کاملاً موافق می باشند.

Q1

نمودار ۴۰-۴: توزیع فراوانی بر حسب سؤال: مجازات اعدام در کم شدن حمل و مصرف موادمخدر و روان گردان ها تأثیر زیادی دارد.

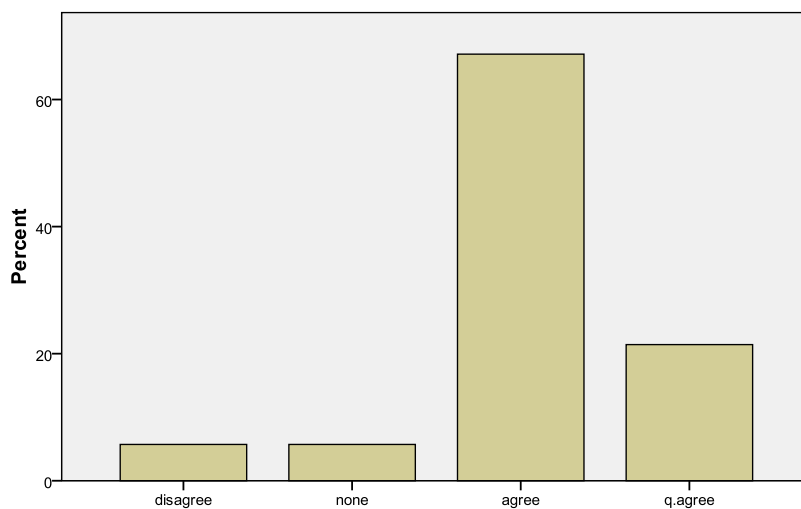
جدول ۴۰-۵: توزیع فراوانی بر حسب سؤال: زندانی کردن فرد مجرم موادمخدر تاثیرگذارتر از اعدام وی می باشد.

درصد فراوانی	فراوانی	مقولات متغیر
۰	۰	کاملاً مخالفم
۵,۷	۴	مخالفم
۵,۷	۴	بی نظر
۶۷,۱	۴۷	موافقم
۲۱,۴	۱۵	کاملاً موافقم
۱۰۰,۰	۷۰	جمع

تفسیر جدول: ارقام جدول فوق بیانگر آنست که ۵/۷٪ مخالف، ۵/۷٪ بی نظر، ۶۷/۱٪ موافق

و ۲۱/۴٪ هم کاملاً موافق می باشند.

Q2

Q2

نمودار ۵-۰: توزیع فراوانی بر حسب سؤال: زندانی کردن فرد مجرم موادمخدر تاثیر گذارتر از اعدام وی می باشد.

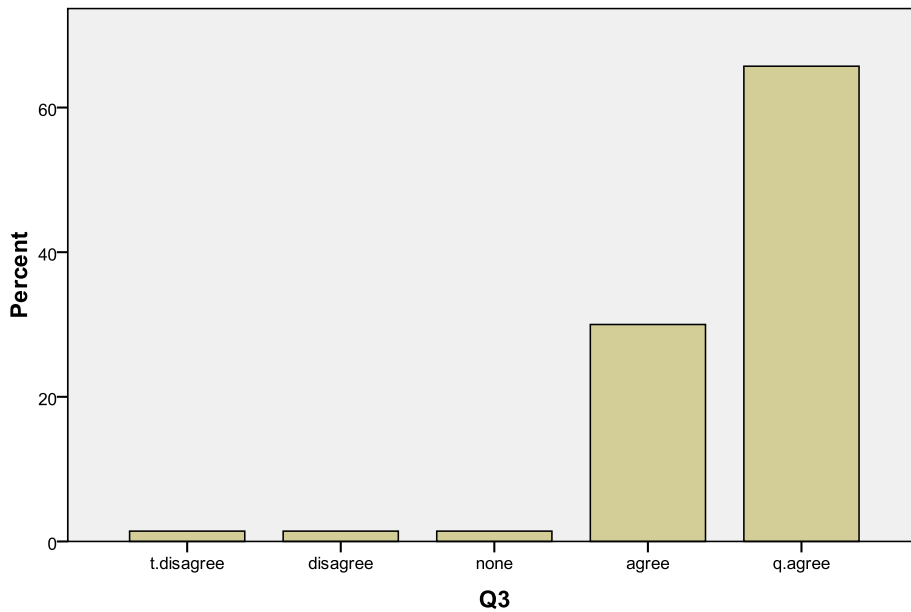
جدول ۶-۴: توزیع فراوانی بر حسب سؤال: شناسایی مناطق کشت و ساخت غیر قانونی موادمخدر نقشی مؤثر تر از اعدام مجرم دارد.

درصد فراوانی	فراوانی	مقولات متغیر
۱,۴	۱	کاملاً مخالفم
۱,۴	۱	مخالفم
۱,۴	۱	بی نظر
۳۰,۰	۲۱	موافقم
۶۵,۷	۴۶	کاملاً موافقم
۱۰۰,۰	۷۰	جمع

تفسیر جدول: ارقام جدول فوق بیانگر آنست که ۱/۴٪ از افراد نمونه کاملاً مخالف، ۱/۴٪

مخالف، ۱/۴٪ بی نظر، ۳۰٪ موافق و ۶۵/۷٪ هم کاملاً موافق می باشند.

Q3

نمودار ۴-۶: توزیع فراوانی بر حسب سؤال: شناسایی مناطق کشت و ساخت غیر قانونی موادمخدر
نقشی مؤثر تر از اعدام مجرم دارد.

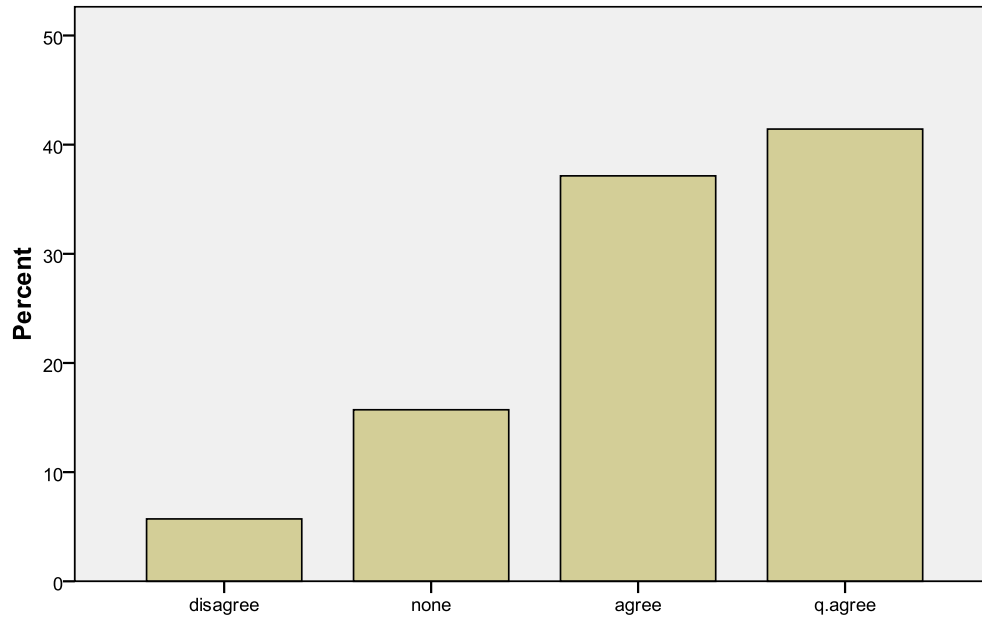
جدول ۴-۷: توزیع فراوانی بر حسب سؤال: ترس از اعدام در پیشگیری از جرم موادمخدر
تاثیر گذارتر است.

درصد فراوانی	فراوانی	مقولات متغیر
۰	۰	کاملاً مخالفم
۵,۷	۴	مخالفم
۱۵,۷	۱۱	بی نظر
۳۷,۱	۲۶	موافقم
۴۱,۴	۲۹	کاملاً موافقم
۱۰۰,۰	۷۰	جمع

تفسیر جدول: ارقام جدول فوق بیانگر آنست که ۵/۷٪ از افراد نمونه مخالف، ۱۵/۷٪ بی نظر،

۳۷/۱٪ موافق و ۴۱/۴٪ هم کاملاً موافق می باشند.

Q4

Q4

نمودار ۴-۷: توزیع فراوانی بر حسب سؤال: ترس از اعدام در پیشگیری از جرم موادمخدر تاثیرگذارتر است.

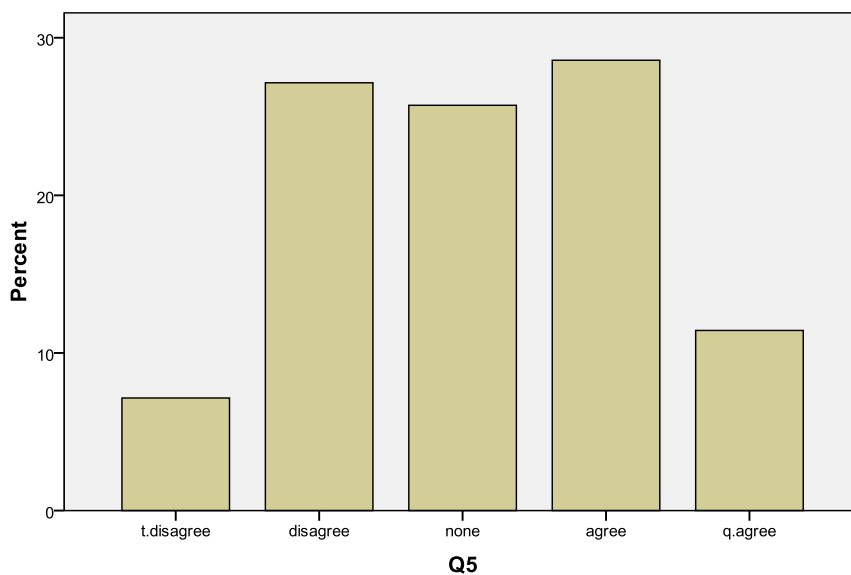
جدول ۴۰-۸: توزیع فراوانی بر حسب سؤال: با اعدام مجرم موادمخدر ترس از این مجازات از بین می‌رود.

درصد فراوانی	فراوانی	مقولات متغیر
۷,۱	۵	کاملاً مخالفم
۲۷,۰	۱۹	مخالفم
۲۵,۷	۱۸	بی نظر
۲۸,۶	۲۰	موافقم
۱۱,۴	۸	کاملاً موافقم
۱۰۰,۰	۷۰	جمع

تفسیر جدول: ارقام جدول فوق بیانگر آنست که ۷/۱٪ از افراد نمونه کاملاً مخالف، ۲۷/۱٪

مخالف، ۲۵/۷٪ بی نظر، ۲۸/۶٪ موافق و ۱۱/۴٪ هم کاملاً موافق می باشند.

Q5

نمودار ۴-۸: توزیع فراوانی بر حسب سؤال: با اعدام مجرم موادمخدر ترس از این مجازات از بین می‌رود.

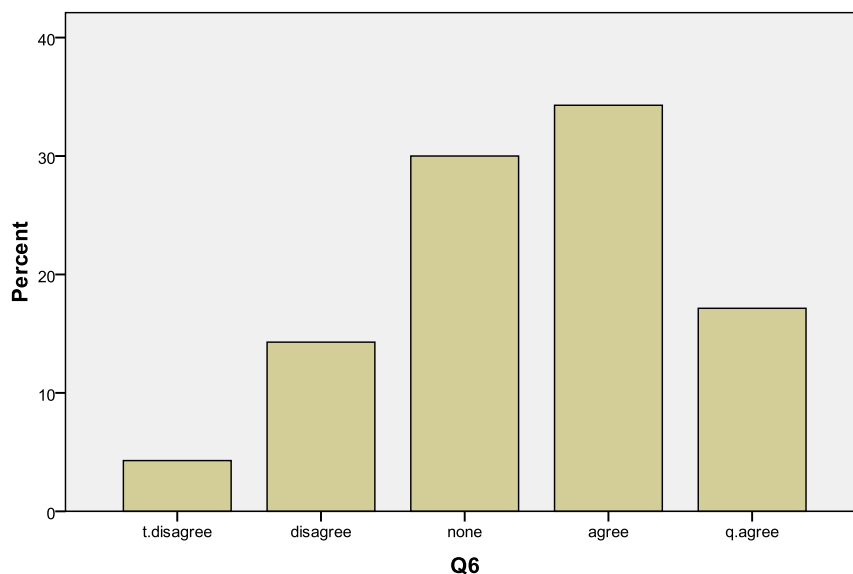
جدول ۴۰-۹: توزیع فراوانی بر حسب سؤال: مجازات اعدام مرتکبین جرم موادمخدر را به انجام جرائم سنگین وا میدارد.

درصد فراوانی	فراوانی	مقولات متغیر
۴,۳	۳	کاملاً مخالفم
۱۴,۳	۱۰	مخالفم
۳۰,۰	۲۱	بی نظر
۳۴,۳	۲۴	موافقم
۱۷,۱	۱۲	کاملاً موافقم
۱۰۰,۰	۷۰	جمع

تفسیر جدول: ارقام جدول فوق بیانگر آنست که ۴/۳٪ از افراد نمونه کاملاً مخالف، ۱۴/۳٪

مخالف، ۳۰٪ بی نظر، ۳۴/۳٪ موافق و ۱۷/۱٪ هم کاملاً موافق می باشند.

Q6

نمودار ۹-۴: توزیع فراوانی بر حسب سؤال: مجازات اعدام مرتکبین جرم موادمخدر را به انجام جرائم سنگین وا میدارد.

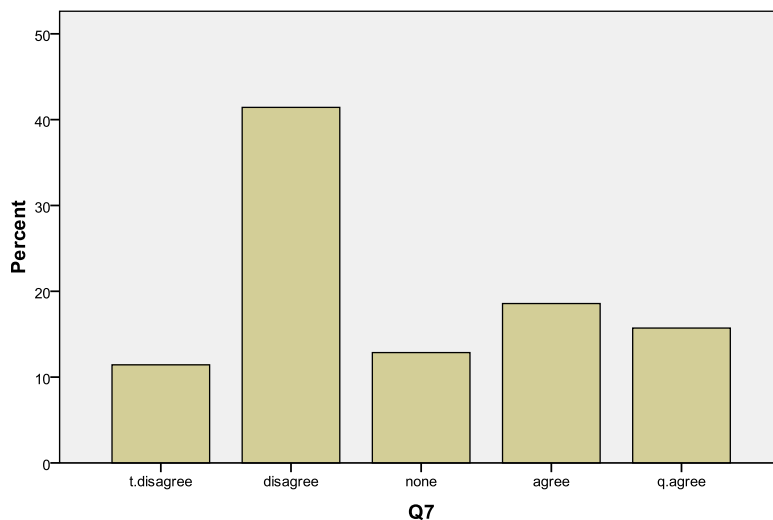
جدول ۱۰-۴: توزیع فراوانی بر حسب سؤال: اعدام فرد در جرائم موادمخدر هیچ تاثیری ندارد.

درصد فراوانی	فراوانی	مقولات متغیر
۱۱,۴	۸	کاملاً مخالفم
۴۱,۴	۲۹	مخالفم
۱۲,۹	۹	بی نظر
۱۸,۶	۱۳	موافقم
۱۵,۷	۱۱	کاملاً موافقم
۱۰۰,۰	۷۰	جمع

تفسیر جدول: ارقام جدول فوق بیانگر آنست که ۱۱/۴٪ از افراد نمونه کاملاً مخالف، ۴۱/۴٪

مخالف، ۱۲/۹٪ بی نظر، ۱۸/۶٪ موافق و ۱۵/۷٪ هم کاملاً موافق می باشند.

Q7

شکل ۴۰-۱۰: توزیع فراوانی بر حسب سؤال: اعدام فرد در جرائم موادمخدر هیچ تاثیری ندارد

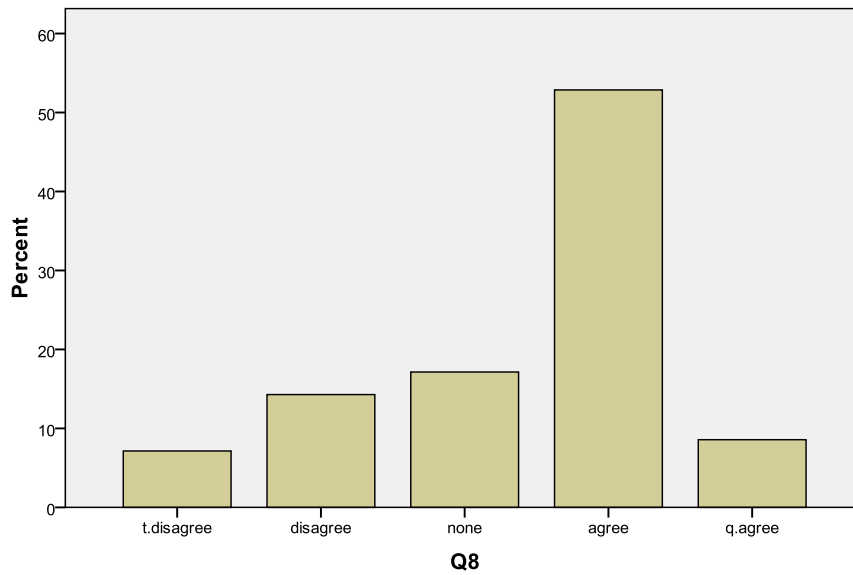
جدول ۴-۱۱: توزیع فراوانی بر حسب سؤال: اعدام مجرم موادمخدر نقش زیادی بر فرهنگ حاکم بر منطقه زندگی آنها دارد و جرم را کاهش می دهد.

درصد فراوانی	فراوانی	مقولات متغیر
۷,۱	۵	کاملاً مخالفم
۱۴۰,۳	۱۰	مخالفم
۱۷,۱	۱۲	بی نظر
۵۲,۹	۳۷	موافقم
۸,۶	۶	کاملاً موافقم
۱۰۰,۰	۷۰	جمع

تفسیر جدول: ارقام جدول فوق بیانگر آنست که ۷/۱٪ از افراد نمونه کاملاً مخالف، ۱۴/۳٪

مخالف، ۱۷/۱٪ بی نظر، ۵۲/۹٪ موافق و ۸/۶٪ هم کاملاً موافق می باشند.

Q8

نمودار ۱۱-۴۰: توزیع فراوانی بر حسب سؤال: اعدام مجرم موادمخدر نقش زیادی بر فرهنگ حاکم بر منطقه زندگی آنها دارد و جرم را کاهش می‌دهد.

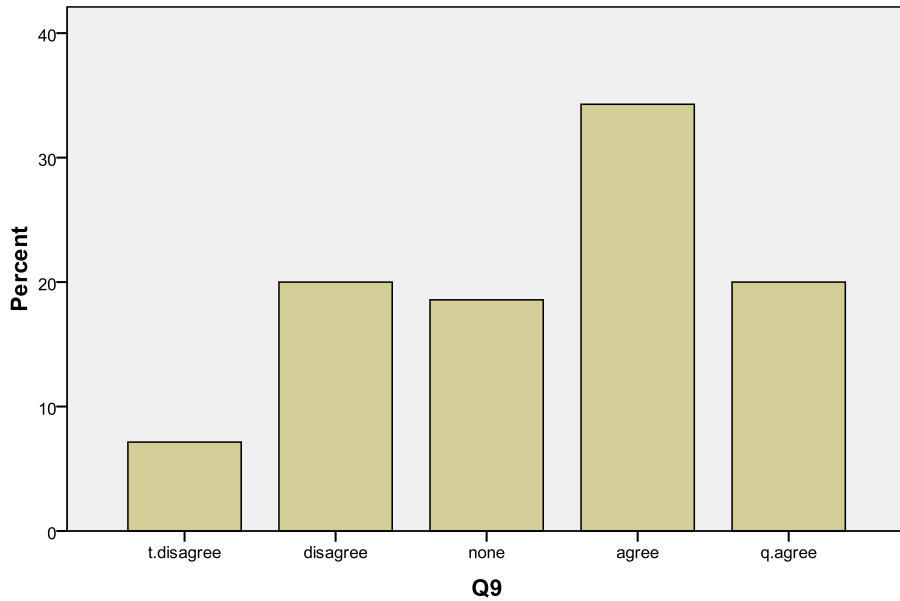
جدول ۱۲-۴: توزیع فراوانی بر حسب سؤال: وجود سابقه اعدام در خانواده فرزندان را از انجام جرم دور می‌کند.

درصد فراوانی	فراوانی	مقولات متغیر
۷,۱	۵	کاملاً مخالفم
۲۰,۰	۱۴	مخالفم
۱۸,۶	۱۳	بی نظر
۳۴,۳	۲۴	موافقم
۲۰,۰	۱۴	کاملاً موافقم
۱۰۰,۰	۷۰	جمع

تفسیر جدول: ارقام جدول فوق بیانگر آنست که ۷/۱٪ از افراد نمونه کاملاً مخالف، ۲۰٪

مخالف، ۱۸/۶٪ بی نظر، ۳۴/۳٪ موافق و ۲۰٪ هم کاملاً موافق می باشند.

Q9

نمودار ۴-۱۰: توزیع فراوانی بر حسب سؤال: وجود سابقه اعدام در خانواده فرزندان را از انجام جرم دور می کند.

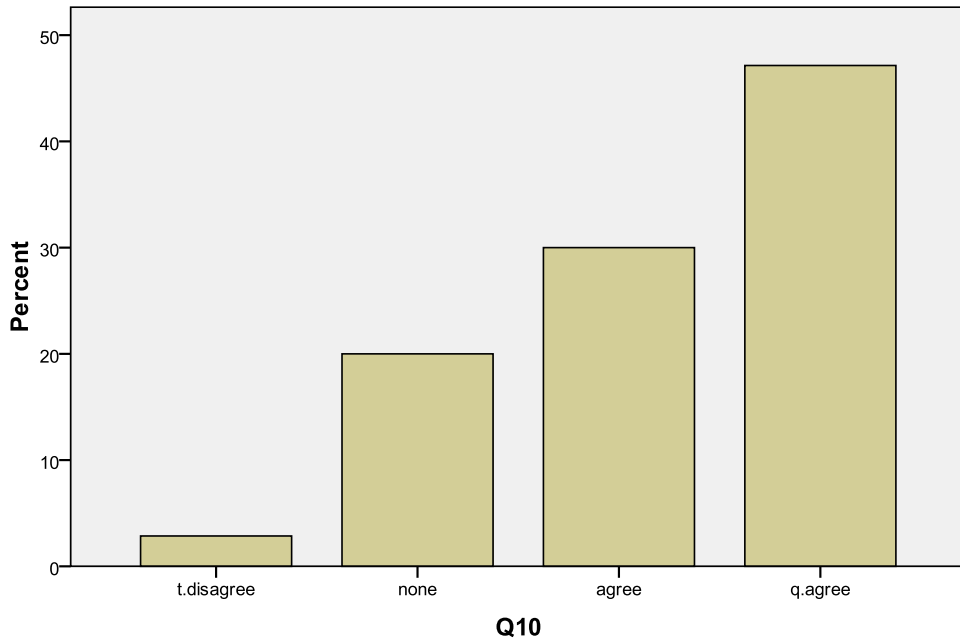
جدول ۴-۱۳: توزیع فراوانی بر حسب سؤال: اعدام اتباع بیگانه در قاچاق، ترانزیت و توزیع موادمخدر نقش زیادی دارند.

درصد فراوانی	فراوانی	مقولات متغیر
۲,۹	۲	کاملاً مخالفم
۰	۰	مخالفم
۲۰,۰	۱۴	بی نظر
۳۰,۰	۲۱	موافقم
۴۷,۱	۳۳	کاملاً موافقم
۱۰۰,۰	۷۰	جمع

تفسیر جدول: ارقام جدول فوق بیانگر آنست که ۲/۹٪ از افراد نمونه کاملاً مخالف، ۲۰٪ بی

نظر، ۳۰٪ موافق و ۴۷/۱٪ هم کاملاً موافق می باشند.

Q10

نمودار ۴-۱۳: توزیع فراوانی بر حسب سؤال: اعدام اتباع بیگانه در قاچاق، ترانزیت و توزیع مواد مخدر نقش زیادی دارند.

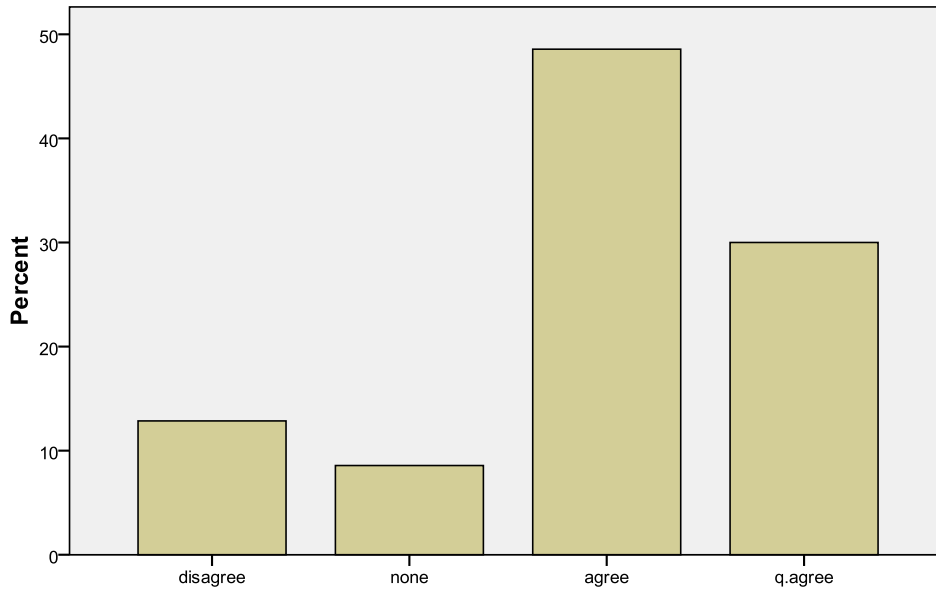
جدول ۴۰-۱۴: توزیع فراوانی بر حسب سؤال: اعدام مجرم مواد مخدر حس انتقامجویی را در خانواده او نسبت به جامعه بیشتر میکند.

درصد فراوانی	فراوانی	مقولات متغیر
۰	۰	کاملاً مخالفم
۱۲,۹	۹	مخالفم
۸,۶	۶	بی نظر
۴۸,۹	۳۴	موافقم
۳۰,۰	۲۱	کاملاً موافقم
۱۰۰,۰	۷۰	جمع

تفسیر جدول: ارقام جدول فوق بیانگر آنست که ۱۲/۹٪ از افراد نمونه کاملاً مخالف، ۸/۶٪

بی نظر، ۴۸/۶٪ موافق و ۳۰٪ هم کاملاً موافق می باشند.

Q11

Q11

نمودار ۴-۱۴: توزیع فراوانی بر حسب سؤال: اعدام مجرم موادمخدر حس انتقامجویی را در خانواده او نسبت به جامعه بیشتر میکند.

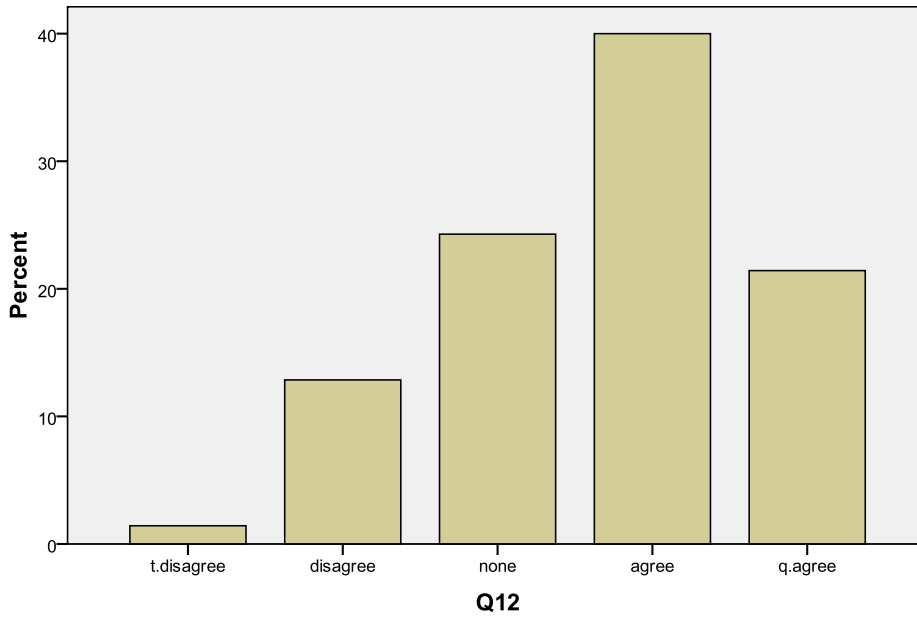
جدول ۴۰-۱۵: توزیع فراوانی بر حسب سؤال: اعدام در ملاء عام نقش بیشتری در پیشگیری از جرم دارد.

درصد فراوانی	فراوانی	مقولات متغیر
۱,۴	۱	کاملاً مخالفم
۱۲,۹	۹	مخالفم
۲۴,۳	۱۷	بی نظر
۴۰,۰	۲۸	موافقم
۲۱,۴	۱۵	کاملاً موافقم
۱۰۰,۰	۷۰	جمع

تفسیر جدول: ارقام جدول فوق بیانگر آنست که ۱/۴٪ از افراد نمونه کاملاً مخالف، ۱۲/۹٪

مخالف، ۲۴/۳٪ بی نظر، ۴۰٪ موافق و ۲۱/۴٪ هم کاملاً موافق می باشند.

Q12

نمودار ۴-۱۱: توزیع فراوانی بر حسب سؤال: اعدام در ملاء عام نقش بیشتری در پیشگیری از جرم دارد.

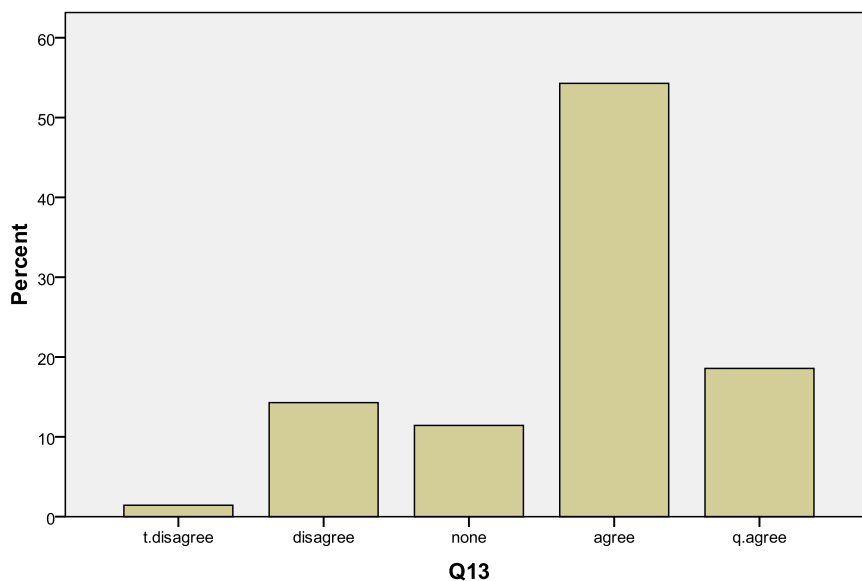
جدول ۴۰-۱۶: توزیع فراوانی بر حسب سؤال: انتشار مجازات اعدام مجرم موادمخدر در تلویزیون و رسانه ها در کمتر شدن جرم موادمخدر مؤثر است.

درصد فراوانی	فراوانی	مقولات متغیر
۱,۴	۱	کاملاً مخالفم
۱۴,۳	۱۰	مخالفم
۱۱,۴	۸	بی نظر
۵۴,۳	۳۸	موافقم
۱۸,۶	۱۳	کاملاً موافقم
۱۰۰,۰	۷۰	جمع

تفسیر جدول: ارقام جدول فوق بیانگر آنست که ۱/۴٪ از افراد نمونه کاملاً مخالف، ۱۴/۳٪

مخالف، ۱۱/۴٪ بی نظر، ۵۴/۳٪ موافق و ۱۸/۶٪ هم کاملاً موافق می باشند.

Q13

نمودار ۴-۱۶: توزیع فراوانی بر حسب سؤال: انتشار مجازات اعدام مجرم موادمخدر در تلویزیون و رسانه ها در کمتر شدن جرم موادمخدر مؤثر است.

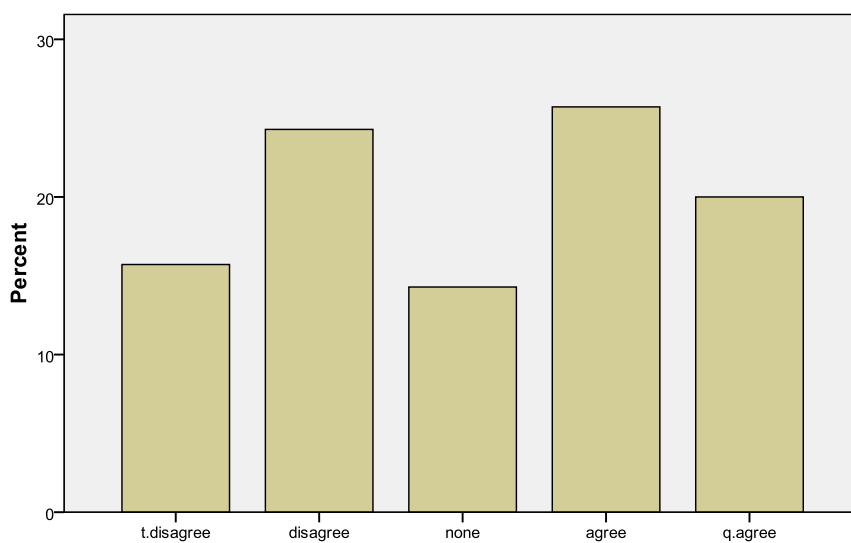
جدول ۴-۱۷: توزیع فراوانی بر حسب سؤال: به خاطر ورود موادمخدر به زندان ، اعدام مجازات بهتری از حبس است.

درصد فراوانی	فراوانی	مقولات متغیر
۱۵,۷	۱۱	کاملاً مخالفم
۲۴,۳	۱۷	مخالفم
۱۴,۳	۱۰	بی نظر
۲۵,۷	۱۸	موافقم
۲۰,۰	۱۴	کاملاً موافقم
۱۰۰,۰	۷۰	جمع

تفسیر جدول: ارقام جدول فوق بیانگر آنست که ۱۵/۷٪ از افراد نمونه کاملاً مخالف، ۲۴/۳٪

مخالف، ۱۴/۳٪ بی نظر، ۲۵/۷٪ موافق و ۲۰٪ هم کاملاً موافق می باشند.

Q14

Q14

نمودار ۴-۱۷: توزیع فراوانی بر حسب سؤال: به خاطر ورود موادمخدر به زندان ، اعدام مجازات بهتری از حبس است.

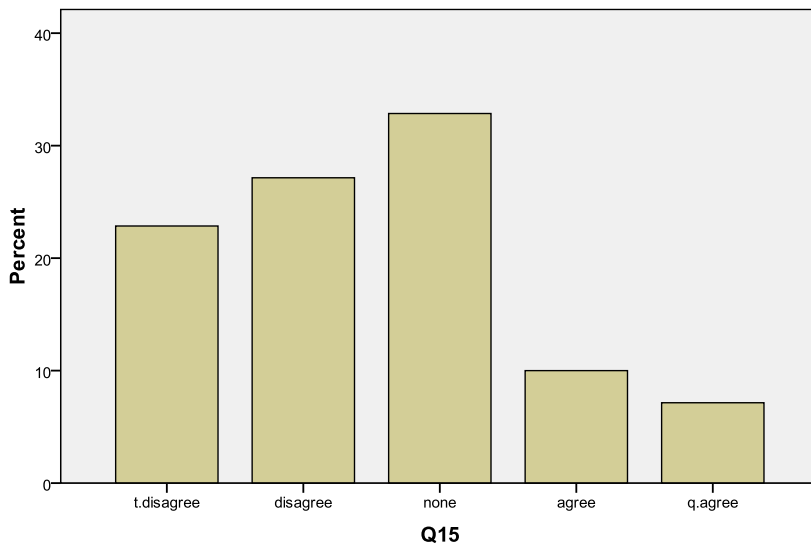
جدول ۴-۱۸: توزیع فراوانی بر حسب سؤال: اعدام مجرمین موادمخدر بهترین مجازات برای آن‌ها است.

مقولات متغیر	فراوانی	درصد فراوانی
کاملاً مخالفم	۱۶	۲۲,۹
مخالفم	۱۹	۲۷,۱
بی نظر	۲۳	۳۲,۹
موافقم	۷	۱۰,۰
کاملاً موافقم	۵	۷,۱
جمع	۷۰	۱۰۰,۰

تفسیر جدول: ارقام جدول فوق بیانگر آنست که ۲۲/۹٪ از افراد نمونه کاملاً مخالف، ۲۷/۱٪

مخالف، ۳۲/۹٪ بی نظر، ۱۰٪ موافق و ۷/۱٪ هم کاملاً موافق می باشند.

Q15

نمودار ۴۰-۱۸: توزیع فراوانی بر حسب سؤال: اعدام مجرمین موادمخدر بهترین مجازات برای آن‌ها است

۴-۳-آمار استنباطی آزمون فرضیه‌ها

۱- فرضیه اول: «مجازات اعدام در بازدارندگی ارتکاب جرائم موادمخدر و روان‌گردان‌ها تأثیر چشم‌گیری دارد».

H₀: مجازات اعدام در بازدارندگی ارتکاب جرائم موادمخدر و روان‌گردان‌ها تأثیر چشم‌گیری ندارد.

H₁: مجازات اعدام در بازدارندگی ارتکاب جرائم موادمخدر و روان‌گردان‌ها تأثیر چشم‌گیری دارد.

برای آزمون فرضیه از آزمون کای اسکوار تک بُعدی استفاده می‌شود. بدیهی است که اگر فراوانی‌های مشاهده شده در مقوله تأثیرگذاری زیاد (موافق و کاملاً موافق) بیشتر از مقوله تأثیرگذاری کم (مخالف و کاملاً مخالف) باشند (یعنی فراوانی‌ها همسو با فرض محقق باشند) و همچنین سطح معنی‌داری کوچکتر از ۰,۰۵ باشد آنگاه فرضیه تایید می‌شود.

فرمول آماره X^2 به شرح زیر است:

$$X^2 = \sum \frac{(Fo - Fe)^2}{Fe} \quad \text{معادله ۱-۴}$$

Fo: معادل فراوانی های مشاهده شده برای هر مقوله است.

Fe: معادل فراوانی های مورد انتظار برای هر مقوله می باشد.

جدول ۴-۱۹: فراوانی های مشاهده شده و مقدار آزمون X^2

sig	آماره X^2	مقولات متغیر		
		فراوانی مشاهده شده		
۰,۰۰۰	۶۶۸۰۰	۲	مخالف	تأثیر اعدام در بازدارندگی ارتکاب
		۲۵	بی نظر	
		۴۲	موافق	
		۱	کاملاً موافق	

تفسیر جدول: فراوانی های مشاهده همسو با فرض محقق (یعنی تأثیرگذاری زیاد) و همچنین سطح معنی داری ($\text{Sig} < ۰,۰۰۵$) نشان می دهد که مجازات اعدام در بازدارندگی ارتکاب جرائم موادمخدر و روان گردان ها تأثیر چشم گیری دارد. بنابراین فرض صفر رد می شود و فرض محقق، تایید می شود.

۲- فرضیه دوم: «نهاد های دولتی نظیر نیروی انتظامی، صدا و سیما، آموزش و پرورش و نهادهای فرابخشی با محوریت ستاد مبارزه با موادمخدر بیشترین فعالیت را در پیشگیری از جرائم موادمخدر و روان گردان در ایران دارند».

H۰: نهاد های دولتی نظیر نیروی انتظامی، صدا و سیما، آموزش و پرورش و نهادهای فرابخشی با محوریت ستاد مبارزه با موادمخدر بیشترین فعالیت را در پیشگیری از جرائم موادمخدر و روان گردان در ایران ندارد.

H۱: نهاد های دولتی نظیر نیروی انتظامی، صدا و سیما، آموزش و پرورش و نهادهای فرابخشی با محوریت ستاد مبارزه با موادمخدر بیشترین فعالیت را در پیشگیری از جرائم موادمخدر و روان گردان در ایران دارد.

برای آزمون فرضیه از آزمون کای اسکوار تک بُعدی استفاده می‌شود. بدیهی است که اگر فراوانی‌های مشاهده شده در مقوله تأثیرگذاری زیاد (موافق و کاملاً موافق) بیشتر از مقوله تأثیرگذاری کم (مخالف و کاملاً مخالف) باشند (یعنی فراوانی‌ها همسو با فرض محقق باشند) و همچنین سطح معنی داری کوچکتر از ۰,۰۵ باشد آنگاه فرضیه تایید می‌شود.

جدول ۲۰-۲: فراوانی‌های مشاهده شده و مقدار آزمون X^2

sig	آماره X^2	فراوانی مشاهده شده	مقولات متغیر	
			مخالف	تأثیر نهادها در پیشگیری از جرائم موادمخدر
۰,۰۰۰	۶۶,۸۰۰	۲	مخالف	تأثیر نهادها در پیشگیری از جرائم موادمخدر
		۲۲	موافق	
		۴۶	کاملاً موافق	

تفسیر جدول: فراوانی‌های مشاهده همسو با فرض محقق (یعنی تأثیرگذاری زیاد) و همچنین سطح معنی داری ($Sig < ۰,۰۵$) نشان می‌دهد که نهادهای دولتی و فرابخشی بیشترین فعالیت را در پیشگیری از جرائم موادمخدر و روان گردان در ایران دارد. بنابراین فرض صفر رد می‌شود و فرض محقق، تایید می‌شود.

۳- فرضیه سوم: «برنامه‌ریزی در زمینه جلوگیری از تولید، ورود، ترانزیت موادمخدر از مرزهای شرقی کشور، توجه جدی به مقابله با کاهش تقاضا و عرضه موادمخدر، از مهمترین راه های مقابله با پیشگیری موادمخدر در ایران می باشد».

H₀: برنامه‌ریزی در زمینه جلوگیری از تولید، ورود، ترانزیت موادمخدر از مرزهای شرقی کشور، توجه جدی به مقابله با کاهش تقاضا و عرضه موادمخدر، از مهمترین راه های مقابله با پیشگیری موادمخدر در ایران نمی باشد.

H₁: برنامه‌ریزی در زمینه جلوگیری از تولید، ورود، ترانزیت موادمخدر از مرزهای شرقی کشور، توجه جدی به مقابله با کاهش تقاضا و عرضه موادمخدر، از مهمترین راه های مقابله با پیشگیری موادمخدر در ایران می باشد.

برای آزمون فرضیه از آزمون کای اسکوار تک بُعدی استفاده می‌شود. بدیهی است که اگر فراوانی‌های مشاهده شده در مقوله تأثیرگذاری زیاد (موافق و کاملاً موافق) بیشتر از مقوله تأثیرگذاری کم (مخالف و کاملاً مخالف) باشند (یعنی فراوانی‌ها همسو با فرض محقق باشند) و همچنین سطح معنی داری کوچکتر از ۰,۰۵ باشد آنگاه فرضیه تایید می‌شود.

جدول ۴-۲۱: فراوانی‌های مشاهده شده و مقدار آزمون χ^2

sig	آماره χ^2	مقولات متغیر		
		فراوانی مشاهده شده	مخالف	تأثیر برنامه ریزی در مقابله با موادمخدر
۰,۰۰۰	۴۴,۷۲۰	۵	مخالف	تأثیر برنامه ریزی در مقابله با موادمخدر
		۵۲	موافق	
		۱۳	کاملاً موافق	

تفسیر جدول: فراوانی‌های مشاهده همسو با فرض محقق (یعنی تأثیرگذاری زیاد) و همچنین سطح معنی داری ($\text{Sig} < 0,05$) نشان می‌دهد که نهادهای دولتی و فرابخشی بیشترین فعالیت را در پیشگیری از جرائم موادمخدر و روان‌گردان در ایران دارد. بنابراین فرض صفر رد می‌شود و فرض محقق، تایید می‌شود.

۴- فرضیه چهارم: «سرعت انتشار و دامنه آسیب‌رسانی پدیده شوم موادمخدر بحدی بود که پیش‌بینی می‌شد در صورت عدم مهار این معضل در کشور، خیلی سریع‌تر از آنچه تصور می‌شد، جامعه ایران را با یک بحران اجتماعی و تهدید جدی در حوزه امنیت اعم از انسانی و ملی روبه‌برو کند».

H₀: سرعت انتشار و دامنه آسیب‌رسانی پدیده شوم موادمخدر بحدی بود که پیش‌بینی می‌شد در صورت عدم مهار این معضل در کشور، خیلی سریع‌تر از آنچه تصور می‌شد، جامعه ایران را با یک بحران اجتماعی و تهدید جدی در حوزه امنیت اعم از انسانی و ملی روبه‌برو نمی‌کند.

H₁: سرعت انتشار و دامنه آسیب‌رسانی پدیده شوم موادمخدر بحدی بود که پیش‌بینی می‌شد در صورت عدم مهار این معضل در کشور، خیلی سریع‌تر از آنچه تصور می‌شد، جامعه ایران را با یک بحران اجتماعی و تهدید جدی در حوزه امنیت اعم از انسانی و ملی روبه‌برو کند.

برای آزمون فرضیه از آزمون کای اسکوار تک‌بُعدی استفاده می‌شود. بدیهی است که اگر فراوانی‌های مشاهده شده در مقوله تأثیرگذاری زیاد (موافق و کاملاً موافق) بیشتر از مقوله تأثیرگذاری کم (مخالف و کاملاً مخالف) باشند (یعنی فراوانی‌ها همسو با فرض محقق باشند) و همچنین سطح معنی داری کوچکتر از 0,05 باشد آنگاه فرضیه تایید می‌شود.

جدول ۴-۲۲: فراوانی‌های مشاهده شده و مقدار آزمون χ^2

sig	آماره χ^2	فراوانی مشاهده شده	مقولات متغیر	
۰,۰۰۰	۴۵,۶۸۰	۶	مخالف	تأثیر برنامه ریزی در مقابله با موادمخدر
		۴۴	موافق	
		۲۰	کاملاً موافق	

تفسیر جدول: فراوانی‌های مشاهده همسو با فرض محقق (یعنی تأثیرگذاری زیاد) و همچنین سطح معنی داری ($\text{Sig} < ۰,۰۰۵$) نشان می‌دهد که سرعت انتشار و دامنه آسیب رسانی پدیده شوم موادمخدر بحدی بود که پیش بینی می‌شد در صورت عدم مهار این معضل در کشور، خیلی سریع تر از آنچه تصور می‌شد، جامعه ایران را با یک بحران اجتماعی و تهدید جدی در حوزه امنیت اعم از انسانی و ملی روبه برو کند. بنابراین فرض صفر رد می‌شود و فرض محقق، تأیید می‌شود.

۴-۴- بررسی و تحلیل فرضیات پژوهش

در رابطه با فرضیه‌های مطرح شده در پژوهش حاضر می‌توان چنین نتیجه‌گیری کرد:

۱- فرضیه اول: «مجازات اعدام در بازدارندگی ارتکاب جرائم موادمخدر و روان‌گردان‌ها تأثیر چشم‌گیری دارد». در رابطه با فرضیه‌ی اول پژوهش یافته‌ها نشان می‌دهد که در رابطه با تأثیر اعدام در بازدارندگی ارتکاب به جرائم موادمخدر می‌توان گفت که ۲ نفر از افراد مورد پژوهش مخالف، ۲۵ نفر نظری مطرح نکردند، ۴۲ نفر موافق با این نظر و یک نفر کاملاً موافق با این نظر بود که مجازات اعدام در بازدارندگی ارتکاب جرائم موادمخدر و روان‌گردان‌ها تأثیر چشم‌گیری دارد. همچنین بر اساس سطح معنی داری به دست آمده با میزان (۰/۵)، فرض صفر

رد خواهد شد و معنی داری مجازات اعدام در بازدارندگی ارتکاب جرائم موادمخدر و روان گردان ها اثبات می شود.

۲- در رابطه با فرض دوم پژوهش مبنی بر اینکه نهادهای دولتی نظیر نیروی انتظامی، صدا و سیما، آموزش و پرورش و نهادهای فرابخشی با محوریت ستاد مبارزه با موادمخدر بیشترین فعالیت را در پیشگیری از جرائم موادمخدر و روان گردان در ایران دارند. در این رابطه فراوانی افرادی که معتقد بودند نهادهای دولتی در پیشگیری از جرائم موادمخدر نقش دارند بدین صورت بود که ۲ نفر از افراد مخالف با این نظر، ۲۲ نفر از افراد موافق و ۴۶ نفر از افراد با این دیدگاه کاملاً موافق بودند، علاوه بر این، سطح معنی داری با میزان (۰/۵) بیانگر آن می باشد نهادهای دولتی نظیر نیروی انتظامی، صدا و سیما، آموزش و پرورش و نهادهای فرابخشی با محوریت ستاد مبارزه با موادمخدر بیشترین فعالیت را در پیشگیری از جرائم موادمخدر و روان گردان در ایران دارند که در این صورت فرض صفر در رابطه با این پژوهش رد خواهد شد و فرضیه ی محقق اثبات می گرد.

۳- در رابطه با فرضیه ی سوم این پژوهش مبنی بر اینکه: برنامه ریزی در زمینه جلوگیری از تولید، ورود، ترانزیت موادمخدر از مرزهای شرقی کشور، توجه جدی به مقابله با کاهش تقاضا و عرضه موادمخدر، از مهمترین راه های مقابله با پیشگیری موادمخدر در ایران می باشد. می توان گفت که فراوانی افراد مخالف با این نظر ۵ نفر می باشد، فراوانی افراد موافق با این نظر ۵۲ نفر و فراوانی افرادی که با این نظر کاملاً موافق هستند ۱۳ نفر است، بر این اساس و با توجه به سطح معنی داری به میزان (۰/۵) ، می توان نتیجه گرفت که: برنامه ریزی در زمینه جلوگیری از تولید، ورود، ترانزیت موادمخدر از مرزهای شرقی کشور، توجه جدی به مقابله با کاهش تقاضا و عرضه موادمخدر، از مهمترین راه های مقابله با پیشگیری موادمخدر در ایران می باشد، بر این اساس فرض صفر پژوهش که بیانگر این است که برنامه ریزی در زمینه جلوگیری از تولید، ورود،

ترانزیت موادمخدر از مرزهای شرقی کشور، توجه جدی به مقابله با کاهش تقاضا و عرضه موادمخدر، از مهمترین راه های مقابله با پیشگیری موادمخدر در ایران نمی باشد، رد خواهد شد.

۴-در رابطه با فرضیه ی چهارم پژوهش مبنی بر اینکه سرعت انتشار و دامنه آسیب رسانی پدیده ی شوم موادمخدر به حدی بود که پیش بینی می شد در صورت عدم مهار این معضل در کشور، خیلی سریع تر از آنچه تصور می شد، جامعه ی ایران را با یک بحران اجتماعی و تهدید جدی در حوزه ی امنیت اعم از انسانی و ملی روبه برو کند. بر اساس نتایج به دست آمده در رابطه با این فرضیه تعداد ۶ نفر از افراد مخالف با این نظریه بودند، ۴۴ نفر از افراد موافق و ۲۰ نفر دیگر با این نظر کاملاً موافق بودند. بنابراین با توجه به سطح معنی داری به دست آمده که کوچکتر از (۰/۵) می باشد فرض صفر پژوهش رد خواهد شد و فرضیه ی پژوهشگر مبنی بر اینکه، سرعت انتشار و دامنه آسیب رسانی پدیده ی شوم موادمخدر بحدی بود که پیش بینی می شد در صورت عدم مهار این معضل در کشور، خیلی سریع تر از آنچه تصور می شد، جامعه ی ایران را با یک بحران اجتماعی و تهدید جدی در حوزه ی امنیت اعم از انسانی و ملی روبه برو کند، تایید خواهد شد.

۴-۵- مقایسه ی یافته ها با پژوهشهای پیشین

در پژوهشی که توسط صرامی (۱۳۹۳) با عنوان "بررسی علل مرگ و قتل ناشی از اعتیاد، قاچاق موادمخدر و روانگردانها" انجام شد، بر اساس نتایج مطالعات میتوان گفت که منشأ بسیاری از آسیبها و معضلات اجتماعی نظیر سرقت، فحشا، قتل و ... ریشه در موادمخدر و روانگردانها دارد. علاوه بر این، ۴۹ درصد قتلها، ۸۲ درصد تجاوزها، ۶۹ درصد درگیریهای منجر به قتل، ۵۰ درصد مرگ و میرهای ناشی از سوانح رانندگی، ۲۷ درصد خودکشیها، ۶۲ درصد دعواها و درگیریها، بیش از ۵۰ درصد همسرآزاری ها و ۳۸

درصد کودک آزاریها با مصرف موادمخدر و الکل در ارتباط بوده است. از آنجا که مرگهای ناشی از مواد در بسیاری از موارد پنهان مانده است، لذا توجه به ابعاد آن می تواند از گسترش خشونت به خصوص در خانواده ها و جامعه پیشگیری نماید.

در پژوهشی نیز که توسط کوثری نیا (۱۳۹۰) با عنوان "تحلیل و بررسی جرائم مربوط به موادمخدر در شهرستان کاشان" انجام شد، نتایج نشان داد که: میزان جرائم مربوط به موادمخدر در شهرستان کاشان هر سال سیر صعودی دارد. وقوع جرائم موادمخدر علل و عوامل گوناگونی دارد و تنها یک علت را در بر نمی گیرد. عللی مانند فقر و بیکاری، دسترسی به موادمخدر، دوستان ناباب، شرایط نامساعد خانوادگی، ضعف در برخورد قاطع با مجرمین یا کم توجهی مسئولین، کم رنگ شدن هنجارهای اخلاقی و اجتماعی و ... که در جای خود به آن پرداخته خواهد شد. باید به اهمیت این مطلب واقف بود که اگر بتوان گامی اساسی در جهت کاهش و در نهایت پیشگیری از گرایش به موادمخدر برداشت به تبع، جرایمی که مرتبط با این مواد به وقوع می پیوندد به طور محسوس و ملموسی کاهش خواهند یافت.

شکاری و افتخاری (۱۳۹۳) در پژوهشی با عنوان "بررسی اپیدمیولوژیک مجرمان مصرف کننده مواد روان گردان در زندان مرکزی ارومیه" اینگونه نتیجه گیری کردند که: ۵۸ نفر از نمونه ها مرد و یک نفر زن بودند. تحصیلات اکثر آنان زیر دیپلم بود. بیشتر آنها بیکار بودند و یا شغل ثابتی نداشتند. اکثر مجرمان به شیشه معتاد بودند. این ماده روان گردان محرک بیشترین علت جرم را تشکیل می داد. میانگین مدت مصرف مواد روان گردان ۵/۹۹ سال بود. ۱۵ مجرم مورد بررسی به حبس ابد و اعدام محکوم شده بودند که بیانگر سنگینی و شدت جرم ارتكابی آنان بود. یافته های مطالعه نشان داد که ارتباط معنی داری بین مصرف مواد روان گردان محرک و نوع جرم و سابقه ی قبلی حبس وجود ندارد. با توجه به تأثیر قطعی مصرف مواد روان گردان محرک به وقوع جرائم سنگینی که اکثرا به حبس ابد و اعدام ختم

می‌شود توجه به دلیل و عوامل زمینه‌ای و ایجاد کننده‌ی روی‌آوری افراد به مصرف این مواد باید مورد بررسی قرار گیرد و اقدامات عملی برای پیشگیری از این معضل شوم اجتماعی صورت گیرد. انجام پژوهش‌های مداخله‌ای در زمینه کاهش مصرف این مواد قابل توصیه می‌باشد.

در نتیجه‌ی این پژوهش‌ها و با نگاهی جزئی‌تر می‌توان گفت که مجازات اعدام در جرائم موادمخدر و روان‌گردان به بازدارندگی و پیشگیری از استفاده از این مواد نمی‌پردازد و از آنجا که اعدام افراد در اثر استفاده و حمل و نقل موادمخدر ناعادلانه و برخلاف شأن انسانی تلقی می‌شود، سیاست جنایی قضایی ایران، همیشه از هر راهی که امکان تعدیل این موضوع وجود داشته، وارد عمل شده تا سیاست‌های دیگری را در این خصوص جایگزین کند. علاوه بر این، یکی از مهم‌ترین دلایل عدم بازدارندگی مجازات یادشده، این است که این مجازات در محیط زندان و دور از انظار عموم انجام می‌شود. بدین ترتیب، در مواردی که قانون‌گذار، قصد اعمال این مجازات را دارد، باید حداقل آن را به گونه‌ای عملی کرد که بازدارنده باشد، نه این‌که فقط به حذف مجرم همت گماشت و این امر میسر نمی‌شود، مگر این‌که اعمال مجازات یادشده در مکانی برگزار شود که چشم عبرت‌بینی نیز در آنجا وجود دارد.

از طرفی دیگر، با نگاهی به قانون مبارزه با جرائم موادمخدر و روان‌گردان، معلوم می‌شود که این قانون، بیش از توجه به اقدامات پیشگیرانه، به اقدامات سرکوب‌گرایانه توجه داشته است.

۴-۶- نتیجه‌گیری

بر اساس جدول ۴-۲ می‌توان چنین نتیجه گرفت که ۴۲/۹٪ از افراد مورد پژوهش بین سنین ۳۰ تا ۴۰ سالگی قرار داشتند که معتقد بودند که مجازات اعدام در بازدارندگی ارتکاب جرائم موادمخدر و روان‌گردان‌ها نقش دارند. بر اساس یافته‌های حاصل از فصل چهارم این پژوهش ۳۷/۱٪ از افراد بین سنین ۲۰ تا ۳۰ سالگی می‌باشند، ۴۲/۹٪ از افراد مورد پژوهش

بین سنین ۳۰ تا ۴۰ می باشند و ۱۵/۷٪ از این افراد بین رده ی سنی بالای ۵۰ سال می باشند که بر اساس این یافته می توان چنین نتیجه گرفت که بیشتر افرادی که به استفاده از موادمخدر و مواد روان گردان در استان کهگیلویه و بویر روی آورده بودند دارای میانگین سنی بین ۳۰ تا ۴۰ بودند که این افراد دارای روحیه ی قانون گریزی و ماجراجویی بودند و خطرپذیرتر می باشند بر این اساس انگیزه ی بیشتری برای مشارکت در جرم و استفاده ی موادمخدر دارند.

یافته های حاصل از جدول ۴-۲ نشان می دهد که ۴۷/۱٪ از افراد دارای تحصیلات کمتر از دیپلم، ۳۲/۹٪ از افراد دیپلم، ۷/۱٪ از افراد دارای مدرک تحصیلی فوق دیپلم و ۱۲/۹٪ از افراد پاسخی به سوالات پژوهش نداده بودند. بر اساس این یافته ها می توان چنین نتیجه گرفت که بیشتر افرادی که مرتکب جرایمی نظیر استفاده از موادمخدر و روان گردان ها می شوند دارای تحصیلات پایین تر از دیپلم می باشند.

در رابطه با نقش تحصیلات در وقوع جرم در افراد می توان گفت که آموزش و پرورش هر جامعه ای مهم ترین بخش آن جامعه را تشکیل می دهد. به طوری که محققان اذعان دارند که نقش مدرسه در تربیت کودک بسیار مهم تر از نقش خانواده است. بعبارتی دیگر، هدف اصلی نظام آموزشی، آموزش نقش شهروند خوب است.

همچنین بر اساس نظر صاحب نظران، یکی از عواملی که در جامعه پذیر کردن جوانان و دانش آموزان نقش دارد، آموزش و پرورش افراد می باشد که این موضوع نیز باعث می شود که جوانان کمتر به کارهای غیرقانونی اقدام کنند. تحقیقات همچنین نشان می دهد جوانانی که دارای تحصیلات کمی هستند احتمال روی آوردن به کارهای غیرقانونی در آن ها در مقایسه با جوانان تحصیل کرده زیاد می باشد. همچنین، شواهد تجربی نشان می دهد که با افزایش سطح تحصیلات به طور عمده ای شدت خشونت و جرم های اجتماعی کاهش می یابد.

بر اساس یافته های حاصل از جدول ۴-۳ در فصل چهارم، ۷/۱٪ از افراد کمتر از پنج سال دارای سوپیشینه، ۱۲/۹٪ از افراد دارای سوپیشینه ای به میزان ۵ تا ۱۰ سال، ۲۴/۳٪ از افراد دارای سوپیشینه ای به میزان ۱۵ تا ۱۰ سال، ۷/۱٪ از افراد به میزان ۲۰ تا ۱۵ سال دارای سوپیشینه ۴/۳٪ از افراد دارای بیش از بیست سال سابقه و سوپیشینه می باشند و در نهایت ۴۴/۳٪ از افراد هیچگونه پاسخی اظهار نکردند. بر این اساس با توجه به فراوانی افرادی که سابقه و سوپیشینه ی آنها به حدود ۱۵ تا ۱۰ سال می رسد می توان چنین نتیجه گرفت که اثرات مجازات اعدام در بازدارندگی ارتکاب جرائم موادمخدر و روان گردان در استان کهگیلویه و بویراحمد بر روی افرادی که دارای سابقه ای به میزان ۱۵ تا ۱۰ می باشند بیشتر است.

بر اساس نتایج به دست آمده از جدول ۴-۴ در فصل چهارم می توان چنین نتیجه گرفت که در پاسخ به این سؤال که آیا مجازات اعدام در کم شدن حمل و مصرف موادمخدر و روان گردان تاثیرگذار است یا خیر، ۱۲/۹٪ از افراد گزینه ی کاملاً مخالف، ۲۱/۴٪ از افراد گزینه ی مخالفم را انتخاب کردند، ۷/۱٪ از افراد در رابطه با این پرسش نظری نداشته و گزینه ی نظری ندارم را انتخاب نمودند، ۲۸/۶٪ از افراد گزینه ی موافقم، ۳۰٪ از افراد گزینه ی کاملاً موافقم را برگزیدند که بر اساس این آمارها و نتایج به دست آمده می توان چنین نتیجه گرفته که در رابطه با پرسش مورد نظر که آیا مجازات اعدام در کم شدن حمل و مصرف موادمخدر و روان گردان تأثیر گذار است یا خیر، اکثریت افراد نظری موافق داشتند و در این رابطه گزینه کاملاً موافقم را برگزیدند. بنابراین می توان چنین نتیجه گرفت که انجام مجازات اعدام در کاهش حمل و نقل و مصرف موادمخدر توسط افراد نقش گسترده ای خواهد داشت.

در رابطه با این سؤال که آیا تأثیر زندانی کردن فرد مجرم موادمخدر بیشتر از اعدام وی می باشد می توان چنین نتیجه گرفت، یافته های حاصل از جدول ۴-۵ در فصل چهارم نشان می دهد که ۵/۷٪ از افراد مخالف، ۵/۷٪ از افراد در رابطه با این سؤال نظری نداشته، ۶۷/۱٪ از

این افراد موافق و ۲۱/۴٪ از این افراد کاملاً موافق بودند که در این رابطه می‌توان چنین نتیجه گرفت که درصد زیادی از افراد به میزان ۶۷/۱٪ معتقد بودند که تأثیر زندانی کردن فرد مجرم موادمخدر از اعدام این فرد بیشتر می‌باشد. در این راستا می‌توان چنین گفت که مجازات حبس، به‌عنوان واکنشی که جامعه در مقابل مجرمان نشان می‌دهد از دیرباز در جوامع مختلف اعمال می‌شده است تا از این طریق امنیت و آسایش جامعه فراهم شود.

همچنین جرم‌شناسان بر این اعتقادند که از ابتدای پیدایش جرم‌شناسی علمی، بازپروری و اصلاح بزهکاران، هدف اساسی آموزش و تحقیقات جرم‌شناسی می‌باشد. بر همین اساس، کیفرشناسان نیز برای انجام مجازات‌ها، به خصوص مجازات‌های سالب آزادی، کارکرد بالینی قائل شده‌اند؛ یعنی اقامت زندانی در زندان، باید به بازپروری وی منجر شود. بدین ترتیب یافته‌های جرم‌شناسی کاربردی، جهت‌گیری حقوق کیفری و کیفرشناسی تحت تأثیر قرار می‌دهند.

بر اساس جدول ۴-۶ در فصل چهارم این پژوهش در رابطه با این پرسش که آیا تأثیر شناسایی مناطق کشت و ساخت غیر قانونی موادمخدر نسبت به اعدام افراد مجرم بیشتر است یا خیر می‌توان چنین نتیجه گرفت که ۱/۴٪ از افراد کاملاً مخالف، ۱/۴٪ از افراد مخالف، ۱/۴٪ از افراد در رابطه با این پرسش نظر خاصی را مطرح نکردند و ۳۰٪ از افراد نسبت به اینکه شناسایی مناطق کشت و تولید موادمخدر در کاهش جرائم مربوط به موادمخدر اثر گذار است موافق بودند و ۶۵/۷٪ از افراد نیز نظری کاملاً موافق داشتند؛ که با نگاهی به پاسخ‌های ارائه‌شده افراد به این پرسش می‌توان نتیجه گرفت که درصد بیشتری از افراد مورد پژوهش بر این نظر بودند که شناسایی مناطق کشت و تولید موادمخدر در کاهش میزان جرائم نسبت به زندانی نمودن افراد اثرگذارتر می‌باشد.

بر این اساس می‌توان گفت که در دنیای کنونی، بحران موادمخدر در کنار سایر بحران‌های مرگ بار دیگر، یکی از مهم‌ترین دل‌مشغولی‌های انسان است و کشت و کار و تولید موادمخدر، بالاترین حجم تجارت جهانی را تشکیل می‌دهد. علاوه بر این، امروزه، افزایش کشت موادمخدر در بسیاری از کشورها از جمله افغانستان و پاکستان و بسیاری از مناطق ایران، باعث بالارفتن کشت و تولید موادمخدر در منبع تولید جهانی شده است، که این باعث افزایش میزان مصرف موادمخدر توسط افراد می‌شود، در این راستا با شناسایی و تشخیص مناطق تولیدکننده موادمخدر می‌توان از تولید مواد جلوگیری کرد و در نتیجه با انجام این اقدام، گامی مؤثر در کاهش اعدام افراد انجام داد.

در رابطه با این پرسش که آیا ترس از اعدام شدن در پیشگیری از جرم موادمخدر تأثیر گذار است یا خیر، بر اساس جدول شماره ۴-۷ در فصل چهارم می‌توان چنین نتیجه گرفت که ۵/۷٪ از افراد با این سؤال مخالف، ۱۵/۷٪ از افراد نظری مطرح نکردند، ۳۷/۱٪ از این افراد نظری موافق و در نهایت، ۴۱/۴ درصد از افراد کاملاً موافق بودند. بنابر این نتایج می‌توان گفت که درصد بیشتری از افراد در رابطه با این پرسش نظری موافق داشتند بدین معنا که معتقد بودند که ترس از اعدام در پیشگیری از جرم موادمخدر تأثیر گذار است. در این راستا می‌توان گفت که، ترس و نگرانی از جرم و بزه دیدگی یکی از ترس‌هایی است که بسیاری از افراد در شهرهای بزرگ امروزه به نوعی با آن درگیرند و بر کیفیت زندگی و سلوک و رفتار اجتماعی آنان تأثیر فراوانی بر جای می‌گذارد.

در رابطه با این پرسش که آیا اعدام مجرم موادمخدر ترس از این مجازات را از بین می‌برد یا خیر، میتوان بر اساس یافته‌های به دست آمده و موجود در جدول ۴-۸ در فصل چهارم به این نتیجه رسید که ۷/۱٪ درصد از افراد کاملاً مخالف، ۲۷/۱٪ از افراد مخالف، ۲۵/۷٪ از افراد در رابطه با این پرسش نظری مطرح نکردند و ۲۸/۶ درصد از این افراد در رابطه با این پرسش

که آیا اعدام مجرم موادمخدر ترس از این مجازات را از بین می برد یا خیر، موافق بودند و ۱۱/۴٪ از این افراد کاملاً موافق بودند. در نهایت بر اساس این یافته ها می توان نتیجه گرفت که: با توجه به اینکه درصد بیشتری از افراد به میزان ۲۸/۶٪ از این افراد، در رابطه با پرسش مذکور نظری موافق داشتند می توان گفت که با اعدام فرد مجرم موادمخدر، ترس از این مجازات از بین می رود.

در رابطه با این پرسش که آیا مجازات اعدام، مرتکبین جرم موادمخدر را به انجام جرائم سنگین و می دارد یا خیر، می توان چنین نتیجه گرفت که بر اساس جداول به دست آمده در فصل چهار، میزان ۴/۳٪ از این افراد کاملاً مخالف، ۱۴/۳٪ از این افراد مخالف، ۳۰٪ از افراد در رابطه با این سؤال نظری مطرح نکردند، ۳۴/۳٪ از افراد نظری موافق و در پایان ۱۷/۱٪ از افراد در رابطه با این پرسش که آیا مجازات اعدام، مرتکبین جرم موادمخدر را به انجام جرائم سنگین و می دارد یا خیر، کاملاً موافق بودند، که بر این اساس می توان گفت که با توجه به اینکه ۳۴/۳٪ از افراد نظری موافق را اعلام کردند در نتیجه می توان گفت که مجازات اعدام باعث می شود که مرتکبین جرم موادمخدر دست به انجام جرائم سنگین تر بزنند.

بر اساس نتایج به دست آمده از جدول ۴-۱۰ در فصل چهار در پاسخ به این پرسش که اعدام فرد در جرائم موادمخدر هیچگونه تاثیری ندارد، می توان نتیجه گرفت که ۱۱/۴٪ از افراد کاملاً مخالف، ۴۱/۴٪ از افراد مخالف، ۱۲/۹٪ از افراد در رابطه با این پرسش نظری مطرح نکردند، ۱۸/۶٪ از افراد موافق و در نهایت ۱۵/۷٪ از افراد با اینکه اعدام فرد در جرائم موادمخدر تأثیر گذار نیست، نظری موافق بیان کردند و معتقد بودند که اعدام فرد مجرم موادمخدر در کاهش و یا افزایش جرائم ناشی از موادمخدر هیچ گونه تأثیر ندارد.

بر اساس نتایج حاصل از جدول شماره ۴-۱۱ در فصل چهار در پاسخ به این پرسش که آیا اعدام مجرم موادمخدر نقش زیادی بر فرهنگ حاکم بر منطقه زندگی آن ها دارد و جرم را

کاهش می‌دهد یا خیر؟، میزان ۷۱٪ از افراد کاملاً مخالف، ۱۴/۳٪ از افراد مخالف، ۱۷/۱٪ افراد در رابطه با این پرسش نظری مطرح نمودند، ۵۲/۹٪ از افراد، نسبت به اینکه، اعدام مجرم موادمخدر نقش زیادی بر فرهنگ حاکم بر منطقه زندگی آن‌ها دارد و جرم را کاهش می‌دهد، نظری موافق و ۸/۶٪ از افراد کاملاً موافق بودند، بر این اساس می‌توان نتیجه گرفت که با توجه به اینکه بیشترین درصد افراد به میزان ۵۲/۹٪ اعلام موافقت نمودند، پس می‌توان نتیجه گرفت که اعدام مجرم موادمخدر نقش زیادی بر فرهنگ حاکم بر منطقه زندگی آن‌ها دارد و جرم را کاهش می‌دهد.

در رابطه با این پرسش نیز میتوان بر اساس نتایج به دست آمده از جدول شماره ۴-۱۲ در فصل چهارم، چنین نتیجه گرفت که ۷۱٪ از افراد با این نظر کاملاً مخالف، ۲۰٪ از افراد مخالف، ۱۸/۶٪ از افراد در رابطه با این پرسش نظر خود را مطرح نمودند، ۳۴/۳٪ از افراد موافق با این نظر بودند و در نهایت ۲۰٪، از افراد با این نظر اعلام موافقت نمودند و بنابراین می‌توان بر اساس نتایج به دست آمده چنین گفت که در صد بیشتری از افراد به میزان (۳۴/۳٪) در رابطه با این نظر، موافق بودند. بر این اساس می‌توان گفت که: وجود سابقه ی اعدام در یکی از افراد خانواده، می‌تواند افراد را از انجام جرم دور کند.

در رابطه با این پرسش که آیا اعدام اتباع بیگانه بر قاچاق و ترانزیت و توزیع موادمخدر تاثیرگذار است یا خیر؟ می‌توان چنین گفت که بر اساس یافته های حاصله از فصل چهارم، ۹،۲٪ از افراد کاملاً مخالف، ۲۰٪ از افراد نظر خود را در رابطه با این پرسش نظری مطرح نکردند، ۳۰٪ از افراد موافق و ۴۷/۱٪ از افراد با این پرسش که آیا اعدام اتباع بیگانه بر قاچاق و ترانزیت و توزیع موادمخدر تاثیرگذار است یا خیر، کاملاً موافق می‌باشند، بر اساس آمار و ارقام به دست آمده از فصل چهارم می‌توان گفت که بدین دلیل که (۴۷٪) از افراد نظری موافق

داشته‌اند، پس می‌توان گفت که اعدام اتباع بیگانه بر قاچاق و ترانزیت و توزیع موادمخدر تاثیرگذار است.

در رابطه با این پرسش که آیا اعدام مجرم موادمخدر حس انتقامجویی را در خانواده او نسبت به جامعه بیشتر میکند یا خیر؟ می‌توان گفت که: نتاج به دست آمده در فصل چهارم بیانگر آن است که ۱۲/۹٪ افراد نظری مخالف، ۸/۶٪ در رابطه با این پرسش نظر خود را مطرح نمودند، ۴۸/۶٪ از افراد موافق و در پایان، ۳۰٪ از افراد کاملاً موافق بودند، بر این اساس می‌توان چنین نتیجه گرفت که اعدام افراد مجرم موادمخدر باعث شکل‌گیری حس انتقام جویی در خانواده‌ی این افراد، فرزندان و اطرافیان آنان خواهد شد.

در رابطه با پرسش دیگر پژوهش با این مضمون که آیا اعدام در ملاء عام نقش بیشتری در پیشگیری از جرم دارد یا خیر؟ بر اساس یافته‌های حاصل از انجام پژوهش در فصل چهارم این تحقیق می‌توان چنین گفت که ۱/۴٪ از افراد کاملاً مخالف این نظر، ۱۲/۹٪ از افراد مخالف، ۲۴٪ از افراد نظر خود را مطرح نساختند، ۴۰٪ از افراد با اینکه اعدام در ملاء عام نقش بیشتری در پیشگیری از جرم دارد، موافق بودند و ۲۱/۴٪ از افراد نظری کاملاً موافق را مطرح کردند که این بیانگر آن بود که اعدام در ملاء عام نقش بیشتری در پیشگیری از جرم دارد بنا به این دلیل که اکثریت افراد به میزان ۴۰٪ در رابطه با این پرسش، نظری موافق مطرح نمودند.

بر اساس نتایج حاصل از یافته‌های پژوهش در فصل چهارم، می‌توان چنین نتیجه‌گیری کرد که ۱۴/۳٪ از افراد مخالف، ۱۱٪ از افراد نظری مطرح نمودند، ۵۴/۳٪ از افراد موافق این نظر و در پایان ۱۸/۶٪ از افراد با این نظر که انتشار مجازات اعدام مجرم موادمخدر در تلویزیون و رسانه‌ها در کمتر شدن جرم موادمخدر مؤثر است موافقت داشتند، بر این اساس با توجه به اینکه درصد بیشتری از افراد به میزان ۵۴/۳٪ از افراد با این نظر موافق بودند، در نتیجه می‌توان چنین نتیجه گرفت که انتشار مجازات اعدام مجرم موادمخدر در تلویزیون و رسانه‌ها در کمتر

شدن جرم موادمخدر مؤثر است و رسانه ها می توانند با اعلام اخبار مربوط به موادمخدر و مجازات افراد نقشی مؤثر و مفید در کاهش جرائم مربوط به موادمخدر داشته باشند.

بر این اساس ما می توانیم نقش حیاتی رسانه های جمعی را در پیشگیری از جرم بشناسیم، رسانه ها ابزاری بسیار مفید در مبارزه با جرم و جنایت هستند. علاوه بر این، نهادینه کردن رسانه های جمعی به عنوان رکن اساسی و قاعده مند سیستمهای قضایی، انتظامی با استفاده از آموزش شاغلین در رسانه ها، با عنایت به نقشی که رسانه ها در ایجاد امنیت، آرامش و کامیابی دارند، چراغ روشنی فرا راه پیشگیری از وقوع جرم می باشد.

در این رابطه سوالی با این مضمون مطرح شد که در اثر ورود موادمخدر به زندان، اعدام مجازات بهتری برای مجرمین می باشد یا حبس؟ که ر این رابطه یافته های حاصل در فصل چهار نشان می دهد که در رابطه با این پرسش ۱۵/۷٪ از افراد کاملاً مخالف، ۲۴/۳٪ از افراد مخالف، ۱۴/۳٪ از افراد بی نظر، ۲۵/۷٪ از افراد موافق و ۲۰٪ از افراد با این نظر کاملاً موافق بودند که بر این اساس باتوجه به اینکه درصد بیشتری از افراد به میزان ۲۵٪ در گروه موافق جای می گیرند، بنابراین می توان چنین نتیجه گیری کرد که در نتیجه ی ورود موادمخدر به زندان و استعمال و مصرف این مواد در زندان توسط افراد، بهترین مجازات برای این قبیل افراد مجازات اعدام می باشد.

در رابطه با این پرسش که آیا بهترین مجازات برای مجرمین موادمخدر اعدام می باشد، می توان گفت که بر اساس یافته های حاصل از فصل چهار، ۲۲/۹٪ از افراد کاملاً مخالف با این نظر، ۲۷/۱٪ از افراد مخالف، ۱۰٪ از افراد موافق با این نظر بودند و در نهایت، ۷٪ از افراد کاملاً موافق با این نظر بودند. در یک نتیجه گیری در ارتباط با این پرسش می توان چنین گفت که: بهترین راه مجازات برای مجرمین موادمخدر اعدام نمی باشد، بلکه می توان از طرق مختلف دیگر نظیر، مجازات حبس، کانون اصلاح و تربیت و... افراد را مجازات نمود.

۴-۷-پیشنهادات

- قوه مقننه قانون مبارزه با موادمخدر را با حفظ جهات مختلف و کارآمدی اش بازنگری کند چون مسئله کارآمدی آن بسیار مهم است و اگر کارآمدی قانون زیاد نباشد باید مورد بازنگری قرار گیرد، ضمن اینکه بازنگری در قانون مبارزه با موادمخدر، معادل حذف اعدام نیست بلکه معادل اتخاذ یک سازوکار جدید برای مبارزه است.

- همچنان مجازات اعدام وجود داشته باشد ولی تعدادش محدود باشد و روی سر شبکه های اصلی تمرکز شود.

- ریشه های ورود موادمخدر به جامعه خشکانده شود.

- در قسمت آموزش و پرورش برای کودکان و نوجوانان در رابطه با موادمخدر و اثرات مخرب آن دوره های گسترده تری برگزار گردد.

- در سازمان زندان ها هدف از زندانی کردن افراد تعلیم و تربیت و بازپروری آن ها باشد نه صرفاً مجازات مجرمان.

- با شناسایی و تشخیص مناطق تولید کننده ی موادمخدر می توان از تولید مواد جلوگیری کرد و در نتیجه با انجام این اقدام، گامی مؤثر در کاهش اعدام افراد انجام داد.

- پیوستن کشور ایران به معاهده ها و کنوانسیون های بین المللی در رابطه با مبارزه با

موادمخدر

- نهادینه کردن رسانه های جمعی به عنوان رکن اساسی و قاعده مند سیستم های قضایی، انتظامی با استفاده از آموزش شاغلین در رسانه ها، با عنایت به نقشی که رسانه ها در ایجاد امنیت، آرامش و کامیابی دارند، چراغ روشنی فرا راه پیشگیری از وقوع جرم می باشد.

- قوه مجریه با نظارت و هدف پیشگیری بیشتر و شناسایی مکان هایی که جرم در آن جا بیشتر اتفاق می افتد از شیوع این بلای خانمان سوز جلوگیری کنند.

منابع

*قرآن کریم

- ۱- اردبیلی، محمدعلی (۱۳۸۶) حقوق جزای عمومی جلد نخست، چاپ ۱۸، تهران، نشر میزان
- ۲- اسدی، لیلا (۱۳۸۸) اشتباه قاضی و نحوه جبران خسارت، فصلنامه ندای صادق، شماره ۲۵
- ۳- اسعدی، سید حسن و اسعدی، سیده نگاره (۱۳۸۹) پیشگیری از سو مصرف موادمخدر و روان گردان، انتشارات آستان قدس رضوی، سال ۱۳۸۹
- ۴- اکبری، حسین (۱۳۷۹) مطالعه نظری-عملی کیفر مرگ در حقوق موادمخدر ایران. همایش بین المللی علمی-کاربردی جنبه‌های مختلف سیاست جنایی در قبال موادمخدر. مجموعه مقالات (سخنرانی‌های داخلی). جلد اول. نشر روزنامه رسمی کشور.
- ۵- ایمانی، عباس (۱۳۸۲) فرهنگ اصطلاحات حقوق کیفری، تهران، نشر آریان، چاپ اول
- ۶- آشوری، محمد (۱۳۷۹)، نتیجه گیری کلی همایش بین‌المللی علمی - کاربردی جنبه های مختلف سیاست جنایی در قبال موادمخدر، مجموعه مقالات (سخنرانی های داخلی)، جلد اول، نشر روزنامه رسمی کشور.
- ۷- آشوری، محمد (۱۳۹۲)، نتیجه گیری کلی همایش بین‌المللی موادمخدر تهران، عدالت کیفری ۲ (مجموعه مقالات)، انتشارات دادگستر، چاپ اول
- ۸- آشوری، محمد، (۱۳۸۲)، جایگزین‌های زندان یا مجازات‌های بینابین، چاپ اول، تهران، نشر گرایش
- ۹- آقابابایی بنی، اسماعیل (۱۳۸۶)، دیدگاه شرع و قانون در برخورداری با جرائم مرتبط با موادمخدر، ص ۱، شماره ۴۳، فصلنامه رواق اندیشه.
- ۱۰- آلن کوهن، فرهنگ موادمخدر، ترجمه حسن حاجی سید جوادی. تهران.
- ۱۱- باصری، علی اکبر (۱۳۸۶)، سیاست جنایی (داخلی و بین‌المللی) موادمخدر، چاپ اول، تهران: نشر خرسندی
- ۱۲- بکاریا، سزار (۱۳۸۰) رساله جرائم و مجازات ها، ترجمه محمدعلی اردبیلی، میزان، تهران.
- ۱۳- بکاریا، سزار (۱۳۷۷). رساله جرائم و مجازات‌ها. ترجمه محمدعلی اردبیلی، چاپ سوم، تهران، انتشارات دانشگاه شهید بهشتی

- ۱۴- پرادل، ژانتاریخ، (۱۳۸۱)، تاریخ اندیشه‌های کیفری، ترجمه: علی حسین نجفی ابرند آبادی، چاپ اول، تهران، انتشارات سمت
- ۱۵- پیرانی، محمد و پیرانی، امین (۱۳۹۲) بررسی انواع مجازات‌ها در حقوق کیفری ایران، پایگاه مقالات حقوقی، حق گستر
- ۱۶- تبیت، مارک، (۱۳۸۴)، فلسفه حقوق، ترجمه: حسن رضایی خاوری، چاپ اول، مشهد، موسسه فرهنگی قدس
- ۱۷- لازرژ، کریستین (۱۳۷۵) سیاست جنائی، ترجمه: علی حسین نجفی ابرندآبادی، تهران: نشر یلدا
- ۱۸- حاجی ده آبادی، احمد (۱۳۸۷) جرم شناسی، تقریرات کارشناسی ارشد حقوق جزا، دانشگاه پردیس قم
- ۱۹- حافظ نیا، محمد رضا. (۱۳۸۹). مقدمه ای بر روش تحقیق در علوم انسانی، تهران: انتشارات سمت، چاپ دهم.
- ۲۰- حر العاملی، محمد بن الحسن، وسایل الشیعه، بیروت، دار احیاء التراث العربی، بی تا
- ۲۱- صدوق، محمد بن علی بن الحسین (۱۴۰۴) من لا یحضره الفقیه، قم، انتشارات جامعه مدرسین، چاپ دوم، ج ۴
- ۲۲- صرامی، حمیدو قربانی، مجید و تقوی، منصور (۱۳۹۲) بررسی دو دهه تحقیقات شیوع شناسی مصرف مواد در بین دانشجویان دانشگاه های ایران، فصل نامه اعتیاد پژوهی سوءمصرف مواد، سال هفتم، شماره بیست و هفتم
- ۲۳- طوسی، ابوجعفر محمد بن الحسن، (۱۳۶۵) تهذیب الاحکام، تهران، نشر دارالکتب الاسلامیه، چاپ چهارم، ج ۶ و ۱۰
- ۲۴- هاشمی، حمید (۱۳۹۰) سیاست جنایی مشارکتی پلیس در بسترسازی امنیت اجتماعی محله محور.
- ۲۵- خادمیان، دکتر طلبعه، قناعتیان، زهرا (۱۳۸۷) بررسی عوامل اجتماعی مؤثر بر اعتیاد زنان معتاد به موادمخدر مراکز بازپروری و کاهش آسیب زنان شهر تهران، مجله پژوهش نامه علوم اجتماعی، سال دوم، شماره چهارم
- ۲۶- خاکی، غلامرضا. (۱۳۹۰). روش تحقیق در مدیریت. تهران: مرکز انتشارات علمی دانشگاه آزاد اسلامی.
- ۲۷- خمینی، روح الله (۱۳۶۶) تحریر الوسیله، ج ۲، مسئله ۶

- ۲۸- حسینی، سید محمد، (۱۳۹۰) مجله کانون وکلا، سیاست جنائی (مفاهیم، مدلها) شماره ۱۱.
- ۲۹- حر عاملی، محمد بن الحسن، (۱۴۱۴) وسائل الشیعة، قم، انتشارات مؤسسه آل البيت، چاپ دوم، ج ۲۹ و ۲۸
- ۳۰- دهخدا، علی اکبر (۱۳۵۲) لغتنامه دهخدا، تصحیح دکتر معین و شهیدی، نشر دانشگاه تهران
- ۳۱- دفتر تحقیقات کاربردی پلیس پیشگیری ناجا (۱۳۸۹) مفهوم شناسی پیشگیری از جرم، شماره ۱
- ۳۲- رایجیان اصلی، مهرداد (۱۳۸۴) حمایت از بزه‌دیدگان موادمخدر، علوم جنایی (گزیده مقالات آموزشی برای ارتقاء دانش دست اندرکاران مبارزه با موادمخدر ایران)، جلد دوم، انتشارات سلسبیل، چاپ اول
- ۳۳- رحمدل، منصور (۱۳۸۵)، تحولات سیاست جنایی تقنینی و قضایی ایران در زمینه مجازات اعدام در جرائم موادمخدر، مجله جامعه‌شناسی ایران، دوره هفتم، شماره ۱.
- ۳۴- رست، علیرضا (۱۳۸۵) نگاهی به جرائم موادمخدر و روان‌گردان، سایت دادگستری کل استان البرز، معاونت آموزش، قسمت مقالات داخلی
- ۳۵- رضا احمدیان راد (۱۳۹۰) نگاهی به انواع سیاست جنایی.
- ۳۶- زینالی، حمزه (۱۳۸۲)، بررسی قوانین کیفری ایران از نظر جرم‌زایی، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه شهید بهشتی
- ۳۷- زراعت، عباس (۱۳۷۹)، شرح قانون مجازات اسلامی، عروج
- ۳۸- ژان پراول (۱۳۷۳)، تاریخ اندیشه‌های کیفری، ترجمه دکتر علی حسین نجفی ابرندآبادی، جلد اول، تهران: انتشارات دانشگاه شهید بهشتی
- ۳۹- سزاریکاریا (۱۳۷۷)، رساله جرائم و مجازات‌ها، ترجمه دکتر محمد علی اردبیلی، تهران: نشر میزان.
- ۴۰- ظفری، محمد رضا، (۱۳۷۷)، مبانی عدالت جزایی در حقوق اسلامی، چاپ اول، تهران، انتشارات امیر کبیر
- ۴۱- سیو رنو، عروج (۱۹۹۷) مترجم مجید قورچی، توجیهات فلسفی پیشگیری از جرم.
- ۴۲- شکاری، حامد و افتخاری، علی (۱۳۹۳)، بررسی اپیدمیولوژیک مجرمان مصرف‌کننده مواد روان‌گردان در زندان مرکزی ارومیه، مجله پزشکی قانونی ایران، دوره ۲۰، شماره ۴
- ۴۳- شیری، عباس (۱۳۸۶) مقاله نقد و بررسی لایحه پیشگیری از وقوع جرم.

- ۴۴- صرامی، حمید، (۱۳۹۳)، بررسی علل مرگ و قتل ناشی از اعتیاد، قاچاق موادمخدر و روان‌گردان‌ها، فصلنامه سلامت اجتماعی و اعتیاد، دوره ی ۱، شماره ی ۱
- ۴۵- عباس زراعت، ۱۳۸۶، حقوق کیفری موادمخدر، انتشارات ققنوس، تهران
- ۴۶- محمدی نو ده، عبد الرحمن (۱۳۸۴)، تجارت پنهان، خیزران، مشهد
- ۴۷- دهخدا، علی اکبر (۱۳۳۹) لغت نامه، چاپ سروش
- ۴۸- کاکوئی، عیسی (۱۳۸۵) گامی در شناخت موادمخدر و روان‌گردان
- ۴۹- حجتی اشرفی غلامرضا و امیری، غلامعلی (۱۳۶۹) مجموعهء قوانین اجرایی.
- ۵۰- غلامی، حسین (۱۳۸۲) تکرار جرم، چاپ اول، تهران، نشر میزان
- ۵۱- فریدمن، لارنس (۱۳۸۶) با زدارندگی، ترجمه: روح الله طالبی آرانی و عسگر قهرمان‌پور بناب، چاپ اول، مشهد، انتشارات آستان قدس رضوی.
- ۵۲- کاظمی، مسعود، (۱۳۹۳)، تأثیر مجازات اعدام بر بازدارندگی از جرائم موادمخدر و روان‌گردان، فصلنامه سلامت اجتماعی و اعتیاد، دوره ۱، شماره ۴
- ۵۳- کلانتری، کیومرث (۱۳۸۸) مقاله گونه های پیشگیری از جرم. عروج
- ۵۴- کلارکسون، سی ام- وی (۱۳۷۴). تحلیل مبانی حقوق جزا. ترجمه حسین میرمحمد صادقی، چاپ دوم تهران: انتشارات دانشگاه شهید بهشتی
- ۵۵- کندل ولوگان، (۱۹۸۴)، مصرف موادمخدر بین نوجوانان
- ۵۶- کوثری نیا، فاطمه (۱۳۹۰)، تحلیل و بررسی جرائم مربوط به موادمخدر در شهرستان کاشان، دانشگاه آزاد اسلامی (واحد تهران مرکزی)، پایان نامه جهت اخذ مدرک کارشناسی ارشد، M.A. (گراشی جزا و جرم شناسی).
- ۵۷- موریس، گارسن (۲۰۰۶) مقاله آیا با اعدام موافقت؟ ترجمه: دکتر حسین وفا.
- ۵۸- گلدوزیان، ایرج (۱۳۸۰)، «سیاست جنایی در قبال موادمخدر (اصلاح قانون و تناسب جرم و مجازات)»، مجله دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه تهران، شماره ۵۱،
- ۵۹- گودرزی، محمدرضا (۱۳۸۱)، «نقدی بر سیاست جنایی دولت در مبارزه با موادمخدر»، مجله اصلاح و تربیت، شماره ۲۱.
- ۶۰- لازرژ، کریستین؛ درآمدی به سیاست جنایی، ترجمه علی حسین نجفی ابرند آبادی، تهران، نشر میزان، بهار ۱۳۸۲، چاپ اول.
- ۶۱- لنگرودی، محمد جعفر، (۱۳۹۲) ترمینولوژی حقوق، انتشارات گنج دانش، تهران،

- ۶۲- محمدعلی اسفغانی، سخنگوی گروه حقوقی قضایی، (۱۳۹۴)، نقش قانون پیشگیری از وقوع جرم در بازدارندگی جرائم
- ۶۳- قاسمی، محمد (۱۳۸۹)، رسانه های جمعی و پیشگیری از جرم (با تأکید بر برنامه های تلویزیونی پلیسی).
- ۶۴- ظاهر محمدی، محمد (۱۳۹۳)، جرم انگاری و شیوه های مبارزه با موادمخدر در اسناد بین المللی.
- ۶۵- میرزایی مقدم، مرتضی (۱۳۹۲) ارزیابی تأثیر شدت و قطعیت کیفرها در پیشگیری از جرم، فصلنامه علمی ترویجی مطالعات پیشگیری از جرم، سال پنجم، شماره شانزدهم.
- ۶۶- مرتضوی، سعید (۱۳۸۸) قاچاق موادمخدر و روان گردان، انتشارات مجد.
- ۶۷- آقامیر سلیم، مرضیه السادات (۱۳۸۷)، جایگاه مجازات اعدام در حقوق بشر اسلام و غرب.
- ۶۸- قربان موحد، مصطفی (۱۳۹۰) مصرف موادمخدر و تأثیر آن بر جامعه.
- ۶۹- ممتاز، فریده (۱۳۸۱). انحرافات اجتماعی نظریها و دیدگاهها، چاپ اول، تهران: انتشارات شرکت سهامی انتشار.
- ۷۰- منتسکیو، بارن (۱۳۷۰)، روح القوانین، ترجمه: علی اکبر مهتدی، جلد اول، چاپ اول، انتشارات امیر کبیر.
- ۷۱- منصور رحمدل (۱۳۸۵)، تحولات سیاست جنایی تقنینی و قضایی ایران در زمینه مجازات اعدام در جرائم موادمخدر.
- ۷۲- مهدوی، غلامرضا (۱۳۹۴)، نقد و بررسی مجازات اعدام در جرائم موادمخدر در حقوق کیفری ایران، سیویلیکا، نخستین کنگره بین المللی حقوق ایران.
- ۷۳- منصور جباری (۱۳۸۰)، نقش ایکائو در مبارزه با قاچاق و استعمال موادمخدر و داروهای روان گردان
- ۷۴- نجفی ابرندآبادی، علی حسین (۱۳۷۹)، تاریخ تحولات حقوق کیفری، تقریرات مباحثی در علوم جنایی.
- ۷۵- نجفی ابرندآبادی، علی حسین (۱۳۸۲) درباره اصطلاح سیاست جنایی، (دیباچه) درآمدی به سیاست جنایی، کریستین لازرژ، تهران: نشر میزان، چاپ اول.
- ۷۶- نجفی ابرندآبادی، علی حسین (۱۳۷۹) «درآمدی به جنبه های مختلف سیاست جنایی در قبال موادمخدر»، مجموعه مقالات (سخنرانی های داخلی). همایش بین المللی علمی-کاربردی

جنبه‌های مختلف سیاست جنایی در قبال موادمخدر. جلد اول تهران: نشر روزنامه رسمی کشور.

۷۷- نوریها، رضا، عروج (۱۳۷۸) زمینه حقوق جزای عمومی، چاپ ۲۳.

۷۸- نوروزی، نادر، (۱۳۸۴)، جرائم خرد علیه نظم عمومی، مجله دانشکده حقوق و علوم سیاسی

۷۹- نوحی، ماهیارو سیما، آذر، (۱۳۸۷) دایره المعارف اعتیاد و موادمخدر، نشر ارجمند، چاپ اول.

۸۰- والک لیت، ساندر، (۱۳۸۶)، شناخت جرم‌شناسی، حمید رضا ملک محمدی، چاپ اول، انتشارات میزان.

۸۱- وایت، راب و هنیز، فیونا (۱۳۸۳)، جرم و جرم‌شناسی، علی سلیمی، چاپ اول، مؤسسه پژوهشی حوزه و دانشگاه.

۸۲- ولیدی، محمد صالح (۱۳۷۵) حقوق جزای عمومی، جلد ۴.

۸۳- Gibbs, ۱۹۷۵: p.۲۹ Crime, unishment and deterrence . New York: Elsvier

۸۴- Hudson, Barbara, ۲۰۰۳ , Understanding Justice, Introduction to Ideas, Perspectives and Controversies in Modern Penal Theory, Milton Keynes, Open University Press.

۸۵- Becker. g. (۱۹۶۸) Crime and punishment: An Economic approach. Journal of political economy , ۷۶; ۱۶۹-۲۱۷

۸۶- Fogel, David (۱۹۷۹) We are the living proof: The justice model for corrections , Cincinnati, OH: blishing Co.

۸۷- Horton, Paul B. and Gerald R. Leslie (۱۹۶۵) The sociology of social problems , New York: Appleton - Century - crofts p.۱۰۸

منابع اینترنتی:

<http://www.tabnak.ir/fa/news/۶۴۷۲۵۴>

<http://www.irna.ir/fa/News/۸۲۳۵۵۶۲۱>

<http://raaknews.com/Print-SitePage-۱۹۰۵۷.aspx>

<http://k-b.ir/t>

<http://irannama.iran.ir/۱۰۶/-/wiki/Main/>

<https://fa.wikipedia.org/wiki/%D۸%A۷%D۸%۷>

<http://www.isna.ir/news/۹۵۰۲۲۷۱۷۱۷۳>

<https://www.tasnimnews.com/fa/news/۱۳۹۵/۰۷/۱۷/۱۲۰۷۶۱۳>

<http://www.hamshahrionline.ir/details/۲۱۳۲۱>

<http://www.icana.ir/Fa/News/۳۱۵۴۰۳>

<http://www.icana.ir/Fa/News-Print/۳۱۵۴۰۳>

<http://www.newswire.ir/bulletin/fbbbd۵۴۰۳ba/type/htmlold>

<http://www.mehrnews.com/tag>

Subject:

**The Impact of the Death Penalty in Deterring Drugs- and
Dsychotropic Substances- Related Crimes in Kohgiluyeh
and Boyer Ahmad**

By:

Mojtaba Seyadatnasab

ABSTRACT

One of the common problems in the current era is the proliferation of drug-related crimes. In this regard, In Iranian law, many punishments have been considered for the individuals committing such crimes. The most severe penal response to drug trafficking in Iran and in some other counties is the death penalty. Based on the deterrence theory, death penalty not only deters the criminal from the considered crime but also deters other individuals from crimes punishable by death by taking a lesson from the convicted criminals. This study investigates the nature of drugs- and psychotropic substances- related crimes and determines that how imposing such punishments on the above-mentioned crimes affect the deterrence from such crimes. Therefore, the considered statistical population consisted of all the addict-ants to drugs and psychotropic substances in Kohgiluyeh and Boyer Ahmad. Data, collected from the sample members, is a combination of library and field methods. For this purpose, survey research was conducted. It means that the required data was collected using a research-made questionnaire. Finally, the collected data was analyzed using SPSS. The results showed that using death penalty is effective in preventing from drugs- and psychotropic substances- related crimes such that if an essential step can be taken towards decreasing and as a result, deterring from the use of drugs, drugs-related crimes will be tangibly and concretely committed less than before.

Key words: death penalty, deterrence, drug-related crimes, psychotropic substances

I hereby declare all information in this document has been obtained and presented in accordance with academic rules and ethical conduct. I also declare That , as required by these rules and conduct, I have fully cited and referenced all materials and results that are not original to this work.

Name, Last name: **Mojtaba Seyadatnasab**

Date December ۲۰۱۵

Signature

ISLAMIC AZAD UNIVERSITY

Yasouj Branch

Faculty of Human Science Department of

Law «M.A.» Thesis

On Penal and Criminology

Subject:

**The Impact of the Death Penalty in Deterring Drugs- and
Dsyhotropic Substances- Related Crimes in Kohgiluyeh
and Boyer Ahmad**

Thesis Advisor:

Abolfazl Alishahi (Ph.D)

By :

Mojtaba Seyadatnasab

December ۲۰۱۵